

Zoran Gavrilović

JAVNOST PROTIV INDUSTRIJE POPULIZMA

Biro za društvena istraživanja

BIRODI

Za integritet • javnost • inkluziju

SADRŽAJ

Uvod	2
Istraživanje publike	3
Integritet medijskog izveštavanja	28
Institucionalno-regulatorni integritet	67
Zaključak	94

UVOD

Biro za društvena istraživanja (BIRODI) od 2012. godine - uz podršku, pre svega, Nacionalne zadužbine za demokratiju¹ i uz korišćenje metodologije monitoringa izveštavanja medija tokom izbornog procesa koju je izradila i ustupila BIRODI-u slovačka organizacija "Memo 98"² - sprovodi monitoring izveštavanja prvenstveno centralnih informativnih emisija (dnevnika) putem kojih se informiše 2/3 građana Srbije.

Kako bismo veliki broj rezultata učinili sistematičnim, opštim, preciznim i proverivim, najzad i korisnim u analitičke svrhe, formiran je teorijski koncept nazvan integritet javnosti, a čiji su delovi: vladavina prava, integritet institucija i sloboda govora i izražavanja. On za osnovu ima tri vrste integriteta: regulatorni, profesionalni i građanski.

Studije koje BIRODI objavljuje od 2012. godine predstavljaju činjenično zasnovan prikaz društvene konjunktura kroz vizuru medija u Srbiji druge i početka treće dekade XXI veka. Njegovo jezgro čine nalazi iz međunarodno uporedivog monitoringa izveštavanja medija i iz istraživanja publike na temelju instrumenata koji su nastali operacionalizacijom teorijskih pojmova. Navedeno dobijenim nalazima daje potrebnu epistemološku valjanost, a sve sa ciljem da se identifikuje stanje i ponude predlozi za unapređenje integriteta javnosti u celini, ali i njenih elemenata (vladavine prava, integriteta institucija i slobode govora i izražavanja). Upravo ova tri elementa predstavljaju garant regulatornog, profesionalnog i građanskog integriteta, a u čijem srcu stoji integritet javnosti.

U studiji su predočene tri vrste istraživanja: istraživanje publike, monitoring izveštavanja medija tokom i van izbornog perioda i studije slučajeva, odnosno izveštaji/analize postupanja aktera u oblasti regulatorne dimenzije javnosti. Putem navedenih istraživanja želimo da prikažemo kakvo je stanje građanskog, profesionalnog i regulatornog integriteta, ta tri dela integriteta javnosti. Priloženim sadržajem nastojimo da odnegujemo holistički pristup u istraživanju javnosti, a koji uključuje tri elementa: 1. društvena karakterologija javnog mnjenja, 2. stanje u medijima koji imaju deliberativnu ulogu i 3. funkcionalnost institucionalno-regulatornog okvira.

1 www.ned.org

2 www.memo98.sk

ISTRAŽIVANJE PUBLIKE

Krenimo od istraživanja publike³, a kojim se pokazuje stanje građanskog integriteta, odnosno integriteta publike u kontekstu integriteta javnosti kao ključne tačke ove studije. Kada govorimo o građanskom integritetu, mi govorimo o preferenciji građana da svoja prava i obaveze ostvaruju u kontekstu i putem vladavine prava, odnosno poštovanjem zakona. Zato ćemo prikazati hijerarhiju prioriteta da bi videli gde je vladavina prava u odnosu na ostale prioritete.

Rezultati iz tabele 1. govore da su građanima bitni prioriteti koji se odnose na brigu države o zapošljavanju, lečenju i školovanju (država blagostanja), a tek zatim vladavina prava, odnosno postojanje pravne države koja garantuje postojanje reda i poretka u društvu.

Tabela 1. Skala prioriteta ispitanika (odgovor potpuno bitan)

Veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju	68.2%
Vladavina prava i pravna država	58.3%
Postojanje reda i poretka u društvu	56.7%
Zaštita strateških privrednih grana Srbije	53.7%
Razvijanje osećaja solidarnosti među građanima	53%
Smanjenje razlika između bogatih i siromašnih	50.8%
Oslanjanje na tradiciju i istoriju	49.4%
Poštovanje prava na različitost/sopstveni izbor svih građana	45.7%
Više demokratije	41.1%
Saradnja sa Istokom	36.8%
Saradnja sa Zapadom	24.6%
Više kapitalizma	12.8%

Među prioritetima koji imaju natpolovični procenat značaja za učesnike istraživanja su zaštita strateških privrednih grana Srbije, razvijanje osećaja solidarnosti među građanima i smanjenje razlika između bogatih i siromašnih. Nakon prioriteta koji su okrenuti ka potrebi za pravnom regulacijom države, odnosno potrebom ostvarivanja prava građana u oblasti zapošljavanja, zdravstva i obrazovanja, nalaze se prioriteti koje možemo da definišemo kao konzervativne (oslanjanje na tradiciju i istoriju) i proliberalne prioritete (poštovanje prava na različitost/sopstveni izbor svih građana, više demokratije i više kapitalizma). Otvorenost prema okruženju je nisko pozicioniran prioritet, uz opasku da je on nešto veći prema Istoku nego prema Zapadu.

³ https://mc.rs/pdf/objBMfS0ruS5Javno_mnjenje_u_Srbiji_i_mediji_.pdf

Posmatrajući odgovore ispitanika u zavisnosti od materijalnog položaja, možemo zaključiti da su u okviru svih grupa najzastupljenija tri prioriteta: 1. veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju, 2. vladavina prava i pravna država i 3. postojanje reda i poretka u društvu.

Tabela 2. Zavisnost percepcije prioriteta od poimanja materijalnog položaja ispitanika⁴

U potpunosti je bitno	Materijalni položaj			
	Loš	Podnošljiv	Dobar	Odličan
Veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju	61,4%	70,7%	66,9%	59,6%
Vladavina prava i pravna država	50%	60,4%	57,1%	60,8%
Postojanje reda i poretka u društvu	46,7%	58,9%	55,6%	60,8%
Zaštita strateških privrednih grana Srbije	46,7%	56,7%	50,8%	51,9%
Razvijanje osećaja solidarnosti među građanima	46,4%	54,2%	52,5%	50%
Smanjenje razlika između bogatih i siromašnih	27%	33,4%	34,2%	23,5%
Oslanjanje na tradiciju i istoriju	45,7%	56,1%	41,5%	39,2%
Poštovanje prava na različitost/sopstveni izbor svih građana	36,2%	47,2%	45,8%	48,1%
Više demokratije	28,1%	43%	42,1%	45,1%
Saradnja sa Istokom	27%	32,5%	30%	25,5%
Saradnja sa Zapadom	17,8%	22,7%	27,1%	41,2%
Više kapitalizma	19,1%	15%	16,5%	30%

Potreba za solidarnošću je relativno ista kod svih ispitanika, nezavisno od percepcije njihovog materijalnog položaja. Isto vredi i za smanjenje razlika između bogatih i siromašnih, gde oni ispitanici koji žive podnošljiv/dobar život smatraju ovaj prioritet potpuno bitnim. Desno orijentisani prioritet "oslanjanje na tradiciju i istoriju" značajno je više ocenjen kao "potpuno bitan" u odnosu na smanjenje socijalnih razlika u svim kategorijama ispitanika. Interesantno je da ovaj nalaz važi i za one ispitanike koji su za sebe rekli da žive loše ili na podnošljiv način. Oni ispitanici koji bolje ocenjuju svoj materijalni položaj preferiraju više demokratije, više saradnje sa Zapadom, ali i više kapitalizma od ispitanika koji svoj materijalni položaj ocenjuju lošim.

Nešto drugačija slika o prioritetima ispitanika se dobije kada se predstave nalazi u zavisnosti od starosne strukture ispitanika. Veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju, vladavina prava i pravna država, odnosno poštovanje prava na izbor svih građana prioriteta su koji bivaju označeni kao najbitniji među ispitanicima starosti od 18 do 34 godine.

Ispitanici koji pripadaju starosnim grupama od 35 do 54 godine, odnosno 55 godina i više, kao glavne prioritete su izdvojili veću brigu države o zapošljavanju, lečenju i školovanju, zatim vladavinu prava i postojanje pravne države, kao i postojanje reda i poretka u društvu. Za ispitanike starosti od 35 do 54 godine četvrtoplasirani prioritet je zaštita strateških privrednih grana u Srbiji, dok za ispitanike koji su starosti preko 55 godina četvrtoplasirani prioritet je

⁴ U tabelama, sem ako nije drugačije naznačeno, navedeni su procenti slaganja ispitanika sa ponuđenim odgovorima u procentima.

oslanjanje na tradiciju i istoriju. Ista starosna grupa, preko 55 godina, preferira, pre svega, saradnju Srbije sa Istokom. Potreba za demokratijom je jednako ispodpolovična u sve tri starosne grupe. Isto se može reći i za potrebu za više kapitalizma, gde su procenti značajno niži.

Tabela 3. Zavisnost percepcije prioriteta od starosti ispitanika

U potpunosti je bitno	Starosne grupe		
	18-34	35-54	55+
Veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju	64,2%	68,9%	69,4%
Vladavina prava i pravna država	53,8%	62,5%	57,1%
Postojanje reda i poretka u društvu	49,1%	59,4%	59,3%
Zaštita strateških privrednih grana Srbije	42,9%	59,8%	55%
Razvijanje osećaja solidarnosti među građanima	47,4%	54,3%	54,2%
Smanjenje razlika između bogatih i siromašnih	45%	51,4%	53,3%
Oslanjanje na tradiciju i istoriju	35,5%	51,8%	56,8%
Poštovanje prava na izbor svih građana	48,1%	49,4%	40,3%
Više demokratije	37,5%	44,7%	39,8%
Saradnja sa Istokom	29,6%	38,3%	40,3%
Saradnja sa Zapadom	26,8%	23,8%	23%
Više kapitalizma	11,3%	14,1%	12,3%

Za ispitanike sa osnovnom školom i nižim obrazovanjem ključni prioriteti su veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju, vladavina prava i pravna država, ali i oslanjanje na tradiciju i istoriju. Ispitanici koji imaju završenu srednju školu kao najbitnije prioritete su naveli veću brigu države o zapošljavanju, lečenju i školovanju, a potom unapređenje vladavine prava, ali i zaštitu strateških privrednih grana. Visokoobrazovani učesnici ankete od navedenih prioriteta izabrali su: veću brigu države o zapošljavanju, lečenju i školovanju, osnaživanje vladavine prava i pravnu državu, kao i postojanje reda i poretka u društvu. Saradnja sa Istokom je izraženo zastupljena među najniže obrazovanim ispitanicima, mada ne zaostaju puno ni ispitanici koji imaju srednjoškolsko obrazovanje. Saradnja sa Zapadom je podjednako niska u sve tri obrazovne grupe, s tim da je ona приметно veća kod ispitanika sa visokim obrazovanjem. Demokratija kao najznačajniji prioritet podjednako ispodpolovično je prisutna kod sve tri obrazovne kategorije ispitanika.

Tabela 4. Zavisnost percepcije prioriteta od obrazovanja ispitanika

U potpunosti je bitno	Obrazovanje		
	OŠ i niže	SŠ	Visoko
Veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju	64,9%	67,1%	72,5%
Vladavina prava i pravna država	52,8%	57,6%	66,5%
Postojanje reda i poretka u društvu	50,9%	56,5%	59,2%
Zaštita strateških privrednih grana Srbije	45,3%	56,7%	51,8%
Razvijanje osećaja solidarnosti među građanima	49,1%	53,7%	53,7%
Smanjenje razlika između bogatih i siromašnih	45,6%	50,8%	51,4%
Oslanjanje na tradiciju i istoriju	54,4%	52%	40,5%
Poštovanje prava na različitost/sopstveni izbor svih građana	40%	45,4%	51%
Više demokratije	42,6%	41,5%	46,7%
Saradnja sa Istokom	48,9%	39,2%	35,3%
Saradnja sa Zapadom	21,3%	24,1%	32,1%
Više kapitalizma	14%	13,6%	13,6%

Podaci iz tabele 5, u kojoj su izloženi nalazi o prioritetima u zavisnosti od radnog statusa ispitanika, pokazuju da postoji relativna saglasnost kod zaposlenih u javnom i privatnom sektoru kada su u pitanju tri prva prioriteta: veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju, vladavina prava i pravna država, odnosno postojanje reda i poretka u društvu. Privrednici su kao svoj glavni prioritet naveli potrebu za svojevrsnom zaštitom strateških privrednih grana u Srbiji. Pored ovoga, za privrednike je prioritetno veće učešće države u zapošljavanju, zdravlju i obrazovanju, mada su stava da je potrebno unaprediti i vladavinu prava, odnosno stanje pravne države.

Za nezaposlene kao društvenu grupu, više od ostalih prioriteta, bitni su veća briga države u oblasti zapošljavanja, lečenja i školovanja, potom smanjenje jaza između bogatih i siromašnih, odnosno poštovanje prava na izbor svih građana.

Veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju, potom poštovanje prava na različitost/sopstveni izbor svih građana i postojanje reda i poretka u društvu glavni su prioriteti studenata. Za penzionerski deo uzorka glavni prioriteti su veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju, postojanje reda i poretka u društvu, kao i razvijanje solidarnosti među građanima. Najzad, kod domaćica su se izdvojila sledeća tri prioriteta: veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju, oslanjanje na tradiciju i istoriju, kao i zaštita strateških privrednih grana Srbije.

Tabela 5. Zavisnost percepcije prioriteta od radnog statusa ispitanika

U potpunosti je bitno	Radni status						
	Zaposlen u javnom sektoru	Zaposlen u privatnom sektoru	Preduzetnik	Nezaposlen	Student	Penzioner	Domaćica
Veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju	68,2%	74,2%	50,7%	61,7%	57,6%	73%	61,3%
Vladavina prava i pravna država	57,4%	67,5%	49,3%	30,3%	23,6%	29,4%	33,3%
Postojanje reda i poretka u društvu	55,8%	63,2%	46,4%	47,9%	45,3%	60,7%	46,8%
Zaštita strateških privrednih grana Srbije	49,6%	62,5%	51,5%	48,9%	40,5%	56,6%	50%
Razvijanje osećaja solidarnosti među građanima	50,4%	61,5%	41,4%	48,4%	41,7%	56,8%	44,3%
Smanjenje razlika između bogatih i siromašnih	45,3%	56,3%	37,7%	52,6%	34,7%	53,9%	46,8%
Oslanjanje na tradiciju i istoriju	38,9%	58,7%	39,1%	46,3%	28%	56,8%	55%
Poštovanje prava na izbor svih građana	48,8%	50,8%	39,1%	50%	47,4%	42,6%	37,3%
Više demokratije	52,4%	44,9%	42,6%	29,2%	41,3%	41,4%	41,7%
Saradnja sa Istokom	42,3%	36,6%	44,9%	27,3%	25%	45,1%	44,3%
Saradnja sa Zapadom	31,3%	27,8%	28,4%	22,1%	22,1%	23,9%	19,7%
Više kapitalizma	15,4%	12%	19,7%	8,3%	15,7%	16,1%	6,7%

Za razliku od ispitanika iz ruralnih naselja, za koje su najbitniji prioriteti veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju, vladavina prava i pravna država, kao i zaštita strateških privrednih grana Srbije, u slučaju ispitanika iz gradskih sredina, pored veće brige države o zapošljavanju, lečenju i školovanju, kao i unapređenja vladavine prava, izdvaja se i postojanje reda i poretka u društvu.

Tabela 6. Zavisnost percepcije prioriteta od mesta stanovanja ispitanika

U potpunosti je bitno	Mesto stanovanja	
	Urbano	Ruralno
Veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju	68,6%	67,7%
Vladavina prava i pravna država	55,3%	64,1%
Postojanje reda i poretka u društvu	56,9%	56,9%
Zaštita strateških privrednih grana Srbije	51,4%	59,2%
Razvijanje osećaja solidarnosti među građanima	51%	56,5%
Smanjenje razlika između bogatih i siromašnih	50,6%	50,5%
Oslanjanje na tradiciju i istoriju	44,5%	55,9%
Poštovanje prava na različitost/sopstveni izbor svih građana	45,2%	47,5%
Više demokratije	40,7%	45,2%
Saradnja sa Istokom	36,9%	40,9%
Saradnja sa Zapadom	24,5%	27,3%
Više kapitalizma	16,7%	9,9%

Regionalna analiza podataka pokazuje da su na nivou Beograda najbitniji prioriteti: veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju, postojanje reda i poretka u društvu i vladavina prava/pravna država. Iste prioritete, ali u većim procentima, beleži i Vojvodina. Za ispitanike iz centralne i zapadne Srbije, pored veće brige države o zapošljavanju, lečenju i školovanju i vladavine prava, od velikog značaja je i zaštita strateških privrednih grana Srbije.

Na istoku Srbije od najvećeg značaja su zaštita strateških privrednih grana Srbije, veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju, ali i vladavina prava i pravna država. I na kraju, ispitanici koji žive na jugu Srbije su kao glavne prioritete naveli veću brigu države o zapošljavanju, lečenju i školovanju, zaštitu strateških privrednih grana Srbije, kao i postojanje reda i poretka u društvu.

Tabela 7. Zavisnost percepcije prioriteta od mesta stanovanja ispitanika na nivou regiona

U potpunosti je bitno	Region				
	Beograd	Vojvodina	C. i zap. Srbija	Ist. Srbija	J. Srbija
Veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju	63,4%	76,1%	66,1%	78,7%	59,2%
Vladavina prava i pravna država	49,5%	74,1%	63,8%	69,4%	34%
Postojanje reda i poretka u društvu	50,8%	71,5%	56,7%	65,2%	34,5%
Zaštita strateških privrednih grana Srbije	43,9%	65,6%	56,8%	81,4%	36,8%
Razvijanje osećaja solidarnosti među građanima	48,8%	62%	57%	74,1%	26%
Smanjenje razlika između bogatih i siromašnih	49,2%	61,3%	47%	62,9%	33,1%
Oslanjanje na tradiciju i istoriju	38,2%	60,9%	55,1%	57,5%	34%
Poštovanje prava na različitost/sopstveni izbor svih građana	43,4%	54,2%	47,6%	50%	31,5%
Više demokratije	38,2%	47,6%	53,9%	40%	18,4%
Saradnja sa Istokom	34,2%	38,4%	45%	54,9%	24,8%
Saradnja sa Zapadom	23,2%	27,8%	27,1%	26,3%	24,1%
Više kapitalizma	16,4%	7,9%	15,1%	5,2%	20,7%

Posmatrajući po izbornim preferencijama, pristalice i glasači Srpske napredne stranke su kao svoje prioritete istakli: veću brigu države o zapošljavanju, lečenju i školovanju, postojanje reda i poretka u društvu i zaštitu strateških privrednih grana Srbije. Glasači manjeg partnera u vlasti, Socijalističke partije Srbije, kao najbitnije prioritete vide veću brigu države o zapošljavanju, lečenju i školovanju, postojanje reda i poretka u društvu, ali i vladavina prava i pravnu državu. Smanjenje razlika između bogatih i siromašnih, vladavina prava i pravna država i veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju ključni su prioriteti glasača i pristalica Stranke slobode i pravde.

Biračima i pristalicama Dveri u potpunosti su bitni vladavina prava i pravna država, postojanje reda i poretka u društvu i veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju. Birači i pristalice Novog DSS-a su za najbitnije prioritete izabrali: veću brigu države o zapošljavanju, lečenju i školovanju, zaštitu strateških privrednih grana Srbije i vladavinu prava/pravnu državu. Glavni prioriteti za birače i pristalice stranke Zavetnici su veća briga države

o zapošljavanju, lečenju i školovanju, razvijanje osećaja solidarnosti među građanima, kao i vladavina prava i pravna država. Za one koji bi glasali na prvim narednim izborima za novoformirani pokret SRCE više od ostalih su bitni veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju, zaštita strateških privrednih grana Srbije, kao i postojanje reda i poretka u društvu.

Iz priloženih nalaza se vidi, s jedne strane, izostanak jasne prioritete, ideološke diferencijacije stranka, dok su, s druge strane, pristalice Stranke slobode i pravde i Socijalističke partije Srbije iz ugla prioriteta najrodniji.

Tabela 8. Zavisnost percepcije prioriteta od izbornog ponašanja ispitanika

U potpunosti je bitno	Izbori							
	SNS	SPS	SSP	Dveri	SRCE	Novi DSS	Zavetnici	Opo, ne znam za koga
Veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju	69,5%	67,1%	72,7%	71,4%	89,5%	70%	76,7%	62,5%
Vladavina prava i pravna država	57,7%	58,2%	75%	82,9%	73,7%	60,5%	65,9%	51,4%
Postojanje reda i poretka u društvu	61,3%	59,5%	53,1%	75%	78,9%	51,2%	45,5%	54,9%
Zaštita strateških privrednih grana Srbije	60,7%	50,7%	67,7%	71,4%	83,3%	63,2%	60,5%	47,8%
Razvijanje osećaja solidarnosti među građanima	56,3%	54,5%	62,5%	70,6%	73,7%	51,3%	63,6%	45,8%
Smanjenje razlika između bogatih i siromašnih	53,8%	49,4%	75%	50%	52,6%	45%	59,1%	48,6%
Oslanjanje na tradiciju i istoriju	56,5%	49,4%	36,7%	68,6%	57,9%	46,3%	61,4%	44,4%
Poštovanje prava na izbor svih građana	44,6%	48,1%	37,5%	54,3%	57,9%	52,5%	60,5%	52,8%
Više demokratije	46,7%	39%	40,6%	31,4%	50%	47,5%	42,9%	44,3%
Saradnja sa Istokom	45,7%	35,4%	15,6%	66,7%	52,6%	40%	51,2%	22,9%
Saradnja sa Zapadom	28,5%	20%	32,3%	5,6%	42,1%	24,4%	9,8%	30%
Više kapitalizma	14,4%	13,5%	15,6%	11,8%	20%	17,1%	9,5%	18,6%

Među pristalicama Srpske napredne stranke, koji bi glasali za ovu stranku i kada Aleksandar Vučić ne bi bio na njenom čelu, glavni prioriteti su: veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju, smanjenje razlika između bogatih i siromašnih i vladavina prava/pravna država. Kod onih koji za Srpsku naprednu stranku ne bi glasali kada bi ona ostala bez Aleksandra Vučića dominiraju sledeći prioriteti: veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju, postojanje reda i poretka u društvu, kao i vladavina prava/ pravna država.

Tabela 9. Zavisnost percepcije prioriteta od izbornog ponašanja u slučaju da li bi glasali za SNS ako AV nije predsednik stranke

U potpunosti je bitno	Da li bi glasali za SNS ako AV nije predsednik stranke		
	Da	Ne	Ne znam
Veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju	71,9%	68,6%	62,7%
Vladavina prava i pravna država	59,4%	57,7%	53,6%
Postojanje reda i poretka u društvu	57,4%	61,4%	54,2%
Zaštita strateških privrednih grana Srbije	53,5%	57,1%	52,2%
Razvijanje osećaja solidarnosti među građanima	57,5%	54,8%	50,3%
Smanjenje razlika između bogatih i siromašnih	61,2%	50%	52,4%
Oslanjanje na tradiciju i istoriju	53,6%	54,1%	48,8%
Poštovanje prava na različitost/sopstveni izbor svih građana	55,8%	43,7%	37%
Više demokratije	46,8%	44,9%	37,9%
Saradnja sa Istokom	37%	46,8%	31,2%
Saradnja sa Zapadom	32,3%	25,7%	22,1%
Više kapitalizma	16,9%	12,1%	12%

Iz svega napred navedenog možemo da zaključimo, kada su u pitanju prioriteta ispitnika, da među njima dominiraju oni koji su materijalističkog karaktera i tiču se pristupa resursima u oblasti zdravlja, obrazovanja i zdravstva. Nešto manje, ali ne značajno, izražena je i potreba za institucionalno-normativnom uređenošću koja se izražava u isticanju prioriteta jačanja vladavine prava i pravne države, ali i potrebe da se unapredi postojanje reda i poretka u društvu. Sve ovo nam govori da Srbija nije rešila egzistencijalne potrebe svog funkcionisanja kao društva, odnosno da institucionalno-normativni sistem nije celishodan saglasno potrebama građana u delu pristupa zapošljavanju, lečenju i obrazovanju, ali i kod regulacije koja se oličava u vladavini prava. Istraživanjem se jasno vidi potreba za “nepostojećom državom”. Istovremeno, istraživanje utvrđuje postojanje manjka solidarnosti, kao i, u javnosti prećutanih, sve većih klasno-slojnih razlika.

U tako opisanom ambijentu, potreba za prioritetima višeg reda - kao što su zaštita personalnog identiteta i demokratija - gubi trku sa oslanjanjem na tradiciju i istoriju, tim izrazom konzervacije i vidom reakcije na dezorganizovano društvo. Ovo se najbolje vidi na rezultatima koje smo predstavili, gde pripadnici nižih slojeva prioritet daju oslanjanju na tradiciju, umesto svojim prirodnijim prioritetima, a to su smanjenje klasno-slojnih razlika i rast solidarnosti u društvu. U prilog ovome ide i nalaz da pripadnici nižih slojeva međunarodni položaj Srbije vide u okretanju ka Istoku, što na simboličkom nivou, kao deo etnonacionalnog narativa, predstavlja vid konzervacije društva Srbije.

Anomija

Prethodni rezultati istraživanja su kandidovali temu društvene dezorganizacije, a sa njom i temu stanja anomije u Srbiji. Zaključak je da imamo društvo koje pored zadovoljavanja osnovnih potreba vapi i za vladavinom prava i funkcionisanjem poretka.

Po sociologu Mertonu, anomija izvire iz neusklađenosti između društvene kulture (ciljno-vrednosnog okvira života ljudi) i društvene strukture (slojnog položaja ljudi). Ta protivrečnost određuje društvene mogućnosti za postizanje opšteprihvaćenih vrednosno-ciljnih postignuća, tako da se pojedinci mogu integrisati u društveni sistem i na devijantan način. Devijantni tipovi društvenog odgovora na anomiju su inovacija, ritualizam, povlačenje i bunt.

Na osnovu međunarodno uporedivih istraživanja, možemo da zaključimo da paralelno sa ekonomskim rastom, oličenim u rastu GDP-a i prosečne plate, imamo problem funkcionalnosti pravne države⁵ i društvene nejednakosti oličene u visokom GINI koeficijentu⁶. Pomenu ti ekonomski rast, prema zvaničim podacima⁷, prvenstveno je privilegija Beograda. Rezultati ovog istraživanja govore da polovina ispitanika svoj materijalni položaj definiše sa “nekako se snalazimo, ali je to daleko od bilo kakve stabilnosti”.

Rezultati istraživanja percepcije anomičnosti društva (tabela 10) govore da u proseku 6 od 10 ispitanika vidi da u Srbiji postoji anomična situacija. Kada se poredе nalazi iz 2016. i 2022. godine, vidljiva su mala odstupanja. Ona se, pre svega, u pozitivnom smeru vide na polju materijalne sigurnosti. S druge strane, stav o konstruktivnosti i postojanju optimizma⁸ u oba slučaja je opao za oko 1/6. U poređenju sa nalazima iz 2016. godine, imamo mali, ali značajan, trend rasta stava da moral kao takav ima manji uticaj danas nego pre šest godina. Isto važi i kada je u pitanju odgovornost i ozbiljnost ljudi.

5 <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/country/2022/Serbia>

6 <https://wisevoter.com/country-rankings/gini-coefficient-by-country/#serbia>

7 <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/vesti/20220920-trendovi-ii-kvartal-2022/?a=0&s=130002>

8 Prema Gallupovom indeksu pesimizma, u Srbiji 64% ispitanih očekuje lošiju godinu, petina misli da se situacija neće promeniti, a samo 16% očekuje da 2023. bude bolja. Prema istom istraživanju, 76% ispitanika u Srbiji veruje da će 2023. biti godina ekonomskih poteškoća, a tek 9% misli da će biti godina ekonomskog prosperiteta. Indeks sreće u Srbiji je niži od svetskog proseka. Najviše građana Srbije je ni srećno ni nesrećno. <https://dijalog.net/srbija-je-na-trecem-mestu-u-svetu-po-indeksu-pesimizma/>

Tabela 10. Percepcija anomične situacije 2016. i 2022. godine

	2016 ⁹	2022	Razlika 2016 - 2022
Danas je sve u takvom neredu da se ne zna ko govori istinu	77,5	77,8	0,3
Svako je sebi najbliži	74,3	74,5	0,2
Moralni principi danas nemaju nikakvu vrednost	63,1	69,7	6,6
Najveći broj ljudi nema potrebnu ozbiljnost i odgovornost	73	65,9	-7,1
U životu je najbitnije ne biti poražen	59,5	63,4	3,9
Ranije su ljudi bili bolji, pošto je svako želeo nešto korisno/ konstruktivno da uradi	75,4	58,8	-16,6
Kada se osvrnem na ono što se dešavalo u proteklih godinu dana, postajem vrlo nesiguran i nervozan	55,6	55,9	0,3
Kada čovek razmišlja o svojoj budućnosti u Srbiji može biti optimista	47,1	31,8	-15,3
Svako ko je danas zaposlen ne mora da misli na sutrašnjicu	10,4	22,9	12,5
Prosek	59,5	57,8	

Ukrštanjem podataka iz tabele 10 sa sociodemografskim podacima, dolazimo do statistički značajne veze kada je u pitanju materijalni položaj. Možemo da vidimo da je anomija nešto manja kod onih koji su svoj materijalni položaj definisali kao odličan.

Tabela 11. Indeks anomije u zavisnosti od percepcije materijalnog položaja

Materijalni položaj	Indeks anomije (0-1)
Loš	0.69
Podnošljiv	0.67
Dobar	0.65
Odličan	0.57

Istraživanje anomije u zavisnosti od starosti ispitanika pokazuje da postoji statistički značajna veza između ove dve varijable. Iako je indeks anomije skoro isti u svim starosnim grupama, ona je nešto veća kod onih koji imaju 55 godina i više. Regionalna analiza indeksa anomije je pokazala da je anomija nešto veća u Vojvodini i centralnim i zapadnim delovima Srbije, a najmanja je na jugu Srbije. Gledano zavisno od radnog statusu ispitanika, indeks anomije je skoro ujednačen, ali je nešto veći kod zaposlenih u privatnom sektoru, kod penzionera i domaćica.

Ovaj deo analize sumiraćemo zaključkom da je stanje percepcije anomičnog ambijenta na nivou 2016. godine, odnosno da je ona izražena pojava. U prilog tome govori izraženost prioriteta koji ukazuju na postojanje društvene dezorganizacije, jer ispitanici su kao svoje elementarne prioritete naveli potrebu za unapređenjem vladavine prava i pravne države, odnosno potrebu da se uspostavi red i poredak. Ovome treba dodati manjak solidarnosti i rast klasno-slojnih razlika. Sve ovo stvara ambijent koji jača anomiju.

Anomija je opšteprisutna pojava u društvu Srbije, uz napomenu da je nešto više prisut-

na kod sledećih društvenih kategorija: onih koji žive loše, penzionera, domaćica, zaposlenih u privatnom sektoru, onih koji su protiv evrointegracija Srbije i onih koji bi za Srpsku naprednu stranku glasali i ako Aleksandar Vučić ne bi bio njen predsednik.

Kao odgovor na stanje anomalije imamo konzervaciju, kao jednu od mogućih reakcija na stanje anomalije. Konzervacija društva je reakcija na stanje gde imamo ekonomski rast, ali i izostanak neophodne izgradnje institucionalno-normativnog okvira koji garantuje vladavinu prava i integritet institucija. Drugim rečima, on garantuje da će građani sa jasno definisanim sredstvima, uz izvesne sankcije ako postupaju na nelegalan način, ostvariti svoje lične ili/i grupne interese.

Integritet publike

Za najveći broj ispitanika mediji su sredstvo jednosmernog prenošenja informacija o stanju u društvu/svetu (biltenska funkcija), zatim sredstvo obrazovanja i kulturnog uzdizanja (edukativna funkcija), ali i zabave i provođenja slobodnog vremena (tabloidno-relaksirajuća funkcija). Na četvrtom mestu je promotivno-zagovarajuća funkcija, oličena u promociji i zagovaranju dobrih ideja i ljudi. Tek na petom mestu je analiza i kritičko sagledavanje onoga što radi (izvršna) vlast (nadzorna funkcija). Promocija vlasti, što je prema nalazima glavna uloga medija bar u informativnom delu, najmanje je prihvatljiva funkcija medija (propagandna funkcija).

Tabela 12. Stav o funkcionalnoj ulozi medija (višestruki odgovor)

Informisanje o stanju u društvu Srbije	82,8%
Informisanje o stanju u svetu	55,9%
Obrazovanje i kulturno uzdizanje	49,1%
Zabava i provođenje slobodnog vremena	35,6%
Zagovaranje dobrih stvari, ideja i ljudi u Srbiji	33,3%
Analiziranje i kritički odnos prema vlasti	25,4%
Promocija onoga što radi vlast	15,4%

Posmatrajući rezultate o funkcionalnoj ulozi medija u zavisnosti od percepcije materijalnog položaja, jasno je da statistički značajna razlika postoji, pre svega, u delu ispitanika koji sebe vide kao nekoga ko ima odličan materijalni status i koji smatraju da je uloga medija da analiziraju i kritički se odnose prema vlasti.

Tabela 13. Stav o funkcionalnoj ulozi medija u zavisnosti od percepcije materijalnog položaja ispitanika

Stav o funkcionalnoj ulozi medija	Materijalni položaj			
	Loš	Podnošljiv	Dobar	Odličan
Informisanje o stanju u društvu u Srbiji	72,5%	84,8%	83,6%	82%
Informisanje o stanju u svetu	51%	54,6%	59,3%	56,9%
Obrazovanje i kulturno uzdizanje	43,8%	51%	48%	52,9%
Zabava i provođenje slobodnog vremena	34,9%	38,1%	35%	20%
Zagovaranje dobrih ideja, stvari i ljudi u Srbiji	35,3%	32,4%	31,9%	49%
Analiziranje i kritički odnos prema vlasti	21,6%	26,2%	23,8%	41,2%
Promocija onoga što radi vlast	27,5%	14,9%	11%	19,6%

Iz vizure starosti ispitanika, vidi se da mladi i srednje stari ispitanici opažaju medije kao alat za obrazovanje i kulturno uzdizanje, i to više nego oni koji su stariji od 54 godine. Za pripadnike potonje grupacije karakteristično je da medije vide, pre svega, kao sredstvo informisanja o društvu, ali i kao sredstvo promocije onoga što vlast radi.

Tabela 14. Stav o funkcionalnoj ulozi medija u zavisnosti od starosti ispitanika

Stav o funkcionalnoj ulozi medija	Starost		
	18-34	35-54	55+
Informisanje o stanju u društvu u Srbiji	73,5%	86,5%	85,6%
Informisanje o stanju u svetu	56,3%	54,1%	56,8%
Obrazovanje i kulturno uzdizanje	56,7%	51,9%	41,7%
Zabava i provođenje slobodnog vremena	38%	34,6%	35,5%
Zagovaranje dobrih ideja, stvari i ljudi u Srbiji	34,7%	33,3%	32,3%
Analiziranje i kritički odnos prema vlasti	29,6%	26,8%	21,3%
Promocija onoga što radi vlast	13,1%	11,3%	20,9%

Obrazovna analiza govori o statistički značajnom uticaju obrazovanja ispitanika na stav o funkcionalnoj ulozi medija. Za razliku od ispitanika sa osnovnim i nižim obrazovanjem, koji više od ostalih smatraju da su mediji u funkciji zabave i provođenja slobodnog vremena, odnosno promocije vlasti, ispitanici sa visokim obrazovanjem statistički značajno više smatraju da je uloga medija da analiziraju i kritički sagledavaju ono što radi izvršna vlast.

Tabela 15. Stav o funkcionalnoj ulozi medija u zavisnosti od obrazovanja ispitanika

Stav o funkcionalnoj ulozi medija	Obrazovanje		
	OŠ i niže	SŠ	Visoko
Informisanje o stanju u društvu u Srbiji	82,5%	83%	81,3%
Informisanje o stanju u svetu	54,4%	55,4%	57,2%
Obrazovanje i kulturno uzdizanje	35,1%	48,2%	55,9%
Zabava i provođenje slobodnog vremena	40,4%	37,6%	29,2%
Zagovaranje dobrih ideja, stvari i ljudi u Srbiji	38,6%	32,1%	36,2%
Analiziranje i kritički odnos prema vlasti	15,8%	23,9%	32,4%
Promocija onoga što radi vlast	26,8%	15,6%	12,5%

Istražujući stav ispitanika o ulozi medija u zavisnosti od njihovog izbornog ponašanja, dolazimo do zaključka da birači Srpske napredne stranke medije, pre svega, vide kao sredstvo informisanja o stanju u Srbiji i svetu, ali i kao sredstvo obrazovanja i kulturnog uzdizanja. Ovome treba dodati da ovi ispitanici statistički značajno najviše smatraju da mediji treba da budu u funkciji promocije vlasti. Sličan stav o ulozi medija imaju i glasači Socijalističke partije Srbije, uz napomenu da je redosled nešto drugačiji. Naime, glasači ove stranke medije, pre svega, vide u funkciji informisanja o stanju u Srbiji, zatim u funkciji obrazovanja i kulturnog uzdizanja, a potom i u funkciji informisanja o stanju u svetu.

Tabela 16. Stav o funkcionalnoj ulozi medija u zavisnosti od izbornog ponašanja ispitanika

Stav o funkcionalnoj ulozi medija	Izbori							
	SNS	SPS	SSP	Dveri	SRCE	Novi DSS	Zavetnici	Opo, ne znam za koga
Informisanje o stanju u društvu u Srbiji	84,8%	88,6%	93,8%	100%	78,9%	82,5%	83,7%	66,2%
Informisanje o stanju u svetu	57,9%	42,3%	37,5%	50%	57,9%	57,5%	48,8%	46,6%
Obrazovanje i kulturno uzdizanje	43,5%	45,6%	46,9%	50%	52,6%	43,9%	48,8%	59,5%
Zabava i provođenje slobodnog vremena	35,3%	40,5%	18,8%	31,4%	26,3%	32,5%	34,1%	37,8%
Zagovaranje dobrih ideja, stvari i ljudi u Srbiji	32,4%	31,6%	50%	30,6%	44,4%	25%	30,2%	37%
Analiziranje i kritički odnos prema vlasti	18,9%	16,7%	65,6%	30,6%	36,8%	41,5%	40,9%	32,4%
Promocija onoga što radi vlast	21,2%	16,5%	3,1%	11,4%	10,5%	17,5%	4,7%	13,5%

S druge strane, ispitanici koji su naveli da glasaju za Stranku slobode i pravde medije vide, pre svega, kao sredstvo informisanja o stanju u društvu, kao sredstvo analiziranja i kritičkog sagledavanja postupanja vlasti, odnosno kao sredstvo obrazovanja i kulturnog uzdizanja. Pristalice i potencijalni glasači pokreta SRCE mišljenja su da mediji, iznad svega, predstavljaju sredstvo informisanja o stanju u društvu i u svetu, a potom i sredstvo obrazovanja i kulturnog uzdizanja.

Skoro istovetan stav sa ispitanicima koji su pristalice pokreta SRCE imaju i birači i pristalice Dveri, Novog DSS-a i Zavetnika, ali i neopredeljeni birači. Shodno navedenim nalazima o dominantnoj informativnoj funkciji medija je i distribucija odgovora na pitanje kako se informišu o politici. Naime, kada se pogledaju BIRODI monitorinzi medija, RTS, TV Prva, TV Pink, TV Happy i TV B92 su mediji koji imaju većinski informativan pristup. Televizije koje imaju analizirajući, propitujući i kritički odnos prema vlasti u manjem su procentu navedene kao izvor informisanja o politici.

Tabela 17. Izvor informisanja o politici (višestruki odnos)

RTS	64.4%
Prva	33.7%
Pink	32.5%
Fejsbuk	23.1%
Happy	18.3%
B92	15%
N1	12.8%
Tviter	8.8%
Nova S	8%
Blic	7.7%
Kurir	7.4%
Večernje novosti	5.4%
Portal Blic	5.4%
Politika	5.2%
Portal Kurir	4.5%
Informer	3.6%
Alo!	3.6%
Portal N1	2.7%
Danas	2.6%
Portal Nova S	1.9%
Portal Politika	1.7%
Portal Večernje novosti	1.6%
Srpski telegraf	1.6%
Portal RTS	1.4%
Portal Informer	1.4%
Portal Srpski telegraf	1.4%
NIN	1.2%
Portal Prva	1.2%
Portal B92	1.1%
Portal Danas	1%
Nova	0.9%
Nedeljnik	0.8%
Portal Pink	0.8%
Vreme	0.4%

Poredeći izvore informisanja i percepciju materijalnog položaja, možemo da zaključimo da ne postoje statistički značajne razlike, uz samo dva izuzetka. Prvi izuzetak se odnosi na TV Pink, gde su utvrđene statistički značajne razlike da sa poboljšanjem percepcije materijalnog statusa linearno opada korišćenje TV Pink kao izvora informacija o politici. Drugi izuzetak se odnosi na TV Happy, gde veza između poboljšanja materijalnog statusa i praćenja te televizije nije linearna, ali je ona daleko zastupljenija među pojedincima sa lošim materijalnim statusom.

Tabela 18. Izvor informisanja o politici u zavisnosti od percepcije materijalnog položaja ispitanika

Izvor informisanja o politici	Materijalni položaj			
	Loš	Podnošljiv	Dobar	Odličan
RTS	67,3%	65,1%	64,2%	51%
Prva	28,3%	36,4%	32,6%	33,3%
Pink	43,8%	34,4%	27,9%	17,6%
Fejsbuk	23,5%	24,6%	21,1%	23,5%
Happy	28,8%	18,1%	15,1%	19,6%
B92	18,4%	14,4%	14,9%	12%
N1	13,1%	12,2%	13,1%	15,7%
Tviter	13,7%	7,7%	8,6%	11,8%
Nova S	7,8%	7,8%	7,8%	13,7%
Blic	4,6%	8,5%	7,6%	9,8%

Statistički značajne razlike postoje kada je u pitanju veza između izvora informisanja i starosti učesnika istraživanja. U starosnoj grupi od 18 do 34 godine, učesnici ankete su izjavili da se o politici informišu skoro u istoj meri preko RTS-a i Fejsbuka, a potom sledi TV Prva. U starosnoj grupi od 35 do 54 godine, dominantni izvori informisanja su RTS, TV Prva i Fejsbuk. Učesnici ankete starosti preko 55 godina, prvenstveno se informišu putem RTS-a, TV Pink i TV Prva.

Tabela 19. Izvor informisanja o politici u zavisnosti od starosti ispitanika

Izvor informisanja o politici	Starost		
	18-34	35-54	55+
RTS	39,9%	65,9%	80,2%
Prva	25,2%	42%	33,1%
Pink	16,5%	28,6%	48%
Fejsbuk	34,3%	35,6%	4,9%
Happy	6,9%	16,8%	28%
B92	10,9%	14,5%	18,3%
N1	15,9%	16,3%	7,3%
Tviter	18,1%	11%	0,9%
Nova S	8,4%	11,5%	4,7%
Blic	3,1%	8,8%	10,1%

Obrazovna analiza izvora informisanja o politici nam govori da se ispitanici koji imaju osnovno i niže obrazovanje, iznad svega, informišu preko RTS-a, TV Pink i TV Happy. Kod ispitanika sa srednjoškolskim obrazovanjem imamo nešto drugačiji izbor: RTS, TV Prva i TV Pink. Ispitanici sa fakultetskim obrazovanjem kao izvor informacija o politici koriste RTS, Fejsbuk i TV Prva.

Tabela 20. Izvor informisanja o politici u zavisnosti od obrazovanja ispitanika

Izvor informisanja o politici	Obrazovanje		
	OŠ i niže	SŠ	Visoko
RTS	67,9%	67,8%	52,3%
Prva	22,8%	35,4%	31,9%
Pink	49,1%	35,2%	21,4%
Fejsbuk	3,5%	21,2%	34,6%
Happy	29,8%	19,3%	13,2%
B92	15,8%	14,9%	15,2%
N1	0%	11,1%	21%
Tviter	0%	7,1%	17,2%
Nova S	0%	7%	13,2%
Blic	1,8%	8%	8,2%

Analiza odgovora po regionima Srbije pokazuje da ne postoje značajne razlike u informisanju o politici, uz napomenu da je TV Pink u južnoj Srbiji ispred TV Prva. Valja primetiti da su Fejsbuk i Tviter izrazito zastupljeni u istočnom delu Srbije. U istom regionu, TV N1 i TV Nova S imaju najmanju zastupljenost kao izvor informisanja.

Tabela 21. Izvor informisanja o politici u zavisnosti od mesta stanovanja na nivou regiona

Izvor informisanja o politici	Region				
	Beograd	Vojvodina	C. i zap. Srbija	Ist. Srbija	J. Srbija
RTS	65,9%	54,9%	66,8%	77,5%	67,8%
Prva	27,5%	30,1%	44,2%	54,5%	20,3%
Pink	25,2%	29,1%	39,8%	47,2%	32,4%
Fejsbuk	20,7%	19,9%	28,1%	48,3%	10,1%
Happy	24,3%	14,7%	19,2%	14,6%	15,4%
B92	14,8%	10,1%	20,2%	18%	12,2%
N1	13,4%	15%	12,2%	5,6%	12,8%
Tviter	8,9%	7,5%	10,4%	17%	4,7%
Nova S	8,9%	10,5%	8%	2,2%	5,4%
Blic	7,5%	8,2%	7,7%	6,7%	8,7%

RTS, TV Pink i TV Prva su tri glavna medijska izvora za glasače Srpske napredne stranke. Iste najzastupljenije medijske izvore ima i Socijalistička partija Srbije, uz napomenu da je TV Prva ispred TV Pink. U slučaju birača Dveri, najzastupljenije televizije kao izvor informisanja o politici su RTS, TV Prva i TV N1. U slučaju Novog DSS-a, najzastupljeniji izvori informisanja o politici su RTS, TV Prva, kao i TV N1 i Fejsbuk podjednako, dok su glavni izvori informisanja za pristalice i glasače Zavetnika Fejsbuk, TV Prva i RTS. Što se tiče Stranke slobode i pravde, pristalice ove partije se, pre svega, informišu preko TV N1, TV Nova S i Fejsbuka. Pristalice pokreta SRCE informacije uzimaju sa ekrana RTS-a, TV N1 i TV Nova S. TV B92 i TV Happy, kao televizije sa nacionalnom pokrivenošću, izvor su informacija za stranke na vlasti, ali i za stranke desnog političkog spektra.

Tabela 22. Izvor informisanja o politici u zavisnosti od izbornih preferencija

Izvor informisanja o politici	Izbori							Opo, ne znam za koga
	SNS	SPS	SSP	Dveri	SRCE	Novi DSS	Zavetnici	
RTS	79,1%	69,2%	46,9%	63,9%	47,4%	56,1%	52,3%	59,5%
Prva	35,3%	50,6%	40,6%	50%	21,1%	56,1%	54,5%	28,4%
Pink	51,1%	32,9%	9,1%	17,1%	5,3%	25%	23,3%	6,8%
Fejsbuk	12,3%	17,7%	56,3%	33,3%	15,8%	30%	60,5%	46,6%
Happy	28,5%	13,9%	3,1%	34,3%	0%	17,5%	18,6%	2,7%
B92	16,4%	11,4%	15,6%	31,4%	5,3%	15%	16,3%	15,1%
N1	4,1%	10,1%	65,6%	37,1%	44,4%	30%	15,9%	18,9%
Tviter	3,1%	2,5%	18,8%	17,1%	5,3%	17,1%	15,9%	16,2%
Nova S	2,5%	3,8%	59,4%	30,6%	31,6%	15%	7%	12,2%
Blic	9,6%	11,4%	3,1%	13,9%	10,5%	10%	6,8%	4,1%

U ovom segmentu prikazaćemo čija publika je sklonija ratu kao rešenju, izraženo kroz indeks militarizma. Prema nalazima našeg istraživanja, kod publike TV Happy, Srpskog telegrafa, Blica, Informera, TV Pink, TV B92 i Kurira utvrdili smo natpolovične vrednosti (0,50+) indeksa militarizma. Najmanje je sklona militarizmu, prema ovom istraživanju, publika Vremena, NIN-a, TV Nova S i Danasa.

Tabela 23. Izvor informisanja o politici i indeks militarizma

Izvor informisanja o politici	Indeks militarizma (0-1)
RTS	0.48
Prva	0.45
Pink	0.53
Fejsbuk	0.33
Happy	0.61
B92	0.52
N1	0.44
Tviter	0.37
Nova S	0.29
Blic	0.57
Informer	0.52
Srpski telegraf	0.60
Kurir	0.50
Danas	0.32
NIN	0.24
Vreme	0.12

U prilog tezi da publika u Srbiji nema razvijenu potrebu za dijaloškim emisijama između vlasti i opozicije, govori i nalaz da tek svaki treći ispitanik smatra da ima potrebe za debatnim emisijama vlasti i opozicije na televizijama sa nacionalnim pokrivanjem. Ko su ispitanici kojima najmanje nedostaju dijaloške emisije? U prvom redu to su oni čiji je materijalni položaj loš, podnošljiv i dobar.

Tabela 24. Nedostatak debatnih emisija i percepcija materijalnog položaja ispitanika

Materijalni položaj	Nedostaje više debatnih emisija na nac. TV
Loš	37,6%
Podnošljiv	32,2%
Dobar	37,6%
Odličan	53,5%

Među starosnim grupama, debatne emisije najmanje su potrebne starijima od 55 godina.

Tabela 25. Nedostatak debatnih emisija i starost ispitanika

Starosne grupe	Nedostaje više debatnih emisija na nac. TV
18-34	49,2%
35-54	35,9%
55+	26,7%

Ispitanici sa osnovnom školom su ti kojima među obrazovnim grupama najmanje nedostaju emisije debatnog karaktera na televizijama sa nacionalnim pokrivanjem.

Tabela 26. Nedostatak debatnih emisija i obrazovanje ispitanika

Obrazovanje	Nedostaje više debatnih emisija na nac. TV
OŠ i niže	25,6%
SŠ	31,5%
Visoko	51,3%

Regionalno posmatrano, potreba za dijaloškim emisijama najmanje je razvijena kod stanovnika istočne Srbije i Vojvodine.

Tabela 27. Nedostatak debatnih emisija i mesto stanovanja - region

Region	Nedostaje više debatnih emisija na nac. TV
Beograd	47,1%
Vojvodina	26%
Centralna i zap. Srbija	29,7%
Istočna Srbija	19,2%
Južna Srbija	56,8%

Analiza radnih statusa ispitanika pokazuje da su penzioneri i domaćice najmanje zainteresovani za debatne emisije na televizijama sa nacionalnim pokrivanjem.

Tabela 28. Nedostatak debatnih emisija i radni status

Radni status	Nedostaje više debatnih emisija na nac. TV
Zaposlen u javnom sektoru	45,1%
Zaposlen u privatnom sektoru	32%
Preduzetnik	38,3%
Nezaposlen	53,8%
Student	53,1%
Penzioner	22,5%
Domaćica	29,3%

Pristalice članstva Srbije u EU više su zainteresovane za debatne emisije od onih koji su protiv ili su neopredeljeni kada je u pitanju članstvo Srbije u EU.

Tabela 29. Nedostatak debatnih emisija i odnos prema članstvu Srbije u EU

EU integracije	Nedostaje više debatnih emisija na nac. TV
Protiv	33,3%
Za	40,5%
Ne znam	29,5%

Kada se rezultati o potrebi za debatnim emisijama stave u prizmu izbornog ponašanja, tada dobijamo da najmanju potrebu za debatnim emisijama imaju glasači Srpske napredne stranke i Socijalističke partije Srbije.

Tabela 30. Nedostatak debatnih emisija i izborne preferencije

Izborna preferencija	Nedostaje više debatnih emisija na nac. TV
SNS	22,5%
SPS	29,2%
SSP	66,7%
Dveri	41,9%
SRCE	76,5%
Novi DSS	50%
Zavetnici	33,3%
Opozicija, ne znam za koga	56,5%

Oni ispitanici koji smatraju da bi Srbija trebalo da podrži rusku stranu, za razliku od ispitanika koji smatraju da bi Srbija trebalo da podrži ukrajinsku stranu, duplo manje imaju potrebu za debatnim emisijama.

Tabela 31. Nedostatak debatnih emisija i stav koga Srbija treba da podrži u ratu u Ukrajini

Stav prema ratu u Ukrajini	Nedostaje više debatnih emisija na nac. TV
Ukrajinska strana	52,9%
Ruska strana	25,5%
Neutralnost	39,5%

U narednom delu izveštaja predstaviceemo nalaze medijske funkcionalnosti televizija RTS, Pink, Happy, Prva, B92, N1 i Nova S. Medijska funkcionalnost televizije je merena na taj način što su ispitanici pitani u kojoj meri navedene televizije pomažu da:

- publika bude informisana o stanju u zemlji i svetu
- publika sazna svoja prava i kako da ih ostvari
- publika kritički oceni politiku Vlade
- publika donese bitne lične odluke
- publika predvidi šta će se desiti u društvu

Rezultati iz tabele 32, koji su predstavljeni na ukupnoj populaciji i koji uključuju i one koji su izjavili da ne gledaju sve navedene televizije, govore nam da su televizije sa nacionalnim pokrivanjem one koje imaju veću relativnu medijsku funkcionalnost. Ovo se, pre svega, odnosi na RTS, TV Pink i TV Prva.

Tabela 32. Medijska funkcionalnost televizija RTS, Pink, Happy, Prva, B92, N1 i Nova S

	RTS	Pink	Happy	Prva	B92	N1	Nova S
Pomaže da se informišete o stanju u zemlji i svetu	42.2%	24%	15.2%	23.7%	12.9%	14.%	9.9%
Pomaže da saznate svoja prava i kako da ih ostvarite	27%	15.5%	9.2%	13.9%	7.9%	10%	7.8%
Pomaže da kritički ocenite politiku Vlade	22.2%	13.6%	7.7%	9.7%	6.7%	12.9%	9.5%
Pomaže u donošenju bitnih ličnih odluka	19.9%	13.7%	8.5%	8.6%	6.4%	9%	6.8%
Pomaže da predvidite šta će se desiti u društvu	22%	14.1%	7.4%	10%	6.7%	9.4%	5.7%

Za precizniju sliku smo uradili analizu tako što smo napravili indeks medijske funkcionalnosti televizije (kompozitna varijabla za svaku televiziju sačinjena je od odgovora na pitanja iz tabele 32, a koja ima minimalnu vrednost 0 i maksimalnu 1, i uz isključivanje ispitanika koji su naveli da ne gledaju televizije koje su bile predmet analize).

Prvo ćemo se baviti materijalnim položaj kao faktorom medijske funkcionalnosti televizija. RTS je najbolju ocenu svoje medijske funkcionalnosti dobio od ispitanika koji su svoj materijalni položaj ocenili kao loš ili podnošljiv. Isto vredi i za televizije Pink i Happy. Za ostale televizije ne postoji statistička značajnost veze između navedenih varijabli.

Tabela 33. Medijska funkcionalnost televizija u zavisnosti od percepcije materijalnog položaja ispitanika

Materijalni položaj	RTS (0-1)	Pink (0-1)	Happy (0-1)	Prva (0-1)	B92 (0-1)	N1 (0-1)	Nova S (0-1)
Loš	0.72	0.63	0.64	0.62	0.59	0.63	0.60
Podnošljiv	0.67	0.54	0.49	0.61	0.55	0.62	0.61
Dobar	0.65	0.52	0.44	0.59	0.55	0.65	0.62
Odličan	0.61	0.42	0.49	0.62	0.53	0.74	0.63

Segmentacija indeksa medijske funkcionalnosti televizija po starosti ispitanika nam ukazuje da oni ispitanici koji su stariji kao nešto funkcionalnije vide sve televizije sa nacionalnim pokrivanjem, a manje funkcionalne TV N1 i TV Novu S. Isto važi i obrnuto, što su ispitanici mlađi oni kao funkcionalne vide TV N1 i TV Nova S.

Tabela 34. Medijska funkcionalnost televizija u zavisnosti od starosti ispitanika

Starosne grupe	RTS (0-1)	Pink (0-1)	Happy (0-1)	Prva (0-1)	B92 (0-1)	N1 (0-1)	Nova S (0-1)
18-34	0.58	0.39	0.38	0.57	0.54	0.69	0.66
35-54	0.63	0.48	0.45	0.59	0.52	0.65	0.61
55+	0.74	0.66	0.59	0.64	0.60	0.57	0.57

Kada je u pitanju formalno obrazovanje ispitanika, ispitanici sa (naj)nižim stepenom obrazovanja kao medijski funkcionalne televizije vide one koje imaju nacionalno pokrivanje, dok u slučaju N1 i Nova S ne postoje statistički značajne razlike.

Tabela 35. Medijska funkcionalnost televizija u zavisnosti od obrazovanja ispitanika

Obrazovanje	RTS (0-1)	Pink (0-1)	Happy (0-1)	Prva (0-1)	B92 (0-1)	N1 (0-1)	Nova S (0-1)
OŠ i niže	0.80	0.82	0.78	0.73	0.75	0.53	0.49
SŠ	0.68	0.56	0.51	0.61	0.55	0.63	0.60
Visoko	0.59	0.43	0.40	0.59	0.54	0.67	0.66

Regionalna analiza podataka pokazuje da ne postoji statistički značajna razlika u oceni medijske funkcionalnosti RTS-a. S druge strane, medijska funkcionalnost TV Pink i TV Happy najbolje je ocenjena na jugu Srbije. Ispitanici sa istoka Srbije najbolje su ocenili TV Prvu i TV N1, a zapadnosrbijanci i oni koji žive u centralnoj Srbiji kao najfunkcionalniju televiziju vide B92.

Tabela 36. Medijska funkcionalnost televizija u zavisnosti od mesta stanovanja ispitanika na nivou regiona

Region	RTS (0-1)	Pink (0-1)	Happy (0-1)	Prva (0-1)	B92 (0-1)	N1 (0-1)	Nova S (0-1)
Beograd	0.64	0.47	0.50	0.60	0.53	0.63	0.60
Vojvodina	0.67	0.51	0.40	0.55	0.50	0.60	0.59
Centralna i zap. Srbija	0.70	0.59	0.56	0.64	0.61	0.66	0.63
Istočna Srbija	0.64	0.56	0.33	0.65	0.60	0.72	0.62
Južna Srbija	0.68	0.63	0.64	0.62	0.56	0.73	0.70

Penzioneri i domaćice su u najvećem procentu kao najfunkcionalnije televizije ocenili televizije sa nacionalnim pokrivanjem. S druge strane, studenti i zaposleni u privatnom sektoru, uz preduzetnike, najbolje su ocenili funkcionalnost TV N1. U slučaju TV Nova S ne postoje statistički značajne razlike.

Tabela 37. Medijska funkcionalnost televizija u zavisnosti od radnog statusa

Radni status	RTS (0-1)	Pink (0-1)	Happy (0-1)	Prva (0-1)	B92 (0-1)	N1 (0-1)	Nova S (0-1)
Zaposlen u javnom sektoru	0.67	0.51	0.48	0.6	0.55	0.63	0.61
Zaposlen u privatnom sektoru	0.62	0.48	0.43	0.59	0.52	0.66	0.62
Preduzetnik	0.59	0.44	0.44	0.56	0.48	0.66	0.63
Nezaposlen	0.60	0.44	0.45	0.58	0.52	0.68	0.67
Student	0.57	0.31	0.34	0.52	0.54	0.71	0.68
Penzioner	0.78	0.7	0.64	0.66	0.62	0.55	0.54
Domaćica	0.74	0.65	0.48	0.64	0.62	0.49	0.54

Za ispitanike koji bi na sledećim izborima glasali za Srpsku naprednu stranku, medijski najfunkcionalnije su RTS, TV Pink i TV Prva. Za birače Socijalističke partije Srbije, najfunkcionalnije su TV Prva, TV N1 i RTS. U slučaju Stranke slobode i pravde, najfunkcionalnije televizije su N1 i Nova S. Isto vredi i za birače pokreta SRCE. Najzad, prema pristalicama Dveri, Novog DSS-a i Zavetnika, N1, Nova S i RTS su najfunkcionalnije televizije.

Tabela 38. Funkcionalnost televizija u zavisnosti od izbornog ponašanja

Izborna preferencija	RTS (0-1)	Pink (0-1)	Happy (0-1)	Prva (0-1)	B92 (0-1)	N1 (0-1)	NovaS (0-1)
SNS	0.78	0.69	0.62	0.66	0.63	0.57	0.53
SPS	0.65	0.53	0.43	0.66	0.50	0.66	0.53
SSP	0.24	0.16	0.13	0.44	0.45	0.87	0.88
Dveri	0.56	0.28	0.47	0.49	0.47	0.62	0.63
SRCE	0.38	0.21	0.13	0.43	0.4	0.72	0.69
Novi DSS	0.57	0.35	0.39	0.58	0.42	0.65	0.66
Zavetnici	0.58	0.39	0.43	0.56	0.52	0.61	0.66
Opo, ne znam za koga	0.59	0.37	0.35	0.58	0.49	0.73	0.76

U zaključku dela izveštaja o medijima, možemo da konstatujemo da učesnici istraživanja medije, pre svega, vide kao sredstva informisanja, obrazovanja i kulturnog uzdizanja, ali i kao sredstva odmora i zabave. Analitička i kritička uloga medija nije se pokazala popularnom, nadasve ako se gleda ceo uzorak.

Segmentacija odgovora jasno pokazuje da ispitanici koji su lošijeg materijalnog položaja, nižeg obrazovanja i stariji preferiraju informativno-zabavno-edukativni pristup medijima. Za razliku od njih, oni koji su obrazovaniji, boljeg materijalnog statusa i glasaju za stranke opozicije u medijima vide sredstvo informisanja, edukacije i kulturnog uzdizanja, ali i kritičkog sagledavanja onoga što radi vlast. Ako pogledamo nalaze o potrebi za dijaloškim sadržajima, jasno se vidi da ispitanici koji imaju niže obrazovanje, stariji su, žive u lošijim uslovima i protive se evrointegracijama, nisu pobornici medijskog diverziteta.

I na kraju zaključak vezan za medijsku funkcionalnost televizija sa nacionalnim pokrivanjem, kao i televizija N1 i Nova S. I nakon ove segmentacije javlja se jasna tendencija da ispitanici sa lošijim materijalnim statusom vide RTS, Pink i Prvu kao televizije koje bolje zadovoljavaju njihove medijske potrebe. Isto vredi i za ispitanike koji su stariji i koji imaju niže obrazovanje. Za njih su RTS, Prva i Pink televizije koje u najvećoj meri zadovoljavaju njihove medijske potrebe. Na drugoj strani, TV N1 i TV Nova S medijski celishodnim vide oni koji imaju bolji materijalni status i visoko obrazovanje, odnosno preduzetnici i studenti.

INTEGRITET MEDIJSKOG IZVEŠTAVANJA

Biro za društvena istraživanja je sproveo jednoipogodišnji monitoring izveštavanja televizija u Srbiji, i to od 1. decembra 2022. godine do 30. maja 2024. godine. Time je nadgradio svoju bazu istraživanja medija koja je ustanovljena prvim (izbornim) monitoringom iz 2012. godine. Predmet monitoringa i ovoga puta su bile centralne informativne emisije (dnevници), koje su presek uređivačke politike medija i još uvek dominantan izvor informisanja dvotrećinskog dela građana Srbije. Monitoringom su bile obuhvaćene televizije sa nacionalnim pokrivanjem (RTS i komercijalne televizije Pink, Happy, Prva i B92), kao i kablovska TV N1.

Monitoring je obuhvatio priloge u kojima se pominju predsednik Srbije, Vlada Srbije, političke partije, međunarodni akteri, akteri vezani za pitanje Kosova, civilno društvo, sindikati, verske zajednice, države iz regiona zapadnog Balkana. Da bi sproveli ovako zamišljen monitoring dnevnika u naznačenom periodu, bilo je potrebno da se razloži 846 sati i 3 minuta emitovanog medijskog sadržaja na posmatranim centralnim informativnim emisijama.

Podaci iz tabele 39. govore da je Nacionalni dnevnik TV Pink daleko najviše vremena posvetio monitorisanim akterima, između jedne trećine i jedne četvrtine (28%), dok su ostale televizije značajno manje vremena dale akterima koji su bili predmet BIRODI monitoringa.

Tabela 39. Ukupno monitorisano vreme u centralnim informativnim emisijama po televizijama

	Ukupno monitorisano vreme po televiziji	Udeo u ukupno monitorisanom vremenu
RTS	110:22:00	13%
PINK	237:36:00	28%
HAPPY	119:45:00	14%
PRVA	104:21:00	12%
B92	146:52:00	17%
N1	127:05:00	15%
Ukupno	846:03:00	100%

Pre nego što predstavimo zasebne nalaze monitoringa centralnih informativnih emisija, prikazaćemo globalnu sliku izveštavanja o akterima prema tonalitetu. Posmatrajući zbirnu zastupljenost aktera, možemo da zaključimo da se nastavio trend koji smo naslovili medijskim vučić-centrizmom u izveštavanju dnevnika, a koji se ogleda u nalazu da je predsednik Srbije zauzeo iznimno više vremena od ostalih posmatranih aktera, tačnije 256 sati i 18 minuta (trećina monitorisanog vremena). To je skoro osam puta više od prvog narednog aktera, Evropske unije, a deset puta više od drugog narednog aktera, SAD.

Bivša predsednica Vlade Srbije Ana Brnabić, sa inače značajno većim ustavnim ovlašćenjima od predsednika Republike, u posmatranim dnevnicima bila je više od deset puta manje vremena predstavljena od Aleksandra Vučića u periodu trajanja monitoringa - od decembra 2022. godine do imenovanja za predsednicu Skupštine Srbije (tabela 40).

Pejzaž najzastupljenijih, ali u suštini medijski marginalizovanih, aktera u dnevnicima posmatranih televizija čine: kosovske institucije i premijer Aljbin Kurti, Rusija i predsednik Putin, vladajuća Srpska napredna stranka, stranke opozicije (pre svega Srbija protiv nasilja), najuticajniji ministri iz Vlade Srbije, gradonačelnik Beograda i uprava glavnog grada, građani Srbije i analitičari.

Tabela 40. Dvadeset najzastupljenijih aktera u monitorisanim dnevnicima

	Vreme	Udeo u ukupnom vremenu
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	256:18	33,2
EU	32:48:18	4,3
SAD	24:36:43	3,2
Ana Brnabić, predsednica Vlade	23:34:15	3,1
Kosovske institucije	22:38:02	2,9
Rusija	19:55:10	2,6
Srpska napredna stranka	15:19:10	2,0
Aljbin Kurti	15:13:05	2,0
Srbija (ako ne može da se kategorizuje kao Vlada)	13:33:04	1,8
Aleksandar Šapić, gradonačelnik Beograda i lokalna vlast u Beogradu	13:05:36	1,7
Koalicija Srbija protiv nasilja (SSP, ZLF, DS, NPS....)	12:53:26	1,7
Opozicija generalno	12:42:31	1,6
Ukrajina	11:22:39	1,5
Miloš Vučević, Ministarstvo odbrane	11:00:47	1,4
Siniša Mali, Ministarstvo finansija	9:52:52	1,3
Vladimir Putin, predsednik Rusije	9:48:00	1,3
Bratislav Gašić, Ministarstvo unutrašnjih poslova	9:45:22	1,3
Ivica Dačić, Ministarstvo spoljnih poslova	9:23:39	1,2
Petar Petković, Kancelarija za Kosovo i Metohiju	9:09:55	1,2
Građani Srbije	7:44:39	1,0
Vlada Srbije	7:35:02	1,0
Analitičari	7:31:52	1,0

Posmatrajući rezultate jednoipogodišnjeg monitoringa dnevnika iz vizure tonaliteta, može se zaključiti da su centralne informativne emisije u funkciji promocije aktera. Skoro 60% vremena koje je bilo predmet monitoringa, od strane BIRODI istraživača ocenjeno je kao pozitivno, dok su monitorisani akteri u okviru četvrtine vremena neutralno predstavljeni. Tek 15,1% monitorisanog vremena bilo je negativno intonirano, odnosno u funkciji kritike, ali i onoga što bismo mogli da podvedemo pod "govor mržnje".

Tabela 41. Ukupno monitorisano vreme u centralnim informativnim emisijama zavisno od tonaliteta izveštavanja

Negativno		Neutralno		Pozitivno	
Vreme	Udeo u vremenu	Vreme	Udeo u vremenu	Vreme	Udeo u vremenu
127:40	15,1	212:59	25,2	505:23	59,7

Na osnovu izloženih rezultata u tabeli 42, belodano je da dnevnik kablovske televizije N1 ima najkritičkiji način izveštavanja o akterima koji su uključeni u priloge ove televizije. Skoro 1/3 (31,8%) posmatranog vremena u dnevnicima TV N1, od strane BIRODI monitora biva ocenjeno kao negativno. S druge strane, najmanje negativnog/kritički intoniranog vremena imala je televizija koja nosi titulu javnog medijskog servisa (RTS), tačno 6,8% monitorisanog vremena.

Tabela 42. Tonalitet izveštavanja u centralnim informativnim emisijama na monitorisanim televizijama

	Negativno		Neutralno		Pozitivno		Ukupno vreme po TV
	Vreme	Udeo u vremenu	Vreme	Udeo u vremenu	Vreme	Udeo u vremenu	
RTS	7:27:58	6,8	38:51:35	35,2	64:02:34	58,0	110:22
PINK	41:29:15	17,5	31:50:15	13,4	164:17	69,1	237:36
HAPPY	13:25:28	11,2	29:55:24	25,0	76:24:29	63,8	119:45
PRVA	13:11:38	12,6	33:26:07	32,0	57:43:22	55,3	104:21
B92	11:42:15	8,0	24:30:14	16,7	110:40	75,3	146:52
N1	40:23:57	31,8	54:25:44	42,8	32:15:41	25,4	127:05

Perjanice promotivnog izveštavanja (i) u ovom monitoringu su televizije B92 i Pink. Naime, 75,3% na TV B92 i 69,1% na TV Pink analiziranog vremena monitori BIRODI-a su označili kao pozitivno konotirano vreme. Nasuprot njima je TV N1, čiji dnevnik je imao ispodprosečnu četvrtinu pozitivnog vremena. Kablovski kanal TV N1 je tokom trajanja monitoringa centralnih informativnih emisija imao najviše neutralnog vremena (42,8%), dok je najmanje neutralnog izveštavanja bilo na dve televizije sa nacionalnim pokrivanjem, i to na Pinku (13,4%) i na B92 (16,7%).

Ako za indikator monitoringa uzmemo pozitivno vreme u apsolutnom i procentualnom iznosu, možemo da formiramo listu pozitivaca. Prvoplasirani na listi pozitivaca je predsednik Srbije Aleksandar Vučić, sa 222 sata i jednim minutom, što je 86% pozitivnog od ukupnog vremena. Na drugom mestu je pojam Srbija koja je pominjana nešto manje od deset sati i što je 73% pozitivnog od ukupnog vremena. Na trećem mestu je Miloš Vučević u ulozi ministra odbrane i Ministarstvo koje je predvodio, sa nešto više od osam i po sati i 77% pozitivnog od ukupnog vremena. Pored (tadašnjeg) vojnog ministra, na listi od deset najpozitivnijih aktera su: Siniša Mali (Ministarstvo finansija), Petar Petković (Kancelarija za Kosovo i Metohiju), Aleksandar Šapić (gradonačelnik Beograd i gradska vlast), Ivica Dačić (Ministarstvo spoljnih poslova), Srpska napredna stranka, građani Srbije i Bratislav Gašić (Ministarstvo unutrašnjih poslova).

Tabela 43. Lista deset najpozitivnije predstavljenih aktera

	Ukupno pozitivno vreme	Procenat pozitivnog vremena
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	222:01	86,6
Srbija (ako ne može da se kategorizuje kao Vlada)	9:54:03	73,1
Miloš Vučević, Ministarstvo odbrane	8:33:26	77,7
Siniša Mali, Ministarstvo finansija	8:15:55	83,6
Petar Petković, Kancelarija za Kosovo i Metohiju	7:36:05	82,9
Aleksandar Šapić, gradonačelnik Beograda i gradska vlast	7:21:42	56,2
Ivica Dačić, Ministarstvo spoljnih poslova	7:00:23	74,6
Srpska napredna stranka	6:34:26	42,9
Građani Srbije	6:24:58	82,9
Bratislav Gašić, Ministarstvo unutrašnjih poslova	6:23:13	65,5

Nakon najpozitivnije predstavljenih aktera, priložićemo spisak deset najnegativnije predstavljenih aktera. Najviše negativnog vremena u ovom monitoringu dobile su kosovske institucije, 17 sati 27 minuta i devet sekundi ili 77,1% negativnog od ukupnog vremena. Na drugom mestu je "opozicija generalno", sa nešto više od deset i po sati, odnosno 84,4% negativnog od ukupnog vremena. Na trećem mestu je Aljbin Kurti, sa nešto više od deset i po sati i 69,8% negativnog od ukupnog vremena. Pored navedenih aktera na listi negativaca su: koalicija Srbija protiv nasilja, Srpska napredna stranka, EU, kolektivni Zapad/međunarodna zajednica, Aleksandar Šapić, proevropska opozicija i NATO.

Tabela 44. Lista deset najnegativnije predstavljenih aktera

	Ukupno negativno vreme	Procenat negativnog vremena
Kosovske institucije	17:27:09	77,1
Opozicija generalno	10:43:49	84,4
Aljbin Kurti	10:36:53	69,8
Koalicija Srbija protiv nasilja	6:27:43	50,1
Srpska napredna stranka	5:07:08	33,4
EU	4:34:16	13,9
Kolektivni Zapad/međunarodna zajednica	3:31:45	87,9
Aleksandar Šapić, gradonačelnik Beograda i gradska uprava	3:09:11	24,1
Proevropska opozicija	2:49:20	73,4
NATO	2:27:37	39,6

U narednom delu prikaza jednoipogodišnjeg monitoringa centralnih informativnih emisija predočavamo rezultate monitoringa po televizijama (RTS, Pink, Happy, Prva, B92 i N1) i po grupama aktera: izvršna vlast, političke partije, kosovski korpus aktera i međunarodni krug aktera (države i političari-lideri).

RTS

Od ukupno posmatranog vremena na Dnevniku 2 RTS-a, kada je u pitanju izvršna vlast (Vlada i predsednik Srbije), $\frac{2}{3}$ vremena se odnosilo na predsednika Vučića, koji je bio predstavljen sa reklamnih 87,9% pozitivnog i manje od 1% negativnog vremena. Iz ugla Ustava Srbije, dovodi se u pitanje primena članova 112. i 123. koji regulišu nadležnosti Vlade i predsednika Srbije, odnosno stvara se medijska slika koja odudara od nadležnosti koje su Ustavom Srbije propisane za Vladu i predsednika Srbije. Valja primetiti da su, posle predsednika Srbije, najpozitivnije predstavljeni ministri Siniša Mali, Bratislav Gašić, Goran Vesić i Miloš Vučević.

Tabela 45. Vremenska i tonalitetska prezentacija predstavnika izvršne vlasti u Dnevniku 2 RTS-a

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	26:27:48	64%	0,7	11,4	87,9
Ana Brnabić, predsednica Vlade Srbije	03:26:08	8%	0,3	22,3	77,5
Siniša Mali, Ministarstvo finansija	01:17:13	3%	1,8	15	83,3
Slobodan Cvetković, Ministarstvo privrede	00:04:59	0%	0	43,5	56,5
Irena Vujović, Ministarstvo zaštite životne sredine	00:08:31	0%	0	31,3	68,7
Jelena Tanasković, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	00:39:15	2%	7,4	41,4	51,2
Dubravka Đedović Handanović, Ministarstvo rudarstva i energetike	01:14:17	3%	1,6	31,6	66,8
Maja Popović, Ministarstvo pravde	00:21:53	1%	0	51,9	48,1
Aleksandar Martinović, Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	00:03:05	0%	0	72,4	27,6
Tomislav Žigmanov, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog	00:11:50	0%	0	32	68
Bratislav Gašić, Ministarstvo unutrašnjih poslova	01:16:41	3%	1,6	16,1	82,3
Miloš Vučević, Ministarstvo odbrane	01:13:38	3%	0	26,2	73,8
Ivica Dačić, Ministarstvo spoljnih poslova	02:29:53	6%	0	29,2	70,8
Goran Vesić, Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	00:46:53	2%	0	20,3	79,7
Tanja Mišćević, Ministarstvo za evropske integracije	00:08:42	1%	0	50,4	49,6
Danica Grujičić, Ministarstvo zdravlja	00:58:33	2%	5,6	24,3	70,1
Nikola Selaković, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja	00:20:21	1%	0	9	91
Darija Kisić, Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju	00:12:07	1%	0	38,5	61,5
Milan Krkobabić, Ministarstvo za brigu o selu	00:02:58	0%	0	0	100
Ukupno	41:24:45	100%			

Tokom trajanja monitoringa održani su parlamentarni izbori 17. decembra 2023, nakon kojih je izabrana Vlada premijera Miloša Vučevića. Trend pozitivnog izveštavanja RTS-a o Vladi Srbije je nastavljen. Premijer Srbije je od ukupno 17 minuta i 52 sekunde, od kada je stupio na funkciju, u 77,1% vremena bio pozitivno predstavljen. Vlada Srbije je u okviru sat i 32 minuta predstavljena sa reklamnih 93% pozitivnog vremena.

U centralnom dnevniku vlast je tokom jednoipogodišnjeg monitoringa zabeležila 47% od ukupnog vremena, pri čemu je bila predstavljena na izuzetno pozitivan način i skoro bez negativnog tonaliteta. Na drugoj strani, opozicija je dobila tek 4% vremena, sa ispodprosečnim pozitivnim vremenom (48,6%) i 8,4% negativnog vremena, što je duplo više nego predsednik Srbije, Vlada i stranke vlasti zajedno.

Tabela 46. Vremenska i tonalitetska prezentacija vlasti i opozicije u Dnevniku 2 RTS-a

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
Aleksandar Vučić	26:27:48	26%	0,7	11,4	87,9
Vlada Srbije	16:52:22	17%	1,4	26,6	72
Stranke vlasti	04:16:08	4%	1,4	31,7	67
Opozicija	04:29:08	4%	8,4	43	48,6
Ostali	48:11:57	48%	12,1	53,2	34,7
Ukupno	100:17:23	100%			

Kada je reč o kosovskim akterima, među "negativcima" su Aljbin Kurti (54,2% negativnog vremena) i kosovske institucije (81,4%). Srpska lista, koja zastupa interese srpske zajednice na Kosovu, na RTS-u je predstavljena na većinski pozitivan način (68,9% pozitivnog vremena), dok su Srbi koji su članovi Vlade Kosova predstavljeni sa 100% neutralnog vremena. Na većinski neutralan način u Dnevniku 2 predstavljeni su i KFOR (67,2%) i NATO (60,2%).

Tabela 47. Vremenska i tonalitetska prezentacija kosovskih aktera u Dnevniku 2 RTS-a

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
Aljbin Kurti	01:04:22	17%	54,2	45,8	0
Kosovske institucije	03:18:44	51%	81,4	17	1,6
Srpska lista	00:35:32	9%	2,8	28,3	68,9
KFOR	00:11:37	3%	21,1	67,6	11,3
NATO	01:18:00	20%	37,9	60,2	1,9
Srbi u Vladi Kosova	00:00:13	0%	0	100	0
Ukupno	6:28:28	100%			

U tabeli 48. može se zapaziti da je, kada je reč o međunarodnim akterima, EU u Dnevniku 2 RTS-a najviše predstavljena, sa nešto više od sedam sati, od toga 72,4% u neutralnom tonu. Na drugom mestu je Rusija, sa nešto više od četiri sata i 72,4% neutralnog vremena. Iza Rusije se, sa skoro istim udelom vremena, nalaze SAD, i to sa 67,9% neutralnog vremena. Kina je u okviru nešto više od sat vremena zabeležila 61% pozitivnog predstavljanja.

Tabela 48. Vremenska i tonalitetska prezentacija međunarodnih aktera u Dnevniku 2 RTS-a

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
EU	07:02:48	38%	6,3	72,4	21,3
SAD	04:00:19	21%	6,9	67,9	25,1
Rusija	04:08:43	22%	3,1	72,4	24,5
Kina	01:04:14	6%	0,1	38,9	61
Ukrajina	02:23:57	13%	8,2	85,1	6,7
Ukupno	18:40:01	100%			

U izveštavanju Dnevnika 2 RTS-a o međunarodnim političarima izdvaja se nekoliko nalaza. U posmatranom periodu je najzastupljeniji Vladimir Putin (36%), pri čemu je pozitivno predstavljen u 50,9% od ukupnog vremena. Na drugom mestu je Volodimir Zelenski (29%), koji je izrazito neutralno predstavljen (81,6%). Od svih stranih lidera najpozitivnije je predstavljen kineski predsednik Si Đinping (72,1%).

Tabela 49. Vremenska i tonalitetska prezentacija stranih lidera u Dnevniku 2 RTS-a

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
Ursula fon der Lajen	00:28:15	9%	6,7	62,5	30,8
Vladimir Putin	01:53:41	36%	2,6	46,5	50,9
Džo Bajden	00:44:15	14%	7,9	69,5	22,6
Volodimir Zelenski	01:33:26	29%	0,7	81,6	17,7
Si Đinping	00:40:29	13%	0	27,9	72,1

TV Pink

TV Pink je održao trend koji je uočen u ranijim istraživanjima izveštavanja centralne informativne emisije ove televizije. Ovo se naročito odnosi na izveštavanje o predsedniku Srbije, koji u Nacionalnom dnevniku beleži 87% od ukupnog vremena posvećenog izvršnoj vlasti, a od toga je reklamnih 94,8% pozitivno vreme. Valja primetiti da je velika većina ministara iz vladajućih partija predstavljena malo, ali izuzetno pozitivno (preko 80% pozitivnog vremena).

Tabela 50. Vremenska i tonalitetaska prezentacija aktera u okviru izvršne vlasti u Nacionalnom dnevniku TV Pink

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	102:53:00	87%	0,4	4,8	94,8
Ana Brnabić, predsednica Vlade Srbije	04:09:42	3%	0	7,7	92,3
Siniša Mali, Ministarstvo finansija	01:38:56	1%	0	2,7	97,3
Slobodan Cvetković, Ministarstvo privrede	00:06:35	0%	12,7	2,5	84,8
Irena Vujović, Ministarstvo zaštite životne sredine	00:05:47	0%	0	15,2	84,8
Jelena Tanasković, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	00:08:10	0%	7,3	0	92,7
Dubravka Đedović Handanović, Ministarstvo rudarstva i energetike	01:33:28	1%	0	15,7	84,3
Maja Popović, Ministarstvo pravde	00:09:42	0%	0	16,2	83,8
Aleksandar Martinović, Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	00:14:36	0%	0	8,3	91,7
Tomislav Žigmanov, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog	00:00:18	0%	0	100	0
Bratislav Gašić, Ministarstvo unutrašnjih poslova	01:54:44	2%	0,2	18,7	81,1
Miloš Vučević, Ministarstvo odbrane	01:23:14	1%	0	15,9	84,1
Ivica Dačić, Ministarstvo spoljnih poslova	01:23:00	1%	0	17,2	82,8
Goran Vesić, Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	01:28:11	1%	0	14,5	85,5
Tanja Mišćević, Ministarstvo za evropske integracije	00:00:05	0%	0	100	0
Danica Grujičić, Ministarstvo zdravlja	01:00:51	1%	0	35,8	64,2
Nikola Selaković, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja	00:39:23	1%	0	4,5	95,5
Darija Kisić, Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju	00:04:49	0%	0	11,1	88,9
Ukupno	118:54:31	100%			

Trend pozitivnog izveštavanja u Nacionalnom dnevniku je nastavljen i nakon prošlogodišnjih izbora kada je formirana Vlada Miloša Vučevića. Od ukupno sat i 43 minuta monitorisanog vremena, u 75% vremena Vlada Srbije je predstavljena pozitivno, dok je Miloš Vučević, u okviru 12 minuta, zabeležio reklamnih 93,6% pozitivnog vremena.

Odnos predstavljanja vlasti i opozicije u Nacionalnom dnevniku nešto je povoljniji kada je u pitanju dužina predstavljanja, jer je opozicija na TV Pink dobila više vremena nego na RTS-u. Istovremeno, opozicija je neuporedivo negativnije predstavljena na TV Pink (čak 87,1% negativno vreme) nego na RTS-u.

Tabela 51. Vremenska i tonalitetska prezentacija vlasti i opozicije u Nacionalnom dnevniku TV Pink

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
Aleksandar Vučić	102:53:00	48%	0,4	4,8	94,8
Vlada Srbije	17:44:27	8%	0,4	14,1	85,5
Stranke vlasti	09:37:41	4%	0,9	7,6	91,5
Opozicija	23:41:25	11%	87,1	2,6	10,3
Ostali	62:19:57	29%	27	33,6	39,4
Ukupno	216:16:30	100%			

I u slučaju Nacionalnog dnevnika u najvećoj je meri preslikan model izveštavanja o kosovskim akterima koji je opisan i u slučaju Dnevnika 2 RTS-a. Najzastupljeniji akteri su Aljbin Kurti i kosovske institucije, koji su u ovom korpusu aktera zauzeli 79% vremena, a pritom su visoko negativno predstavljeni. Na drugoj strani su predstavnici srpske zajednice na Kosovu, i tu je Srpska lista četiri puta više, i izrazito pozitivno, predstavljena od Srba koji su deo kosovske Vlade, a koji su 100% negativno predstavljeni u centralnoj informativnoj emisiji TV Pink.

Tabela 52. Vremenska i tonalitetska prezentacija aktera iz kosovskog korpusa u Nacionalnom dnevniku TV Pink

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
NATO	01:07:52	10%	36,8	60,2	3
KFOR	00:13:31	2%	21,4	73,9	4,7
Aljbin Kurti	04:35:33	40%	95,4	4,5	0,1
Kosovske institucije	04:28:04	39%	93,3	6,1	0,6
Srbi u Vladi Kosova	00:12:41	2%	100	0	0
Srpska lista	00:56:51	8%	2,3	10,9	86,7
Ukupno	11:34:32	100%			

Izveštavanje TV Pink u Nacionalnom dnevniku karakteriše činjenica da su SAD najviše zastupljen međunarodni akter, sa nešto više od šest i po sati. Važno je napomenuti da su SAD većinski neutralno predstavljene, ali da su posle Kine najpozitivniji međunarodni akter u centralnoj informativnoj emisiji TV Pink. Na drugom mestu po zastupljenosti je EU (4:37:11), koja je dominantno neutralno predstavljena (51,9%). Na trećem mestu je Rusija (03:37:18), sa skoro dve trećine neutralnog vremena. Ukrajina je u Nacionalnom dnevniku zabeležila 02:46:56 vremena, a prikazivana je gotovo u potpunosti u neutralnom tonu.

Tabela 53. Vremenska i tonalitetska prezentacija međunarodnih aktera u Nacionalnom dnevniku TV Pink

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
EU	04:37:11	29%	32,5	51,9	15,5
SAD	06:41:19	42%	6,1	56,7	37,2
Rusija	03:37:18	23%	9,3	64,5	26,3
Kina	00:54:21	6%	0	16,3	83,7
Ukrajina	02:46:56	15%	2,3	91,6	6,1
Ukupno	18:37:05	100%			

U poređenju sa onima koji se tiču država, u nalazima koji se referišu na lidere postoji znatna razlika. U slučaju međunarodnih političara, na prvom mestu po zastupljenosti je Vladimir Putin, koji je u ovom korpusu aktera zabeležio udeo od 37% (51% pozitivno vreme). Sa malim zaostatkom u odnosu na Putina, na drugom mestu je ukrajinski predsednik Zelenski (36%), a većinski je predstavljen neutralno (67,4%). Najpozitivnije predstavljen strani državnik je predsednik Kine, sa 85,4% pozitivnog vremena. Iza predsednika Kine Si Đinpinga je Ursula fon der Lajen, sa 76,7% pozitivnog vremena, dok je predsednik SAD Bajden predstavljen izrazito neutralno (68,7%).

Tabela 54. Vremenska i tonalitetska prezentacija stranih lidera u Nacionalnom dnevniku TV Pink

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
Ursula fon der Lajen	00:29:37	8%	0	23,3	76,7
Džo Bajden	00:39:11	10%	14,8	68,7	16,6
Volodimir Zelenski	02:16:25	36%	12,8	67,4	19,8
Si Đinping	00:36:44	10%	0	14,6	85,4
Vladimir Putin	02:20:29	37%	6,8	41,9	51,3
Ukupno	06:22:26	100%			

TV Happy

Za razliku od dnevnika RTS-a i TV Pinka, u kojima je Aleksandar Vučić kao predsednik Srbije imao natpolovičnu zastupljenost, u slučaju centralne informativne emisije TV Happy to nije slučaj. Aleksandru Vučiću je u korpusu aktera izvršne vlasti pripalo 48% vremena, od kojih je reklamno pozitivnih 86,9%. Velika većina aktera u ovom korpusu ima visok stepen pozitivnog predstavljanja. Ovo važi za sve ministre, izuzev donekle za Irenu Vujović (Ministarstvo zaštite životne sredine), Danicu Grujičić (Ministarstvo zdravlja) i Tomislava Žigmanova (Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog).

Tabela 55. Vremenska i tonalitetska prezentacija aktera u okviru izvršne vlasti u dnevniku TV Happy

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	19:43:48	48%	0	13,1	86,9
Ana Brnabić, predsednica Vlade Srbije	03:25:43	8%	0	16,1	83,9
Siniša Mali, Ministarstvo finansija	02:09:41	5%	0	5,2	94,8
Slobodan Cvetković, Ministarstvo privrede	00:01:00	0%	33,3	66,7	0
Irena Vujović, Ministarstvo zaštite životne sredine	00:07:42	0%	0	40,6	59,4
Jelena Tanasković, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	00:31:36	1%	1,6	16,1	82,3
Dubravka Đedović Handanović, Ministarstvo rudarstva i energetike	01:22:29	3%	0	16,3	83,7
Maja Popović, Ministarstvo pravde	00:09:19	0%	0	19,5	80,5
Aleksandar Martinović, Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	00:02:44	0%	0	0	100
Tomislav Žigmanov, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog	00:11:49	0%	0	35,5	64,5
Bratislav Gašić, Ministarstvo unutrašnjih poslova	01:19:59	3%	1	28,6	70,4
Miloš Vučević, Ministarstvo odbrane	03:59:57	10%	0	17,7	82,3
Ivica Dačić, Ministarstvo spoljnih poslova	02:48:57	7%	0	18,6	81,4
Goran Vesić, Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	01:30:06	4%	0	10,6	89,4
Tanja Mišćević, Ministarstvo za evropske integracije	00:02:35	0%	0	28,4	71,6
Danica Grujičić, Ministarstvo zdravlja	01:27:30	4%	0,3	34,6	65,1
Nikola Selaković, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja	01:05:48	3%	0	17,3	82,7
Darija Kisić, Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju	00:28:38	1%	0	3,3	96,7
Milan Krkobabić, Ministarstvo za brigu o selu	00:52:36	2%	0	0	100
Ukupno	41:21:57	100%			

Izveštavanje TV Happy o Vladi Srbije koju predvodi Miloš Vučević ne razlikuje se od izveštavanja dnevnika RTS-a i TV Pink. U okviru 54 minuta Vlada premijera Vučevića beleži 89% pozitivnog vremena.

Disproporcija u izveštavanju o vlasti i opoziciji vidljiva je i u centralnoj informativnoj emisiji TV Happy. Računajući zajedno predsednika Srbije, Vladu Srbije, kao i stranke vlasti, oni beleže 41% udela, sa preko 80% pozitivnog predznaka. U istom periodu sve stranke opozicije imale su tek 3% od ukupnog vremena, pri čemu su u nekih 60% pozitivno predstavljene.

Tabela 56. Vremenska i tonalitetska prezentacija vlasti i opozicije u dnevniku TV Happy

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
Aleksandar Vučić	19:43:48	18%	0	13,1	86,9
Vlada Srbije	27:19:57	25%	0,2	16,4	83,4
Stranke vlasti	08:49:41	8%	0,1	11,2	88,7
Opozicija	03:33:03	3%	31,5	8,3	60,2
Ostali	51:39:26	46%	21,6	39,4	39,1
Ukupno	111:05:55	100%			

Već sada možemo govoriti o ustaljenom modelu izveštavanja o kosovskim akterima. Razlika postoji samo u obimu izveštavanja, kao i u procentu pozitivnog tonaliteta. Tokom trajanja monitoringa, na TV Happy najviše vremena su imali akteri koji su podvedeni pod kategoriju kosovske institucije (42%), i to sa 83% negativnog vremena. Na drugom mestu je Aljbin Kurti (31%), i to sa 77% negativnog vremena. Kao deo ovog akterskog korpusa izdvojio se i NATO (13%), i to sa više od polovine negativnog vremena.

Tabela 57. Vremenska i tonalitetska prezentacija kosovskog korpusa u dnevniku TV Happy

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
NATO	01:20:17	13%	53,1	46,9	0
KFOR	00:34:48	6%	21,1	71,6	7,2
Aljbin Kurti	03:06:57	31%	77	22,7	0,3
Kosovske institucije	04:14:44	42%	83,3	16,5	0,1
Srpska lista	00:53:52	9%	0,3	18,5	81,2
Srbi u Vladi Kosova	00:02:10	0%	97,7	2,3	0
Ukupno	10:12:48	100%			

Od međunarodnih aktera na TV Happy najviše vremena je dobila EU (35%), od toga je neutralno predstavljena u 70,9% vremena. Na drugom mestu po obimu zastupljenosti su SAD (27%), a većinski su neutralno prikazane (62,3%). Na trećem mestu je Rusija (22%), pri čemu je ona većinski pozitivno predstavljena (62,3%). Ratna suparnica Rusije, Ukrajina, u dnevniku TV Happy beleži 8% zastupljenosti, i to na preovlađujuće neutralan način. Najmanje vremena na TV Happy beleži Kina (7%), ali istovremeno je Kina i najpozitivnije intoniran međunarodni akter (81,6%).

Tabela 58. Vremenska i tonalitetska prezentacija međunarodnih aktera u dnevniku TV Happy

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
EU	05:34:50	35%	17,2	70,9	11,9
SAD	04:16:13	27%	19,7	62,3	18
Rusija	03:29:48	22%	1,8	35,9	62,3
Kina	01:07:42	7%	0	18,4	81,6
Ukrajina	01:18:37	8%	10,9	68,2	20,9
Ukupno	15:47:10	100%			

Analiza izveštavanja na nivou stranih državnih funkcionera pokazuje da je u posmatranom periodu najviše vremena u ovom uzorku imao Zelenski (41%), a pritom je bio većinski neutralno predstavljen (67,4%). Na drugom mestu je Vladimir Putin, sa 28% vremena u okviru ovog korpusa aktera, a većinski je pozitivno predstavljen (62,8%). Na trećem mestu je predsednik SAD Bajden (12%), od čega je 68,7% vremena bilo neutralno intonirano. Kineski predsednik Si Đinping beleži udeo od 11%, pri čemu je on najpozitivnije predstavljen međunarodni političar (85,4%). Najmanje vremena (7%) ima Ursula fon der Lajen, ali beleži i 76,7% pozitivnog vremena.

Tabela 59. Vremenska i tonalitetska prezentacija međunarodnih političara u dnevniku TV Happy

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
Ursula fon der Lajen	00:29:37	9%	0	23,3	76,7
Džo Bajden	00:39:11	12%	14,8	68,7	16,6
Volodimir Zelenski	02:16:25	41%	12,8	67,4	19,8
Si Đinping	00:36:44	11%	0	14,6	85,4
Vladimir Putin	01:33:40	28%	4,2	33	62,8
Ukupno	5:35:37	100%			

TV Prva

Dnevnik TV Prva se prema rezultatima monitoringa može svrstati u one u kojima predsednik Srbije Vučić dominira u odnosu na Vladu Srbije kao svog parnjaka iz izvršne vlasti. Nije naodmet podsetiti, prema slovu Ustava Srbije predsednik ima značajno manja ustavna ovlašćenja od Vlade kada se porede članovi 112. i 123. Ustava Srbije. Tokom posmatranog perioda, predsednik Vučić je u centralnoj informativnoj emisiji TV Prva bio zastupljen sa 72% vremena, osam puta više od premijerke Brnabić. Zbirno gledano, najveći broj ministara je vrlo pozitivno predstavljen. Najpozitivnije su predstavljeni Nikola Selaković (Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja), Siniša Mali (Ministarstvo finansija) i Goran Vesić (Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture), a najmanje pozitivno je predstavljena Irena Vujović (Ministarstvo zaštite životne sredine).

Tabela 60. Vremenska i tonalitetska prezentacija izvršne vlasti u dnevniku TV Prva

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	02:21:37	72%	0,5	13,7	85,8
Ana Brnabić, predsednica Vlade	03:27:39	9%	0	15,9	84,1
Siniša Mali, Ministarstvo finansija	01:28:02	4%	2	5,8	92,2
Slobodan Cvetković, Ministarstvo privrede	00:02:11	0%	0	57,3	42,7
Irena Vujović, Ministarstvo zaštite životne sredine	00:03:11	0%	0	44,5	55,5
Jelena Tanasković, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	00:06:57	0%	0	10,6	89,4
Dubravka Đedović Handanović, Ministarstvo rudarstva i energetike	00:14:56	1%	0	34,6	65,4
Maja Popović, Ministarstvo pravde	00:09:18	0%	20,3	11,8	67,9
Aleksandar Martinović, Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	00:02:21	0%	0	10,6	89,4
Tomislav Žigmanov, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog	00:02:22	0%	0	0	100
Bratislav Gašić, Ministarstvo unutrašnjih poslova	01:10:42	3%	0,1	18,3	81,6
Miloš Vučević, Ministarstvo odbrane	01:14:12	3%	0,2	21,2	78,7
Ivica Dačić, Ministarstvo spoljnih poslova	00:40:18	2%	0	26,2	73,8
Goran Vesić, Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	00:35:20	2%	0	6,5	93,5
Tanja Mišćević, Ministarstvo za evropske integracije	00:03:49	0%	0	13	87
Danica Grujičić, Ministarstvo zdravlja	00:39:35	2%	0	37	63
Nikola Selaković, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja	00:14:04	1%	0	3,3	96,7
Darija Kisić, Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju	00:01:31	0%	0	0	100
Milan Krkobabić, Ministarstvo za brigu o selu	00:00:00	0%	0	0	0
Ukupno	12:38:05	100%			

Aktuelna Vlada Srbije premijera Vučevića, od stupanja na položaj 30. maja 2024, beleži 47 minuta, a od toga je u 77,1% vremena pozitivno prikazana. U okviru tog vremena udeo premijera Vučevića iznosi 41%, a pozitivno je predstavljen u 91,8%.

Skoro polovina vremena (46%) koje su imali akteri u okviru ovog korpusa pripalo je onima koji su iz reda vlasti, i to sa preko 79% pozitivnog vremena. S druge strane, opozicija je dobila dvadeseti deo vremena u okviru ovog korpusa aktera, pri čemu je vidno manje pozitivno predstavljena (49,1%).

Tabela 61. Vremenska i tonalitetna prezentacija vlasti i opozicije u dnevniku TV Prva

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
Aleksandar Vučić	26:21:37	28%	0,5	13,7	85,8
Vlada Srbije	10:26:24	11%	0,6	23,1	76,3
Stranke vlasti	06:54:00	7%	0,8	19,3	79,9
Opozicija	04:46:37	5%	32,5	18,5	49,1
Ostali	44:16:21	48%	22,2	49,4	28,3
Ukupno	92:44:59	100%			

Za razliku od prethodno ustanovljenog modela izveštavanja o kosovskom korpusu aktera, primećujemo jednu promenu. I pored toga što su kosovske institucije najzastupljenije (50%), a na drugom mestu je Aljbin Kurti (28%), primetno je da po prvi put imamo situaciju da je Kurti u manje od 50% vremena negativno predstavljen. KFOR je predstavljen sa 3%, a NATO sa 12%, i to na dominantno neutralan način. Kao i na ostalim do sada predstavljenim analizama izveštavanja, jedini akter koji je pozitivno predstavljen je Srpska lista, dok su Srbi koji su deo Vlade Aljbin Kurtija predstavljeni minorno (manje od 1%) i neutralno (85,2%).

Tabela 62. Vremenska i tonalitetna prezentacija kosovskog korpusa u dnevniku TV Prva

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
NATO	01:15:22	12%	47,7	51,7	0,6
KFOR	00:22:15	3%	7	88,2	4,8
Aljbin Kurti	02:55:47	28%	48,2	49,6	2,2
Kosovske institucije	05:19:54	50%	77,4	21,1	1,5
Srbi u Vladi Kosova	00:00:57	0%	17,5	82,5	0
Srpska lista	00:43:19	7%	1,5	29,9	68,5
Ukupno	10:37:34	100%			

Izuzev Kine koja je jedina (visoko) pozitivno predstavljena (76,4%), ali samo u okviru 4% od ukupnog vremena na nivou korpusa međunarodnih aktera, svi ostali su neutralno predstavljeni, i to sa različitim procentom učešća u korpusu. Najviše vremena je dobila EU (37%), od čega je u 80% neutralno prikazana. Iza nje su SAD koje su zastupljene sa 31% (73,2% neu-

tralno). Na trećem mestu je Rusija sa 20% udela (58,3% neutralno), dok je Ukrajina zabeležila više nego duplo manje vremena (8%), od čega 79,1% neutralnog vremena.

Tabela 63. Vremenska i tonalitetska prezentacija međunarodnih aktera u dnevniku TV Prva

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
EU	04:53:08	37%	10,7	80	9,3
SAD	04:03:59	31%	11	73,2	15,8
Rusija	02:42:47	20%	5,9	58,3	35,8
Kina	00:35:13	4%	0	23,6	76,4
Ukrajina	01:03:17	8%	15,2	79,1	5,7
Ukupno	13:18:24	100%			

Najzastupljeniji akter u korpusu međunarodnih političara je predsednik Rusije Putin, sa 42% ukupnog vremena, od toga je 47% pozitivno i 48,3% neutralno. Na drugom mestu je ukrajinski predsednik Zelenski sa 19% vremena (66,3% neutralno). Na trećoj poziciji je američki predsednik Bajden, koji je u dnevniku TV Prve dobio 15% vremena, od toga 47,2 neutralnog i 36,8% negativno intoniranog. I na ovoj televiziji kineski predsednik je dobio najviše pozitivnog vremena (74%). Najmanje vremena (11%) i najviše negativnog tonaliteta (43,3%) dobila je Ursula fon der Lajen.

Tabela 64. Vremenska i tonalitetska prezentacija međunarodnih političara u dnevniku TV Prva

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
Ursula fon der Lajen	00:28:30	11%	43,3	39,2	17,5
Vladimir Putin	01:45:25	42%	4,8	48,3	47
Džo Bajden	00:37:08	15%	36,8	47,2	16,1
Volodimir Zelenski	00:47:46	19%	16	66,3	17,8
Si Đinping	00:29:25	12%	0	26	74
Ukupno	4:08:14	100%			

TV B92

Kao i većina centralnih informativnih emisija, i ona koju emituje TV B92 svrstava se u one za koje važi da kao dominantnog aktera imaju predsednika Srbije. U prilog ovome govori podatak da tokom trajanja BIRODI monitoringa u dnevniku TV B92 Vučić beleži 76% zastupljenosti unutar korpusa aktera koji čine izvršnu vlast. Važno je napomenuti da je predstavljen sa reklamnih 95% pozitivnog vremena. Ostali akteri iz ovog korpusa, a to su premijerka i ministri, marginalno su predstavljeni, ali u velikoj većini na pozitivan način. Najpozitivnije su predstavljeni Nikola Selaković (Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja), Siniša Mali (Ministarstvo finansija) i premijerka Brnabić. Najmanje pozitivno su predstavljeni Slobodan Cvetković (Ministarstvo privrede), Danica Grujičić (Ministarstvo zdravlja) i Aleksandar Martinović (Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave).

Tabela 65. Vremenska i tonalitetska prezentacija izvršne vlasti u dnevniku TV B92

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	63:12:46	76%	0,1	5	95
Ana Brnabić, predsednica Vlade Srbije	06:13:49	7%	0	7,7	92,3
Siniša Mali, Ministarstvo finansija	02:20:44	3%	0	7	93
Slobodan Cvetković, Ministarstvo privrede	00:01:51	0%	17,9	50	32,1
Irena Vujović, Ministarstvo zaštite životne sredine	00:13:43	0%	0	17,9	82,1
Jelena Tanasković, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	00:25:55	1%	11,8	14,8	73,4
Dubravka Đedović Handanović, Ministarstvo rudarstva i energetike	01:23:00	2%	0	5,8	94,2
Maja Popović, Ministarstvo pravde	00:06:47	0%	0	8,1	91,9
Aleksandar Martinović, Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	00:10:21	0%	0	45,4	54,6
Tomislav Žigmanov, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog	00:00:00	0%	0	0	0
Bratislav Gašić, Ministarstvo unutrašnjih poslova	01:52:10	2%	0	12,5	87,5
Miloš Vučević, Ministarstvo odbrane	02:22:38	3%	0	9,4	90,6
Ivica Dačić, Ministarstvo spoljnih poslova	01:22:11	2%	0	18,2	81,8
Goran Vesić, Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	01:14:54	2%	0	10,6	89,4
Tanja Mišćević, Ministarstvo za evropske integracije	00:06:19	0%	0	14	86
Danica Grujičić, Ministarstvo zdravlja	00:32:13	1%	0	53	47
Nikola Selaković, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja	00:10:51	0%	0	3,4	96,6
Darija Kisić, Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju	01:17:38	2%	0	7,1	92,9
Milan Krkobabić, Ministarstvo za brigu o selu	00:03:04	0%	0	0	100
Ukupno	83:10:54	100%			

Vlada Srbije koja je rezultat izbora od 17. decembra 2023. godine zastupljena je sat i četiri minuta, a od toga je u 89,6% vremena pozitivno prikazana. Njen premijer Vučević je predstavljen sa 18 minuta, i to sa čak 98,8% pozitivnog vremena.

Asimetrija između vlasti i opozicije prisutna je i u dnevniku TV B92, i plastično se ogleda u podatku da vlasti od ukupno posmatranog vremena pripada $\frac{2}{3}$, a opoziciji tek 3%. Pritom, i u to malo vremena opozicija je bila prikazana 94% negativno.

Tabela 66. Vremenska i tonalitetska prezentacija vlasti i opozicije u dnevniku TV B92

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
Aleksandar Vučić	63:12:46	47%	0,1	5	95
Vlada Srbije	19:57:00	15%	0,4	11,8	87,9
Stranke vlasti	07:03:41	5%	1,2	14,2	84,7
Opozicija	03:37:22	3%	94	2,8	3,2
Ostali	39:51:59	30%	17,7	41,1	41,2
Ukupno	133:42:48	100%			

Matrica izveštavanja o kosovskom korpusu na TV B92 sledi ono što smo već zapazili. Najzastupljeniji akteri su kosovske institucije (40%) i Aljbin Kurti (27%), koji su predstavljeni izrazito negativno (skoro 90%). Ovako negativno predstavljanje imaju i Srbi koji su u Vladi Kosova (95%). Nasuprot njima nalazi se Srpska lista, i to sa 18% vremena na nivou korpusa i 89,3% pozitivnog vremena. KFOR (4%) i NATO (10%) većinski su predstavljeni neutralno.

Tabela 67. Vremenska i tonalitetska prezentacija kosovskih aktera u dnevniku TV B92

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
NATO	00:41:43	10%	33,2	66,8	0
KFOR	00:16:10	4%	10,1	85,9	4
Aljbin Kurti	01:49:53	27%	89,3	10,3	0,4
Kosovske institucije	02:39:59	40%	87,9	12,1	0
Srpska lista	01:11:25	18%	0	10,7	89,3
Srbi u Vladi Kosova	00:01:03	0%	95,2	4,8	0
Ukupno	06:40:13	100%			

Od međunarodnih aktera najviše vremena u centralnoj informativnoj emisiji na TV B92 dobila je EU (30%), i to sa 55,7% neutralnog vremena. Na drugom mestu je Rusija (27%), koja je, takođe, predstavljena na većinski neutralan način (71,3%). SAD su na trećem mestu (22%), pri čemu su u 69,9% vremena neutralno prikazane. Jedina država koja je na TV B92 pozitivno predstavljena tokom trajanja monitoringa jeste Kina (59,2%), ali je njen procenat zastupljenosti najmanji (4%) u okviru ovog korpusa aktera.

Tabela 68. Vremenska i tonalitetska prezentacija međunarodnih aktera u dnevniku TV B92

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
EU	04:02:37	30%	20,5	55,7	23,9
SAD	02:55:12	22%	8,6	69,9	21,5
Rusija	03:38:51	27%	2,9	71,3	25,8
Kina	00:30:05	4%	0,8	39,9	59,2
Ukrajina	02:23:13	18%	4,5	89,4	6,1
Ukupno	13:29:58	100%			

Volodimir Zelenski je na TV B92 najzastupljeniji međunarodni političar (31%), i to sa 93,5% neutralnog vremena. Na drugom mestu je Vladimir Putin (29%), ali sa 48,3% pozitivnog i 43,6% neutralnog vremena. Udeo američkog predsednika Bajdena je 21% (57,9% neutralno). Najpozitivnije predstavljen akter u korpusu međunarodnih političara je Si Đinping, sa 81,6% pozitivnog vremena i 14% udela. Najmanje vremena na TV B92 dobila je predsednica Evropske komisije Ursula fon der Lajen (6%), pri čemu je većinski bila neutralno predstavljena (68,2%).

Tabela 69. Vremenska i tonalitetska prezentacija međunarodnih političara u dnevniku TV B92

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
Ursula fon der Lajen	00:12:09	6%	1,4	68,2	30,5
Vladimir Putin	01:01:27	29%	8,1	43,6	48,3
Džo Bajden	00:43:53	21%	26,4	57,9	15,7
Volodimir Zelenski	01:04:49	31%	1,2	93,5	5,3
Si Đinping	00:29:02	14%	0	18,4	81,6
Ukupno	3:31:20	100%			

TV N1

Dnevnik TV N1 se ubraja u dnevnik u kojima je predsednik Srbije dominantan akter, ako se gleda njegova zastupljenost spram premijerke Srbije i ministara, pošto 62% vremena od svih aktera vlasti pripada Vučiću. Što se tiče samog tona predstavljanja predsednika Srbije, on je dominantno negativan (47,7%) i neutralan (44,2%). Isto vredi i za najveći broj drugih aktera ovog korpusa. Valja naglasiti da su najpozitivnije predstavljeni akteri izvršne vlasti Milan Krkobabić (Ministarstvo za brigu o selu) i Tomislav Žigmanov (Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog). Među najnegativnije predstavljenim ministrima su: Darija Kisić (Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju), Aleksandar Martinović (Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave) i Jelena Tanasković (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede).

Tabela 70. Vremenska i tonalitetska prezentacija izvršne vlasti u dnevniku TV N1

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	17:39:32	62%	47,7	44,2	8,1
Ana Brnabić, predsednica Vlade Srbije	02:51:13	10%	44	53,3	2,7
Siniša Mali, Ministarstvo finansija	00:58:13	3%	65,8	33,5	0,7
Slobodan Cvetković, Ministarstvo privrede	00:08:14	0%	15,6	64,2	20,2
Irena Vujović, Ministarstvo zaštite životne sredine	00:16:39	1%	54,9	45,1	0
Jelena Tanasković, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	00:15:27	1%	74,4	25,6	0
Dubravka Đedović Handanović, Ministarstvo rudarstva i energetike	00:16:05	1%	18,9	78	3,1
Maja Popović, Ministarstvo pravde	00:34:27	2%	62,9	28,9	8,2
Aleksandar Martinović, Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	00:20:30	1%	79,8	20,2	0
Tomislav Žigmanov, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog	00:02:15	0%	0	60	40
Bratislav Gašić, Ministarstvo unutrašnjih poslova	02:11:03	8%	55,3	33,4	11,3
Miloš Vučević, Ministarstvo odbrane	00:47:07	3%	28,4	63,2	8,5
Ivica Dačić, Ministarstvo spoljnih poslova	00:39:19	2%	7,6	64,2	28,2
Goran Vesić, Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	00:30:51	2%	42,9	54,4	2,7
Tanja Mišćević, Ministarstvo za evropske integracije	00:03:52	0%	34,5	65,5	0
Danica Grujičić, Ministarstvo zdravlja	00:38:17	2%	30,2	63,3	6,4
Nikola Selaković, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja	00:08:16	0%	38,8	54,7	6,4
Darija Kisić, Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju	00:18:41	1%	85,6	14,4	0
Milan Krkobabić, Ministarstvo za brigu o selu	00:01:46	0%	0	10,4	89,6
Ukupno	28:41:47	100%			

U okviru 21 minuta članovi Vlade Miloša Vučevića su predstavljeni sa 51% negativnog vremena, a sam premijer Vučević u okviru nešto više od sedam minuta 53% vremena je negativno konotiran.

Vremenski disbalans u izveštavanju o vlasti i opoziciji prisutna je i u slučaju TV N1, ali je ona srazmerno manja. Dok je vlast zbirno imala 40% udela, opozicija je bila zastupljena sa 17%. No, valja imati u vidu da je vlast predstavljena na negativan i, nešto manje, neutralan način, a opozicija na vidno pozitivan način (67,2%).

Tabela 71. Vremenska i tonalitetska prezentacija vlasti i opozicije u dnevniku TV N1

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
Aleksandar Vučić	17:39:32	15%	47,7	44,2	8,1
Vlada Srbije	12:37:12	11%	49,3	42	8,7
Stranke vlasti	16:05:19	14%	64,1	34,4	1,5
Opozicija	20:06:22	17%	4,1	28,6	67,2
Ostali	50:26:33	43%	22,4	51,8	25,8
Ukupno	116:54:58	100%			

U slučaju izveštavanja TV N1 o kosovskim akterima, uočava se jasna razlika u odnosu na sve ostale televizije. Izveštavanjem preovladava neutralan tonalitet. Najviše vremena u okviru ovog korpusa aktera pripalo je kosovskim institucijama (45%), koje su bile u 73% vremena neutralno predstavljene. Aljbin Kurti je dobio 29% vremena u okviru ovog korpusa, a od toga je u 82,2% neutralno prikazan. Srpska lista kao trećepozicionirana beleži 13% udela i bila je predstavljena sa 51,1% neutralnog vremena, dok su Srbi u kosovskoj Vladi predstavljeni veoma malo i to na većinski neutralan način (55,1%). NATO je u okviru svojih 9% udela u 92,9% vremena neutralno predstavljen, a KFOR je u okviru 3% udela većinski neutralno prikazan (86,8%).

Tabela 72. Vremenska i tonalitetska prezentacija kosovskih aktera u dnevniku TV N1

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
NATO	00:29:26	9%	2,2	92,9	4,9
KFOR	00:09:52	3%	0	86,8	13,2
Aljbin Kurti	01:40:29	29%	12,3	82,2	5,5
Kosovske institucije	02:36:35	45%	22,3	73	4,8
Srpska lista	00:45:05	13%	31,7	51,1	17,2
Srbi u Vladi Kosova	00:03:16	1%	32,1	55,1	12,8
Ukupno	5:44:43	100%			

Na prvi pogled je to belodano, TV N1 o relevantnim međunarodnim akterima, uz izvesna variranja, dominantno izveštava na neutralan način. EU je najzastupljeniji akter u ovom korpusu aktera (49%), i većinski je bila prikazana u neutralnom tonu (81,6%). Na drugom mestu su SAD (20%), i tu preovladava neutralno predstavljanje (79,8%). Na trećem mestu je pozicionirana Rusija (17%), ali kod njen, mimo preovlađujućeg neutralnog tona (61,9%), imamo i značajan procenat negativnog konotiranja (35,2%). Ukrajina je dobila 11% vremena, a ona je zabeležila i najveći procenat pozitivnog predstavljanja (28,5%). Najzad, Kina je imala najmanji udeo (3%), pri čemu je zabeležila i najveći procenat negativnog predstavljanja (39,8%).

Tabela 73. Vremenska i tonalitetska prezentacija međunarodnih aktera u dnevniku TV N1

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
EU	06:37:41	49%	4,8	81,6	13,6
SAD	02:39:37	20%	3,1	79,8	17,1
Rusija	02:17:41	17%	35,2	61,9	2,8
Kina	00:25:04	3%	39,8	51	9,2
Ukrajina	01:26:36	11%	3,5	68	28,5
Ukupno	13:26:39	100%			

Od međunarodnih političara najviše vremena je zabeležio Vladimir Putin (42%). Važno je napomenuti da je u 60% vremena predstavljen neutralno, a u 24,3% negativno, i to je daleko najveći procenat negativnog predstavljanja za jednog aktera u ovom korpusu u dnevniku TV N1. Na drugom mestu je Volodimir Zelenski (30%), od čega je 56,2% neutralno, a 42% pozitivno predstavljen. Na trećem mestu po obimu izveštavanja je Ursula fon der Lajen (12%), a od toga je 63,3% prikazana neutralno i 36,7% pozitivno. Najpozitivnije predstavljen akter iz ovog korpusa je Džo Bajden, koji je u okviru 9% udela 48,5% vremena bio pozitivno predstavljen. Najmanje je zastupljen Si Đinping (6%), a u 77,3% vremena bio je neutralno predstavljen.

Tabela 74. Vremenska i tonalitetska prezentacija međunarodnih političara u dnevniku TV N1

	Ukupno vreme	Procenat zastupljenosti	Negativno vreme	Neutralno vreme	Pozitivno vreme
Ursula fon der Lajen	00:21:46	12%	0	63,3	36,7
Vladimir Putin	01:13:16	42%	24,3	60	15,8
Džo Bajden	00:16:01	9%	2,1	49,4	48,5
Volodimir Zelenski	00:52:27	30%	1,9	56,2	42
Si Đinping	00:10:49	6%	3,4	77,3	19,3
Ukupno	2:54:19	100%			

Tematski okvir

Već letimičan pogled na rezultate koji su izloženi jasno ukazuje da je najzastupljenija ključna reč u tabeli uopšteno. Upravo uopštavanje je jedan od alata koji se koristi da bi se publika dnevnika “omađijala”, odnosno odvušla od realnosti. Istovremeno, na taj način izostaje mogućnost da građani Srbije ostvare svoje Ustavom Srbije zagarantovano pravo na istinito, potpuno i pravovremeno informisanje.

Dominantna tema tokom trajanja monitoringa centralnih informativnih emisija je bila Kosovo, ali je predstavljena na uopšten način. Na drugom mestu je rat u Ukrajini, a zatim dolaze unutrašnja i spoljna politika koje su, prema analizi BIRODI istraživača, nespecificovane obrađene. Ovoj grupi tema valja dodati i dve naredne, a to su geopolitika i nacionalni interes. Značajan deo čine teme koje su posledica ratnog nasleđa, a deo tema se tiče izbornih uslova. U okvir onih tema koje su obrađene uopšteno spada i tema evrointegracija, što nipošto ne bi trebalo da bude slučaj, s obzirom da evrointegracije imaju svoje klasterne i poglavlja, a unutar njih mere i merila.

Ovakva tematska struktura ne odražava “ovozemaljski” život, već je reč o u marketinškim laboratorijama osmišljenom nacrtu, a sve to plastično govori u kojoj fazi razvoja se nalaze društvo i mediji Srbije. Tek pri dnu tabele 75. mogu se naći obrisi stvarnog života (na primer, zdravlje).

Tabela 75. Tematska struktura zbirno posmatranih dnevnika

Tema	Broj pominjanja	Procenat pominjanja
Pitanje Kosova uopšteno	8.748	16,1%
Rat u Ukrajini	5.340	9,8%
Unutrašnja politika uopšteno	3.925	7,2%
Spoljna politika uopšteno	2.289	4,2%
Geopolitički globalni odnosi	1.867	3,4%
Nacionalni interes uopšteno	1.815	3,3%
Ekonomija, strane investicije	1.685	3,1%
Infrastruktura ili komunalni problemi	1.635	3,0%
Sektor bezbednosti (vojska, policija i BIA)	1.359	2,5%
Rat u Gazi	1.296	2,4%
Kultura sećanja i istorijske godišnjice	1.295	2,4%
Ljudska prava, vladavina prava i manjinska prava	1.267	2,3%
Rad Republičke izborne komisije, pravna regulativa oko izbora, posmatrači, izvođenje i slično	1.048	1,9%
Evrointegracije načelno	920	1,7%
Postupci kosovskih institucija	906	1,7%
Genocid u Srebrenici - da ili ne	857	1,6%
Zdravlje	772	1,4%
Položaj građana srpske nacionalnosti na Kosovu - incidenti, hapšenja, narušavanje imovine, lekovi i hrana	771	1,4%
Kritika Vlade, vlasti, režima	727	1,3%
Odnosi sa Kinom	675	1,2%

Ako se gleda po broju pominjanja, deset glavnih tema u dnevniku RTS-a su: rat u Ukrajini (1.443), Kosovo (1.378), rat u Gazi (462), geopolitika (420), spoljna politike (413), unutrašnja politika (412), ekonomija i strane investicije, kultura sećanja, nacionalni interes i evro-integracije.

Za razliku od Dnevnika 2 RTS-a, Nacionalni dnevnik TV Pink je kao najzastupljenije teme imao: Kosovo (1.899), rat u Ukrajini (1.198), unutrašnju politiku (774), nacionalni interes (486), infrastrukturu (478), spoljnu politiku (475), ekonomiju i investicije (424), sektor bezbednosti (302), geopolitiku (279) i genocid u Srebrenici (253).

U slučaju centralne informativne emisije na TV Happy prva tema je Kosovo (1.444). Na drugom mestu je rat u Ukrajini (522), a zatim idu geopolitika (360) i spoljna politika (358). Potom slede unutrašnja politika (338), nacionalni interes (287), kultura sećanja (270), sektor bezbednosti (264) i ekonomija i strane investicije (253).

I u slučaju centralne informativne emisije na TV Prva tema Kosova je na prvom mestu (1.490). Na drugom mestu je unutrašnja politika (641), a na trećem rat u Ukrajini (356). Zatim slede nacionalni interes (334), geopolitika (322), kultura sećanja (234), postupci kosovskih institucija (215), sektor bezbednosti (190) i ekonomija i strane investicije (173).

U središnjoj informativnoj emisiji TV B92 najzastupljenija tema je Kosovo (1.370), zatim idu rat u Ukrajini (1.078), spoljna politika (521), unutrašnja politika (490), nacionalni interes (363), ekonomija i strane investicije (314), geopolitika (294), sektor bezbednosti (250), rat u Gazi (236) i infrastruktura (226).

Tematsku strukturu jedine kablovske televizije koju je BIRODI monitorisao karakteriše nešto veća konkretnost tema, kao i veće učešće tema koje se oslanjaju na procese i događaje od suštinske važnosti za građane/publiku. Glavna tema na TV N1 je unutrašnja politika (1.270), zatim idu Kosovo (1.167), kritika vlasti (633), rat u Ukrajini (529), infrastruktura (448), ljudska prava (354), izborna procedura (352), stanje medija (308), kriminal i korupcija (242) i slučaj Banjska (209).

Birodi monitoring kampanje za lokalne izbore

Kampanja za lokalne izbore u delu lokalnih samouprava u Srbiji sprovedena je u ambijentu kršenja Evropske povelje o lokalnoj samoupravi Saveta Evrope, a koja garantuje autonomiju lokalnih samouprava u odnosu na više nivoe vlasti. Isto tako, tokom izborne kampanje došlo je do narušavanja člana 12. Ustava Srbije koji, takođe, lokalnim samoupravama garantuje autonomiju u odnosu na republičku vlast, što znači da nosioci javnih funkcija sa republičkog nivoa ne mogu biti učesnici i garanti datih obećanja u izornoj kampanji. Nosilac izborne liste okupljene oko Srpske napredne stranke bio je predsednik Srbije, što je suprotno članu 111. Ustava Srbije, članu 1. Zakona o predsedniku Republike i ODIHR preporuci broj 5. kojom se ukazuje na potrebu razdvajanja javnih i partijskih funkcija, a za šta je temelj tačka 5.4. OSCE Deklaracije iz Kopenhagena iz 1990. godine. U poslednje dve nedelje izborne kampanje (od 13. maja do 27. maja), medijska premoć vlasti i vladajuće partije u centralnim informativnim emisijama na televizijama sa nacionalnim pokrivanjem i TV N1 bila je u odnosu 8:1 u korist vlasti.

Na televizijama sa nacionalnim pokrivanjem, vlast (predsednik Srbije, predsednik Vlade i predsednica Skupštine) je bila prikazana izrazito pozitivno, štaviše, bezgrešno (nula negativnih sekundi). Time je prekršen Pravilnik o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga, na šta REM nije reagovao. S druge strane, u centralnoj informativnoj emisiji na TV N1 vlast je predstavljena negativno i neutralno.

Opozicione liste su u analiziranim dnevnicima većinski bile ili marginalno predstavljene, odnosno izostavljene, ili negativno prikazane, uz retke primere pozitivnog izveštavanja. Tako su izborne liste opozicije u Dnevniku 2 RTS-a bile neutralno predstavljene, a u Nacionalnom dnevniku TV Pink - izuzev liste "Grupa građana za zeleni Beograd: Kad, ako ne sad - dr Dejan Žujović" koja je bila pozitivno predstavljena - sve opozicione liste su bile negativno predstavljene, kao i stranke koje su zagovarale neizlazak na izbore. U dnevniku TV Prva pozitivno predstavljene su bile liste "Biramio Beograd", lista koju predvodi Narodna stranka i lista Mi snaga naroda, dok u dnevnicima TV Happy i TV 92 izborne liste opozicije nisu ni bile predstavljene. U dnevniku kablovske televizije N1, izborne liste iz reda opozicije bile su pozitivno predstavljene, i to, pre svega, "Biramio Beograd" i Kreni-Promeni, dok se o ostalim listama malo, ili nimalo, izveštavalo. Stranke koje su zagovarale bojkot izbora većinski su predstavljene na neutralan način.

Preko dvadeset lokalnih TV stanica simultano je prenosilo mitinge izbornih lista koje predvodi predsednik Srbije za lokalne izbore u Novom Sadu, Čačku, Beogradu i Valjevu. To je dodatni krucijalni argument o urušenom medijskom pluralizmu u Srbiji, a koji je garantovan Zakonom o elektronskim medijima. Na navedenim je mitinzima Aleksandar Vučić predstavljen u svojstvu predsednika Srbije (aneks 1).

Vučić je na mitinzima pravio miks nacionalnih tema, prvenstveno "pobede u slučaju Rezolucije o genocidu u Srebrenici", i lokalno specifičnih, nalazeći se u ulozi "Deda mraza" koji deli obećanja za koja nema ovlašćenja. Time je postupio suprotno:

- OSCE Deklaraciji iz Kopenhagena iz 1990, tačka 5.4, u kojoj se zahteva razdvajanje javne i partijske funkcije. Ova tačka, uz domaće zakonodavstvo, osnova je za preporuku broj 5. Posmatračke misije ODHR u izveštaju o parlamentarnim izborima iz 2023. godine, a koja ima zadatak da spreči funkcionersku kampanju i zloupotrebu javnih ovlašćenja i resursa javnih funkcionera;
- Ustavu Srbije, član 111, u kojem se kaže da „Predsednik Republike izražava državno jedinstvo Republike Srbije“;
- Zakonu o predsedniku Republike Srbije, koji u članu 1. kaže: „Predsednik Republike izražava državno jedinstvo Republike Srbije“;
- Zakonu o sprečavanju korupcije, član 40. stav 1, koji reguliše oblast sukoba interesa i integritet javnih funkcionera, a u kojem se, između ostalog, insistira na tome da je javni funkcioner dužan da javni interes ne podredi privatnom, u ovom slučaju partijskom, dajući podršku političkoj stranci čiji je član suprotno svojim ustavnim i zakonskim pravima i obavezama.

U intervjuu predsednika Vučića na TV Pink od 19. maja - koji je trajao, uključujući i najavu špicu, 63 minuta - na temu UN Rezolucije o genocidu u Srebrenici potrošena je 1/4 vremena, dok je 3/4 vremena bilo posvećeno lokalnim izborima i promociji uspeha vlasti. Voditeljka intervjua je svojim pitanjima, komentarima, sadržajem emitovanih priloga i prikazanim grafikonima uticala da gost i lista za lokalne izbore kojoj je gost pozajmio ime budu pozitivno, ili izrazito pozitivno, predstavljeni, a opozicione liste na lokalnim izborima budu negativno, ili izrazito negativno, predstavljene.

Zbog navedenog, pozivamo Regulatorno telo za elektronske medije da utvrdi da li je tokom intervjua predsednika Republike došlo do kršenja:

- Pravilnika o zaštiti ljudskih prava u oblasti medijskih usluga, posebno članova od 4. do 8. (istinито, potpuno i pravovremeno informisanje uz prisustvo druge strane)
- Pravilnika o načinu izvršavanja obaveza pružalaca medijskih usluga tokom izborne kampanje, član 4. (posredno, odnosno prikriveno preporučivanje izbornih lista i kandidata)

BIRODI je na početku kampanje predložio da REM, saglasno svojim ovlašćenjima iz člana 29. Zakona o elektronskim medijima, donese uputstvo kojim bi se izveštavanje o predsedniku Srbije uokvirilo njegovim ustavnim i zakonskim nadležnostima. Na ovu inicijativu BIRODI-a, REM nije odgovorio. Nacrtom uputstva je predloženo:

- da pitanja predsedniku Srbije budu u skladu sa nadležnostima koje su definisane članom 112. Ustava Srbije, odnosno imajući u vidu njegov ustavno-pravni položaj definisan članom 111. Ustava, kao i članom 1. Zakona o predsedniku Republike,
- kada se postavljaju pitanja koja se tiču nadležnosti predsednika Republike, Aleksandar Vučić da bude potpisan sa predsednik Srbije,
- kada se postavljaju pitanja koja se tiču partijskog života u Srbiji, Aleksandar Vučić da bude potpisan sa član Srpske napredne stranke, a kada se postavljaju pitanja koja se tiču lokalnih izbora, Aleksandar Vučić da bude potpisan sa imenom izborne liste grada na koji se pitanje odnosi.

Republičko javno tužilaštvo je dopisom obavestilo BIRODI da je inicijativa da se ispita zakonitost formiranja fabrika botova i donošenje "Antibot zakona" - na šta su u svojim izveštajima kao na problem, kao i na BIRODI inicijativu, ukazali i ODIHR, odnosno Stejt department - prosleđena Tužilaštvu za visokotehnoški kriminal kao nadležnom.

BIRODI je analizirao "Izveštaj posmatračke misije ODIHR o lokalnim izborima u Srbiji"¹⁰ (u daljem tekstu Izveštaj) koji su održani 2. juna 2024. godine, i to u kontekstu poštovanja:

Priručnika o monitoringu medija za izborne posmatračke misije¹¹ (u daljem tekstu Priručnik)

Preporuka Posmatračke misije ODIHR¹² (u daljem tekstu Posmatračka misija) iz ranijih izveštaja

Predmet analize je deo Izveštaja (strane 20 i 21).

Uzorak monitorisanih medija

Posmatračka misija je narušila pravila formiranja uzorka posmatranih medija koja su propisana Priručnikom (strana 38), a koja zahtevaju da se pri kreiranju uzorka monitorisanih medija uključe sledeći kriterijumi:

- vlasništvo (javno/državno ili privatno) medijskih kuća,
- geografska pokrivenost (nacionalni ili lokalni nivo) medijskih kuća,
- rejting medijskih kuća kod publike/čitalaca,
- sati emitiranja ili učestalost objavljivanja medijskih kuća,

10 <https://www.osce.org/odihr/elections/serbia/575488>

11 [384795.pdf \(osce.org\)](#)

12 [Elections in Serbia | OSCE](#)

- vrste medija, ciljane publike i njihovog procenjenog uticaja na javnost i političku elitu i
- broj medijskih kuća specifično usmerenih na etničke/jezičke manjine koje žive u zemlji.

Posmatračka misija je, suprotno Priručniku, u svoj uzorak monitorisanih medija koji su posmatrani od 6. maja do 2. juna 2024. godine, svaki dan od 18h do 24h, uključila RTS, TV Pink, TV Prva, TV Happy, TV B92, TV N1 i TV Nova S, a nije:

- lokalne medije koji su bitan izvor informisanja birača o lokalnim temama, koje su po svojoj prirodi od presudnog značaja pri glasanju na lokalnim izborima,
- medije, tačnije kablovske televizije, koji imaju poslovne i vlasničke veze sa državnim operaterom fiksne i mobilne telefonije “Telekom” i značajnim zakupcem reklamnog prostora u medijima.

Posmatračka misija u svoju analizu nije uzela jutarnje programe, u kojima su političko-partijske teme prisutne kao i u terminu koji je Posmatračka emisija navela. I na kraju, Posmatračka misija nije konstatovala činjenicu da je izborna lista vladajućih stranaka imala mitinge na kojima je govorio predsednik Vučić, neko čije ime je bilo u nazivu izborne liste, a koji su prenošeni na preko dvadeset lokalnih televizija (aneks 2).

Preporučujemo Posmatračkoj misiji da javnosti u Srbiji dostavi informaciju zašto se opredelila za navedeni uzorak monitorisanih medija, odnosno zašto se nije pridržavala pravila koja je sama propisala u svojim dokumentima kao što je Pravilnik.

Neobjavljene informacije u ODIHR izveštaju koje su dobijene od BIRODI-a

BIRODI od 2012. godine ima svojevrsnu saradnju sa Posmatračkom misijom ODIHR-a, a koja uključuje sastanke tokom posmatranja izbornih kampanja u Srbiji, dostavljanje rezultata BIRODI monitoringa, citiranje rezultata izveštaja i inicijativa BIRODI-a, kao i učešće na skupovima koje ODIHR organizuje u Varšavi i državama regiona. Tokom poslednje Posmatračke misije, izvršni direktor BIRODI-a 22. maja 2024. imao je sastanak, u tadašnjim prostorijama Posmatračke misije u Beogradu, sa medijskim ekspertom Posmatračke misije. Pre sastanka su dostavljeni:

- Izveštaj o radu REM-a koji je dostavljen tužilaštvu,
- Izveštaj o napadima na BIRODI zbog testiranja ODIHR preporuke o proaktivnom REM-u, u čemu su učestvovala televizije Pink i B92, odnosno provladini novinari i analitičari, odnosno član UO RTS-a,
- Snimak neistina i uvreda koje su izrečene od tadašnje premijerke u tehničkom mandatu Ane Brnabić na račun BIRODI-a.

Na sastanku je navedeno da BIRODI radi monitoring izveštavanja medija i da će rezultate svog monitoringa medija dostaviti Posmatračkoj misiji, što je i učinjeno dostavljanjem imejla, o čemu postoji dokaz. BIRODI je 19. maja dostavio Posmatračkoj misiji saopštenje za javnost¹³ u kojem je ukazao na kršenje Ustava, zakona i međunarodnih standarda od strane predsednika Srbije Vučića tokom izborne kampanje za lokalne izbore. Pet dana kasnije, BIRODI je Posmatračkoj misiji dostavio novo javno saopštenje u kojem je od novinarke TV Prva zahtevao da tokom intervjua sa Aleksandrom Vučićem poštuje ODIHR preporuke iz 2023. godine, a to znači:

- kada postavlja pitanja koja se tiču nadležnosti predsednika Srbije, da Aleksandar Vučić bude potpisan sa predsednik Srbije,
- kada postavlja pitanja koja se tiču partijskog života u Srbiji, da Aleksandar Vučić bude potpisan sa član Srpske napredne stranke i
- kada postavlja pitanja koja se tiču lokalnih izbora, da Aleksandar Vučić bude potpisan sa imenom izborne liste grada na koji se pitanje odnosi.

Pred kraj izborne kampanje BIRODI je sastavio i Posmatračkoj misiji dostavio novo saopštenje¹⁴, u kojem je ukazano na ambijent sprovođenja lokalnih izbora u kontekstu ranijih ODIHR preporuka. Dan pre održavanja izbora, 1. juna, BIRODI je Posmatračkoj misiji dostavio rezultate monitoringa centralnih informativnih emisija RTS-a, TV Pink, TV Prva, TV Happy, TV B92 i TV N1 za period od 13. do 27. maja, u eksel formatu, sa preciznim podacima po televizijama i akterima.

Narednog dana BIRODI je dostavio informaciju Posmatračkoj misiji o potencijalnom sukobu interesa između agencije Ipsos strategički marketing i SNS, jer je SNS klijent IPSOS-a na način da za njegove potrebe sprovodi istraživanja javnog mnjenja¹⁵, a da istovremeno na izborni dan vrši procene izlaznosti i predikcije rezultata izbora. Ukazano je da je ta praksa postojala i 2023. godine, da je BIRODI tražio ugovor od RTS-a kojim je regulisan odnos RTS kao javnog medijskog servisa i IPSOS-a i da ugovor nije dobijen do datuma slanja imejla.

BIRODI je 4. juna reagovao novim saopštenjem¹⁶, koje je dostavljeno Posmatračkoj misiji. Povod je zahtev predsednice Skupštine Srbije Ane Brnabić da Posmatračka misija da dodatna objašnjenja povodom nalaza medijskog monitoringa. I na kraju, BIRODI je 12. juna objavio saopštenje u kojem je ponovio raniju inicijativu o potrebi uspostavljanja izborne forenzike kao instrumenta jačanja izbornog integriteta¹⁷. Sve napred navedeno nije bilo dovoljno da se u izveštaju Posmatračke misije navede da je BIRODI monitorisao izborni proces,

13 [predsednik-republike-nastavio-da-u-izbornoj-kampanji-krsi-medjunarodne-standarde-preporuke-odihr-a-ustav-i-zakone/](https://www.birodi.rs/birodi-krivi-izborni-kampanji-krsi-medjunarodne-standarde-preporuke-odihr-a-ustav-i-zakone/)

14 <https://www.birodi.rs/birodi-lokalni-izbori-sprovedeni-u-ambijentu-suprotnom-evropskoj-povelji-o-lokalnoj-samoupravi-saveta-evrope-ustavu-zakonu-i-preporukama-odihr-a/>

15 <https://www.ipsos.com/sr-rs/procene-rezultata-beogradskih-izbora-2024>

16 <https://www.birodi.rs/birodi-predsednica-narodne-skupstine-republike-srbije-zahtevom-da-odihr-da-dodatna-objasnjenja-o-nalazi-ma-monitoringa-izvestavanja-rti-a-krsi-ustav-zakon-i-preporuke-odihr-a/>

17 <https://www.birodi.rs/uspostaviti-forenzicku-analizu-izbornog-procesa-u-srbiji/>

sprovodeći monitoring medija i prateći primenu ranijih preporuka ODIHR-a, kao i da je bivao predmet medijske hajke zbog svog rada na monitoringu integriteta REM-a.

Preporučujemo Posmatračkoj misiji da objavi na osnovu kojih kriterijuma su vršili selekciju domaćih posmatračkih organizacija izbornog procesa, odnosno šta su nalazi njihovog posmatranja izbora.

ANEKS 1.

Medijska zastupljenost aktera u dnevnicima televizija sa nacionalnim pokrivanjem i TV N1 od 13. maja do 27. maja 2024.

	Ton					
	Negativno		Neutralno		Pozitivno	
	vreme h:min:sec		vreme h:min:sec		vreme h:min:sec	
	Sum	Row Sum %	Sum	Row Sum %	Sum	Row Sum %
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	0:05:29	1,2	0:25:17	5,4	7:13:29	93,4
Vlada Srbije	0:09:48	5,2	0:25:44	13,7	2:31:59	81,0
Gradska izborna komisija (GIK)	0:01:40	11,6	0:12:44	88,4		0,0
Mi snaga naroda, prof. dr Branimir Nestorović	0:03:16	41,5		0,0	0:04:36	58,5
Ruska stranka	0:00:10	100,0		0,0		0,0
Ana Brnabić, predsednica Skupštine		0,0	0:03:29	13,6	0:22:12	86,4
Opozicija protiv izlaska	0:03:23	44,2	0:01:51	24,2	0:02:25	31,6
Opozicija za izlazak	0:02:16	18,9	0:04:07	34,4	0:05:36	46,7
Dr Savo Manojlović - I ja sam Beograd - Kreni-Promeni	0:13:20	69,9	0:01:39	8,7	0:04:05	21,4
Aleksandar Vučić - Beograd sutra	0:04:41	7,7	0:02:48	4,6	0:53:12	87,7
Grupa građana za zeleni Beograd: Kad, ako ne sad - dr Dejan Žujović		0,0		0,0	0:00:22	100,0
Miloš Vučević, premijer Srbije		0,0	0:02:24	5,7	0:39:48	94,3
Biramo Beograd - Dobrica Veselinović	0:01:49	10,3	0:02:59	16,8	0:12:55	72,9
Narodna lista - ključ za pobjedu - Narodna stranka - Nova Srbija - Pokret Živim za Srbiju		0,0	0:00:40	58,0	0:00:29	42,0
Opštinske izborne komisije za lokalne izbore Niš i Novi Sad		0,0	0:08:23	100,0		0,0
Saša Radulović - Dosta je bilo	0:00:15	100,0		0,0		0,0
Ostalo	3:20:07	29,0	3:11:14	27,8	4:57:39	43,2
Total	4:06:15	15,8	4:43:19	18,2	17:08:47	66,0

	Ton					
	Negativno		Neutralno		Pozitivno	
	vreme h:min:sec		vreme h:min:sec		vreme h:min:sec	
	Sum	Row Sum %	Sum	Row Sum %	Sum	Row Sum %
	Aleksandar Vučić, predsednik Srbije		0,0	0:05:02	11,9	0:37:23
Vlada Srbije		0,0	0:05:10	18,3	0:23:07	81,7
Gradska izborna komisija (GIK)		0,0	0:01:20	100,0		0,0
Mi snaga naroda, prof. dr Branimir Nestorović		0,0		0,0		0,0
Ruska stranka		0,0		0,0		0,0
Ana Brnabić, predsednica Skupštine		0,0	0:00:40	58,0	0:00:29	42,0
Opozicija protiv izlaska		0,0	0:00:08	100,0		0,0
Opozicija za izlazak		0,0	0:01:33	100,0		0,0
Dr Savo Manojlović - I ja sam Beograd - Kreni-Promeni		0,0	0:00:23	100,0		0,0
Aleksandar Vučić - Beograd sutra		0,0		0,0		0,0
Grupa građana za zeleni Beograd: Kad, ako ne sad - dr Dejan Žujović		0,0		0,0		0,0
Miloš Vučević, premijer Srbije		0,0	0:01:02	12,0	0:07:33	88,0
Biramo Beograd - Dobrica Veselinović		0,0	0:00:17	100,0		0,0
Koalicija Narodna stranka, Nova Srbija - živimo za Srbiju Vladimir Gajić		0,0		0,0		0,0
Opštinske izborne komisije za lokalne izbore Niš i Novi Sad		0,0	0:00:21	100,0		0,0
Saša Radulović - Dosta je bilo		0,0		0,0		0,0
Ostalo	0:06:17	5,4	0:43:39	37,2	1:07:17	57,4
Total	0:06:17	3,1	0:59:34	29,5	2:15:51	67,3

	Ton					
	Negativno		Neutralno		Pozitivno	
	vreme h:min:sec		vreme h:min:sec		vreme h:min:sec	
	Sum	Row Sum %	Sum	Row Sum %	Sum	Row Sum %
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije		0,0	0:04:04	2,1	3:12:57	97,9
Vlada Srbije		0,0	0:02:59	9,5	0:28:15	90,5
Gradska izborna komisija (GIK)		0,0	0:02:01	100,0		0,0
Mi snaga naroda, prof. dr Branimir Nestorović	0:03:16	100,0		0,0		0,0
Ruska stranka		0,0		0,0		0,0
Ana Brnabić, predsednica Skupštine		0,0		0,0	0:00:35	100,0
Opozicija protiv izlaska	0:02:45	68,2	0:00:23	9,5	0:00:54	22,3
Opozicija za izlazak	0:01:20	100,0		0,0		0,0
Dr Savo Manojlović - I ja sam Beograd - Kreni-Promeni	0:13:05	93,5		0,0	0:00:55	6,5
Aleksandar Vučić - Beograd sutra		0,0		0,0	0:38:08	100,0
Grupa građana za zeleni Beograd: Kad, ako ne sad - dr Dejan Žujović		0,0		0,0	0:00:22	100,0
Miloš Vučević, premijer Srbije		0,0		0,0	0:05:13	100,0
Biramo Beograd - Dobrica Veselinović	0:01:33	57,8	0:00:52	32,3	0:00:16	9,9
Koalicija Narodna stranka, Nova Srbija - živimo za Srbiju Vladimir Gajić		0,0		0,0		0,0
Opštinske izborne komisije za lokalne izbore Niš i Novi Sad		0,0	0:00:28	100,0		0,0
Saša Radulović - Dosta je bilo	0:00:15	100,0		0,0		0,0
Ostalo	1:10:55	41,4	0:23:40	13,8	1:16:42	44,8
Total	1:33:08	19,7	0:34:27	7,3	5:44:19	73,0

HAPPY	Aleksandar Vučić, predsednik Srbije		0,0	0:01:54	9,6	0:17:52	90,4
	Vlada Srbije		0,0	0:00:28	1,5	0:31:31	98,5
	Gradska izborna komisija (GIK)		0,0	0:00:17	100,0		0,0
	Mi snaga naroda, prof. dr Branimir Nestorović		0,0		0,0		0,0
	Ruska stranka		0,0		0,0		0,0
	Ana Brnabić, predsednica Skupštine		0,0	0:00:21	5,5	0:06:02	94,5
	Opozicija protiv izlaska		0,0		0,0		0,0
	Opozicija za izlazak		0,0		0,0		0,0
	Dr Savo Manojlović - I ja sam Beograd - Kreni-Promeni		0,0		0,0		0,0
	Aleksandar Vučić - Beograd sutra		0,0		0,0	0:00:33	100,0
	Grupa građana za zeleni Beograd: Kad, ako ne sad - dr Dejan Žujović		0,0		0,0		0,0
	Miloš Vučević, premijer Srbije		0,0	0:00:46	7,6	0:09:19	92,4
	Biramo Beograd - Dobrica Veselinović		0,0		0,0		0,0
	Koalicija Narodna stranka, Nova Srbija - živimo za Srbiju Vladimir Gajić		0,0		0,0		0,0
	Opštinske izborne komisije za lokalne izbore Niš i Novi Sad		0,0	0:00:17	100,0		0,0
	Saša Radulović - Dosta je bilo		0,0		0,0		0,0
	Ostalo	0:22:26	26,2	0:17:50	20,8	0:45:31	53,0
Total	0:22:26	14,5	0:21:52	14,1	1:50:47	71,4	

	Ton					
	Negativno		Neutralno		Pozitivno	
	vreme h:min:sec		vreme h:min:sec		vreme h:min:sec	
	Sum	Row Sum %	Sum	Row Sum %	Sum	Row Sum %
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije		0,0	0:04:51	8,8	0:50:18	91,2
Vlada Srbije		0,0	0:09:48	29,2	0:23:43	70,8
Gradska izborna komisija (GIK)		0,0	0:05:34	100,0		0,0
Mi snaga naroda, prof. dr Branimir Nestorović		0,0		0,0	0:04:36	100,0
Ruska stranka		0,0		0,0		0,0
Ana Brnabić, predsednica Skupštine		0,0		0,0	0:06:45	100,0
Opozicija protiv izlaska	0:00:18	28,1		0,0	0:00:46	71,9
Opozicija za izlazak	0:00:32	14,1		0,0	0:03:15	85,9
Dr Savo Manojlović - I ja sam Beograd - Kreni-Promeni		0,0		0,0		0,0
Aleksandar Vučić - Beograd sutra		0,0	0:00:20	2,7	0:12:06	97,3
Grupa građana za zeleni Beograd: Kad, ako ne sad - dr Dejan Žujović		0,0		0,0		0,0
Miloš Vučević, premijer Srbije		0,0		0,0	0:07:03	100,0
Biramo Beograd - Dobrica Veselinović		0,0	0:00:10	9,6	0:01:34	90,4
Koalicija Narodna stranka, Nova Srbija - živimo za Srbiju Vladimir Gajić		0,0		0,0	0:00:29	100,0
Opštinske izborne komisije za lokalne izbore Niš i Novi Sad		0,0	0:03:25	100,0		0,0
Saša Radulović - Dosta je bilo		0,0		0,0		0,0
Ostalo	0:25:49	24,8	0:40:37	39,0	0:37:47	36,2
Total	0:26:38	11,1	1:04:46	27,0	2:28:23	61,9

B92	Aleksandar Vučić, predsednik Srbije		0,0	0:01:40	1,2	2:13:08	98,8
	Vlada Srbije		0,0	0:00:38	1,5	0:42:17	98,5
	Gradska izborna komisija (GIK)		0,0		0,0		0,0
	Mi snaga naroda, prof. dr Branimir Nestorović		0,0		0,0		0,0
	Ruska stranka		0,0		0,0		0,0
	Ana Brnabić, predsednica Skupštine		0,0		0,0	0:08:20	100,0
	Opozicija protiv izlaska	0:00:20	100,0		0,0		0,0
	Opozicija za izlazak		0,0		0,0		0,0
	Dr Savo Manojlović - I ja sam Beograd - Kreni-Promeni		0,0		0,0		0,0
	Aleksandar Vučić - Beograd sutra		0,0		0,0	0:01:43	100,0
	Grupa građana za zeleni Beograd: Kad, ako ne sad - dr Dejan Žujović		0,0		0,0		0,0
	Miloš Vučević, premijer Srbije		0,0		0,0	0:10:38	100,0
	Biramo Beograd - Dobrica Veselinović		0,0		0,0		0,0
	Koalicija Narodna stranka, Nova Srbija - živimo za Srbiju Vladimir Gajić		0,0		0,0		0,0
	Opštinske izborne komisije za lokalne izbore Niš i Novi Sad		0,0		0,0		0,0
	Saša Radulović - Dosta je bilo		0,0		0,0		0,0
	Ostalo	0:23:35	25,8	0:24:24	26,7	0:43:25	47,5
	Total	0:23:55	8,2	0:26:43	9,2	3:59:32	82,5

	Ton						
	Negativno		Neutralno		Pozitivno		
	vreme h:min:sec		vreme h:min:sec		vreme h:min:sec		
	Sum	Row Sum %	Sum	Row Sum %	Sum	Row Sum %	
N1	Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	0:05:29	36,4	0:07:45	51,4	0:01:50	12,2
	Vlada Srbije	0:09:48	50,1	0:06:41	34,1	0:03:05	15,7
	Gradska izborna komisija (GIK)	0:01:40	32,1	0:03:31	67,9		0,0
	Mi snaga naroda, prof. dr Branimir Nestorović		0,0		0,0		0,0
	Ruska stranka	0:00:10	100,0		0,0		0,0
	Ana Brnabić, predsednica Skupštine		0,0	0:02:28	100,0		0,0
	Opozicija protiv izlaska		0,0	0:01:20	64,0	0:00:45	36,0
	Opozicija za izlazak	0:00:24	7,5	0:02:34	48,3	0:02:21	44,2
	Dr Savo Manojlović - I ja sam Beograd - Kreni-Promeni	0:00:15	5,3	0:01:16	27,0	0:03:10	67,6
	Aleksandar Vučić - Beograd sutra	0:04:41	59,8	0:02:28	31,5	0:00:41	8,7
	Grupa građana za zeleni Beograd: Kad, ako ne sad - dr Dejan Žujović		0,0		0,0		0,0
	Miloš Vučević, premijer Srbije		0,0	0:00:36	100,0		0,0
	Biramo Beograd - Dobrica Veselinović	0:00:16	2,0	0:01:40	12,8	0:11:05	85,1
	Koalicija Narodna stranka, Nova Srbija - živimo za Srbiju Vladimir Gajić		0,0	0:00:40	100,0		0,0
	Opštinske izborne komisije za lokalne izbore Niš i Novi Sad		0,0	0:03:52	100,0		0,0
	Saša Radulović - Dosta je bilo		0,0		0,0		0,0
	Ostalo	0:51:03	42,9	0:41:02	34,5	0:26:54	22,6
	Total	1:13:47	37,0	1:15:54	38,0	0:49:51	25,0

ANEKS 2.

Pregled monitoringa prenosa mitinga liste SNS na lokalnim televizijama tokom kampanje za lokalne izbore

	Novi Sad	Čačak	Valjevo	Beograd	Niš
	19. maj	25. maj	26. maj	28. maj	30. maj
TV Most					
Novosadska TV					
TV K9					
TV Delta					
KTV Zrenjanin					
TV K23					
TV Panon					
TV Subotica					
TV Santos					
TV Sombor					
TV Pančevo					
Televizija V5					
VA Plus					
Sat TV					
TV AS					
TV Kragujevac					
TV Kruševac					
TV Jefimija					
TV Plus Kruševac					
TV 5 Užice					
TV Belle Amie	Nije bilo signala	Prenos samo obraćanja Aleksandra Vučića, gde je predstavljen kao predsednik Srbije			
Niška TV					
TV Zona Plus					
Moja TV					
TV Melos					
TV Trstenik					
TV Leskovac					
TV K-1					
RTV Novi Pazar					
Sandžak TV					

INSTITUCIONALNO-REGULATORNI INTEGRITET

Analiza rada Regulatornog tela za elektronske medije (REM)

Kao organizacija civilnog društva, BIRODI od izbora 2012. godine sprovodi monitoring izveštavanja medija u izbornom i vanizbornom periodu, i to po međunarodno uporedivoj metodologiji koju je izradila slovačka organizacija MEMO 98, kao što sprovodi i istraživanja javnog mnjenja o medijima, a putem slanja prijave REM-u monitoriše i postupanje ovog tela. Dobijeni rezultati su osnova za izradu „Alternativnog izveštaja o postupanju Regulatornog tela za elektronske medije (REM)“, i to u kontekstu sprovođenja odredbi Zakona o elektronskim medijima (5, 22, 27 i 47).

Navedeni član 47. Zakona o elektronskim medijima je operacionalizovan u Pravilniku o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga, a u čijem okviru analiziramo članove 4, 5, 6, 8, 16, 24, 27 i 29. Uz Pravilnik o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga, predmet analize biće još dva pravilnika. Prvi je Pravilnik o zaštiti prava maloletnika u oblasti pružanja medijskih usluga, od člana 4. pa do kraja, a drugi je Pravilnik o minimalnim uslovima za pružanje medijske usluge i kriterijumima za odlučivanje u postupku izdavanja dozvole za pružanje medijske usluge na osnovu sprovedenog javnog konkursa, članovi od 11. do 33. Pored BIRODI monitoringa, istraživanja i podnetih akata i inicijativa koje su upućene REM-u, izvori za analizu su i sami podaci REM-a i izveštaji i analize međunarodnih organizacija.

Na osnovu analize nalaza međunarodnih organizacija (UN, ODIHR i EU), REM-a i BIRODI-a, zaključili smo:

- REM od 2014. godine radi u nezakonitom stanju, jer svoje interne akte Statut i Poslovnik nije uskladio shodno članu 115. Zakona o elektronskim medijima.
- REM je odbio da sprovede odluku Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti kojom je obavezan da podatke iz monitoringa pružalaca medijskih usluga (PMU) dostavi Birou za društvena istraživanja u mašinski čitljivom formatu.
- REM je svojim odlukama u slučaju kršenja Kodeksa članova Saveta REM-a legitimizovao govor mržnje u javnosti.

- U Srbiji postoji toksičan javni govor u dugom periodu, a koji se nesankcionisano emituje od strane pružalaca medijskih usluga (PMU) koji prenose izjave javnih funkcionera i političara (stranačkih lidera i članova), čime se nekažnjivo krši član 27. Pravilnika o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga za čije sprovođenje je zadužen REM.
- Počev od 2016. godine, televizije sa nacionalnim pokrivanjem nesankcionisano su kršile članove od 5. do 8. Pravilnika o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga u vreme izborne kampanje i van nje. To je za posledicu imalo izuzetno pozitivno izveštavanje o izvršnoj vlasti, čime su građanima Srbije uskraćena prava na potpuno, istinito, objektivno i blagovremeno informisanje, kako je to definisano Ustavom Srbije (član 51), Zakonom o javnom informisanju (član 15), Zakonom o elektronskim medijima (član 47).
- REM je svojim nepostupanjem omogućio da se načinom izveštavanja PMU-a stvori mnjenje u javnosti da Aleksandar Vučić kao predsednik Srbije ima pravo na ovlašćenja koja Ustavom Srbije (član 123) pripadaju Vladi Srbije.
- Dodela nacionalnih frekvencija je izvršena na način da je REM televizijama za koje je sam utvrdio da nisu poštovale preuzete obaveze iz svojih elaborata, ponovo dodelio frekvencije ne poštujući odgovarajući pravilnik.
- Pri određivanju broja nacionalnih frekvencija, REM nije izradio analizu medijskog tržišta, kako bi vlasnici nacionalnih frekvencija mogli svoje poslovanje da organizuju na održiv način, u skladu sa zakonom i predatim elaboratima.
- REM neblagovremeno i selektivno postupa po prijavama koje dobija preko svoje onlajn platforme. Podnosioci ne dobijaju verifikaciju, odnosno dokaz da su dostavili prijavu.
- REM je diskreciono odlučivao da li će podatke o sprovođenju monitoringa izveštavanja PMU-a tokom izbora da saopštava javnosti u vidu izveštaja.
- REM je za potrebe monitoringa izveštavanja PMU-a kreirao metodologiju koja je suprotna međunarodnim standardima, što za posledicu ima da je REM dobijao rezultate koji su različiti od uporedo sprovedenih monitoringa medija. Rezultat ovakvog postupanja REM-a je pad integriteta izveštavanja MPU-a tokom izbornih kampanja od 2012. godine.

Međunarodna istraživanja o stanju medija u Srbiji

U preliminarnom izveštaju, Irena Kan¹⁸ (Irene Khan), UN ekspertkinja za slobodu govora i medija, konstatuje da u Srbiji postoji toksičan diskurs i izrazila je zabrinutost “da regulatorno telo za elektronske medije (REM) ne uspeva da preduzme odgovarajuće radnje protiv prestupnika, ne promoviše pluralizam u medijskom sadržaju u dovoljnoj meri i omogućava kampanje blaćenja i maltretiranja”. U izveštaju Posmatračke misije ODIHR-a o parlamentarnim i predsedničkim izborima 2022. godine kaže se: “Javni servisi omogućili su takođe izbornim učesnicima da učestvuju u posebnim izbornim programima i debatama. Međutim, u suprotnosti sa propisima REM-a, javni servisi su nekritički i opširno izveštavali o javnim funkcionerima, od kojih su mnogi bili i kandidati. RTS 1 je skoro 50 procenata vremena u političkim informativnim emisijama u udarnim terminima dodelio aktuelnom predsedniku i 23 procenta predstavnicima Vlade, dok je RTV 1 dodelio 44 procenta aktuelnom predsedniku, 33 procenta predstavnicima Vlade i 15 procenata lokalnim vlastima, koji su bili predstavljeni od obe televizije u pozitivnom ili neutralnom svetlu... Privatni mediji sa nacionalnom pokrivenošću (TV B92, TV Hepi, RTV Pink i TV Prva) su u svojim informativnim programima izveštavali o državnim zvaničnicima koji su često promovisali vladine projekte, a mnogi od njih bili su i kandidati. Oni su posvetili oko 90 procenata izveštavanja u informativnim programima predsedniku i vladinim zvaničnicima, prikazujući ih sveukupno u pozitivnom svetlu. Ovakav privilegovan tretman javnih zvaničnika od strane medija je u suprotnosti sa međunarodnom dobrom praksom. Među kablovskim TV mrežama, TV Vesti je demonstrirala provladin uređivački pristup, sa oko 70 procenata izveštavanja o aktuelnim vlastima i 25 procenata o vladinim zvaničnicima, u uglavnom pozitivnom tonu. Kurir TV i Euronews Srbija su pokazali sličan pristup što se tiče tona, ali su u celini bili uravnoteženiji u izveštavanju u informativnim programima. TV Nova S i N1 kritičnije su prikazale vlasti, posebno N1, koji je najznačajniji udeo u informativnom programu dala UZPS (28 procenata), prikazujući ga uglavnom u pozitivnom svetlu. Insajder TV nije prikazivala redovne vesti, već je emitovala tok-šou emisije o izborima sa različitim učesnicima i nudila informativne programe za birače, pripremljene u saradnji sa organizacijom CRTA. Neki privatni elektronski mediji pozvali su učesnike da iznesu svoje stavove u intervjuima ili tok-šou emisijama. Neki učesnici iz opozicije su odbili da učestvuju u njima, navodeći kao razlog opštu pristrasnost. Kandidati vladajuće koalicije bili su uglavnom odsutni sa kablovskih TV kanala sa kritičnijim uređivačkim politikama, čime je biračima smanjena mogućnost da uporede različite stavove”.

Istovetne nalaze Posmatračka misija ODIHR-a je istakla u izveštaju 2020. godine¹⁹: „Prema sagovornicima SMPI KDILJP-a i relevantnim izveštajima civilnog društva, privatni televizijski kanali sa nacionalnom pokrivenošću i većina dnevnih novina promovišu politike Vla-

18 <https://serbia.un.org/sr/227178-srbija-ekspertkinja-un-poziva-na-politi%C4%8Dku-volju-da-se-zakoni-prevedu-u-konkretne-radnje-u>

19 <https://www.osce.org/files/f/documents/6/e/467232.pdf>

de. Nekoliko privatnih medijskih kuća sa alternativnim i kritičkim stavovima ne predstavljaju efikasnu protivtežu zbog ograničene pokrivenosti“.

Valja naglastiti da je tri godine ranije (2017. godine) Posmatračka misija ODIHR-a u izveštaju o kampanji za predsedničke izbore²⁰ citirala nalaz izveštaja Saveta za borbu protiv korupcije Vlade Srbije, a u kojem se konstatuje da „sadržaji koje mediji objavljuju uglavnom nisu rezultat slobodnog, objektivnog i istraživačkog novinarstva“ i da „većina medija ne deluje u cilju veće informisanosti građana jer su finansijski zavisni i povezani s političkom i ekonomskom elitom i centrima moći“.

Skoro istovetnu ocenu Posmatračka misija ODIHR-a je navela u izveštaju o posmatranju parlamentarnih izbora 2016²¹, citirajući nalaz Saveta za borbu protiv korupcije: „mediji ne kontrolišu vlasti i njihove rezultate; naprotiv, mediji su u stvari kontrolisani od strane vlasti“ i „nezavisni mediji praktično ne postoje“. U izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije u evropskim integracijama za 2022. godinu²² piše: „U julu 2022. REM je sve četiri licence dodelio istim prethodnim nosiocima na period od osam godina. Poziv za petu licencu objavljen je u avgustu, i biće dodeljen do kraja 2022. Postupak su masovno kritikovala medijska udruženja i ostali zainteresovani učesnici. Zakon o elektronskim medijima zahteva da se prilikom razmatranja novih prijava licenciranih operatera uzme u obzir i njihov prethodni rad u odnosu na programsku šemu. Nije jasno da li je REM efikasno primenio ovaj kriterijum, budući da su svi kanali kojima je obnovljena licenca dobijali upozorenja od REM u prethodnom periodu zbog kršenja njihovih zakonskih obaveza. Takođe, nije jasno da li je proces bio usklađen sa zahtevima u pogledu transparentnosti budući da u periodu pre poziva nije objavljena ažurirana analiza tržišta“. U prilog ovom zaključku Evropske komisije ide izjava predsednice Saveta REM-a, u kojoj konstatuje da u Srbiji ima previše PMU-a.

20 <https://www.osce.org/files/f/documents/c/6/330296.pdf>

21 <https://www.osce.org/files/f/documents/0/e/259021.pdf>

22 https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/Serbia_Report_2022_SR.%5B1%5D.pdf

Podaci Regulatornog tela za elektronske medije

U ovom delu analize prikazaćemo podatke iz REM-ovog izveštaja o nadzoru komercijalnih pružalaca medijskih usluga od 2016. do 2020. godine. U slučaju TV Pink, izražen je jasan trend rasta rijaliti i informativnog programa, dok ostali programi imaju pad do nivoa nepostojanja.

Tabela 76. Zastupljenost programa na TV Pink od 2016. do 2020. prema izveštajima REM-a

Vrsta programa	Zastupljenost programa na TV Pink od 2016. do 2020. prema izveštajima REM-a												
	Godina	Informativni	Zabavni	Rijaliti	Dokumentarni	Deciji	Filmski	Serijski	Muzički	Promo	Naučno obrazovni	Kulturno umetnički	Sportski + prenos
2020.	31,85	5,23	38,06	0,03	0	1,45	8,01	0,19	0,71	0	0	0	0
2019.	29,55	6,56	36,42	0	0	2,44	8,58	0,13	0,74	0	0	0	0
2018.	29,38	7,03	36,17	0,01	0	3,02	9,11	0,2	0,71	0	0	0	0
2017.	33,39	7,6	21,87	0,01	0	8,11	10,46	0,23	2,01	0,01	0	0	0
2016.	25,79	7,07	22,52	0,11	0	10,13	12,54	0,44	2,31	0	0	0	0,03

U slučaju TV Prva, beleži se rast informativnog programa, ali i rast zastupljenosti filmskog programa. Ostali programi imaju ili pad prisutnosti ili stagnaciju.

Tabela 77. Zastupljenost programa na TV Prva od 2016. do 2020. prema izveštajima REM-a

Vrsta programa													
	Godina	Infor- mativni	Zabavni	Rijaliti	Doku- men- tarni	Deciji	Filmski	Serijski	Muzički	Promo	Naučno obra- zovni	Kul- turno umet- nički	Sports- ki + prenosi
2020.	26,9	10,29	4,98	5,79	0	11,77	22,14	1,77	3,03	0	0	0	0
2019.	24,16	10,44	5,15	6,28	0	8,25	21,87	2,67	3,05	1,17	0	0	0
2018.	21,88	15,15	7,31	9,46	0,25	6,29	20,16	2,58	2,53	0,4	0	0	0
2017.	11,53	12,42	8,85	10,58	0,8	10,14	25,88	2,05	2,55	0	0	0	0
2016.	9,48	18,54	7,58	6,51	1,06	8,42	27,51	2,23	3,32	0	0	0	0,02

Kada je u pitanju TV B92, nju karakteriše rast zastupljenosti informativnog programa. Rast postoji i u slučaju zabavnog programa, dok ostali programski sadržaji stagniraju ili padaju po procentu zastupljenosti.

Tabela 78. Zastupljenost programa na TV B92 od 2016. do 2020. prema izveštajima REM-a

Vrsta programa Godina	Informativni	Zabavni	Rijaliti	Dokumentarni	Deciji	Filmski	Serijski	Muzički	Promo	Naučno obrazovni	Kulturno umetnički	Sportski + prenos
	2020.	14,39	13,66	0,87	3,41	14,61	13,25	15,69	0,22	1,71	6,55	0
2019.	12,42	8,21	2,18	1,73	9,59	17,6	14,85	8,7	1,83	4,63	0	3,76
2018.	3,89	10,11	3,94	6,06	15,48	22,21	14,92	3,17	2,21	3,69	0	1,06
2017.	1,25	12,68	2,19	5,48	22,53	18,64	28,46	1,38	2,47	7,32	0	0,07
2016.	1,92	5,8	2,38	3,01	23,19	31,82	23,78	0,29		7,7	0	0,11

Za TV Happy važi istovetan zaključak kao i u slučaju TV B92, uz napomenu da je na ovoj televiziji došlo do značajnog pada procenta rijaliti programa u periodu od 2016. do 2020. godine.

Tabela 79. Zastupljenost programa na TV Happy od 2016. do 2020. prema izveštajima REM-a

Vrsta programa	Godina	Informativni	Zabavni	Rijaliti	Dokumentarni	Deciji	Filmski	Serijski	Muzički	Promo	Naučno obrazovni	Kulturno umetnički	Sportski + prenos
		2020.	30,69	14,86	38,21	0,07	0	0,28	4,12	1,65	1,35	0	0
2019.	30,62	12,81	39,18	0	0	0,89	3,49	1,98	0,34	0	0	0	0
2018.	30,85	10,63	46,94	0,37	0	0,79	0,38	1,36	0,21	0	0	0	0
2017.	31,77	6,56	43,9	0,21	0	2,32	4,33	0,96	0,27	0,02	0	0	0
2016.	20,49	5,67	53,75	0,35	0,16	1,62	4,25	1,4	0,78	0,54	0	0	0

Iz navedenih nalaza zaključujemo da je na svim televizijama sa nacionalnim pokrivanjem došlo do povećanja informativnog programa u kojem je vlast oličena u Aleksandru Vučiću, prema monitorinzima Biroa za društvena istraživanja, izrazito pozitivno predstavljena.

Prikazani rezultati ukazuju na rast programa koje bismo u širem smislu mogli da nazovemo zabavljачkim programima (rijaliti - TV Pink; filmski - TV Prva; zabavni - TV Happy i TV B92).

Ostali programi na navedenim televizijama sa nacionalnim pokrivanjem (dokumentarni, dečiji, naučno-obrazovni, serijski, kulturno-umetnički i sportski) su na istom ili nižem nivou u analiziranom periodu.

U analiziranom periodu REM je u svojim monitorinzima komercijalnih PMU-a konstatovao:

- Program TV PINK (u toku jedne ili više godina) nije ispunio 4 od 5 obaveznih uslova.
- Program TV B92 (u toku jedne ili više godina) nije ispunio 2 od 5 obaveznih uslova.
- Program TV PRVA (u toku jedne ili više godina) nije ispunio 3 od 5 obaveznih – uslova (ili ih je ispunio u zanemarljivom obimu).
- Program TV HAPPY (u toku jedne ili više godina) nije ispunio 4 od 5 obaveznih uslova.

Ovi nalazi su bitni u kontekstu sagledavanja legalnosti odluke REM-a na konkursu za dodelu nacionalnih frekvencija 2022. godine, jer Pravilnikom o minimalnim uslovima za pružanje medijske usluge i kriterijumima za odlučivanje u postupku izdavanja dozvole za pružanje medijske usluge na osnovu sprovedenog javnog konkursa jedan od kriterijuma je poštovanje obaveza iz prethodnog perioda (član 31).

Analiza izveštaja REM-a koji je predstavljen na sednici Odbora za kulturu i informisanje u delu nasilja

Prema javno dostupnim podacima, REM je poslednju analizu rijaliti programa uradio 2017. godine. U delu izveštaja o nadzoru nad komercijalnim emiterima, koji je predstavljen na Odboru za kulturu i informisanje, REM je sproveo analizu nasilja tako što je dat pregled nasilnih događaja u društvu, odnosno postupanja državnih organa i ostalih aktera na sankcionisanju i prevenciji nasilja. U ovom delu analize je izostavljeno da se napravi analiza: koji akteri su bili prisutni, vremenska zastupljenost aktera, tonalitet izveštaja, poštovanje prepostavke nevinosti (član 29. Pravilnika o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga), argumentacija i diskurs izveštavanja.

Takođe, iz analize je izostavljena analiza sadržaja govora mržnje u svim programima, a posebno u rijaliti i informativnim programima, odnosno analiza kršenja člana 27. Pravilnika o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga. Iz analize je izostavljena i analiza primene Pravilnika o zaštiti maloletnika u oblasti medijskih usluga.

Rijaliti emisije, koje se godinama emituju u dnevnom terminu kada se ispred TV ekrana nalaze maloletni i najmlađi gledaoci, obiluju neprimerenim govorom i ponašanjem, štetnim po razvoj maloletnika i dece. Ovi programi iz dana u dan promovisu nasilno, vulgarno, uvredljivo, primitivno ophođenje i govor, a u više navrata u ovakvim emisijama prikazane su i pornografske scene. Prikazivanje ovakvih sadržaja u vreme kada je čitava porodica ispred TV ekrana, uključujući i najmlađe, predstavlja drastično kršenje ljudskih prava i povredu ljudskog dostojanstva i ima nesagledivo štetne posledice po duhovni i moralni razvoj dece i maloletnika, kao i na kreiranje neprihvatljivog modela ponašanja i ophođenja u čitavom društvu. Rijaliti programi, kakvi se prikazuju na domaćim komercijalnim TV kanalima sa nacionalnom frekvencijom u otvorenom nezaštićenom programu, antipod su preporučenog i poželjnog televizijskog programa koji doprinosi podizanju opšteg kulturnog i obrazovnog nivoa građana, razvoju umetničkog stvaralaštva i fizičke kulture, kao i zaštiti zdravlja dece i odraslih.

Prikazivanje ovakvih rijaliti programa predstavlja grubo kršenje domaćih zakona i etičkih kodeksa, međunarodnih konvencija o zaštiti ljudskih prava čiji je Republika Srbija potpisnik, kao i Direktive EU o audiovizuelnim medijskim uslugama.

Uprkos svemu navedenom, REM godinama ćuti i izbegava da sankcioniše medije u čijim programima se gotovo svakodnevno krše prava maloletnika, kao i brojna druga ljudska prava koja se tiču dostojanstva ličnosti i zabrane širenja govora mržnje.

Podaci Biroa za društvena istraživanja - integritet postupanja REM-a

Pod integritetom postupanja REM-a podrazumevamo donošenje odluka i poštovanje zakonskih i etičkih normi saglasno propisanim aktima (zakon, pravilnik, kodeks), bez diskrecionog postupanja i uz regulisan sukob interesa i poštovanje transparentnosti.

Biro za društvena istraživanja godinama je kontinuirano ukazivao na problem legalnosti rada Saveta REM-a, jer njegovi akti (Statut i Poslovnik), saglasno članu 115. Zakona o elektronskim medijima, nisu usklađeni sa ovim Zakonom u predviđenom roku. U slučaju Statuta Saveta REM-a zakonski rok je 90 dana, a u slučaju Poslovnika Saveta REM-a zakonski rok je šest meseci.

Savet REM-a je svojim postupanjem doveo u pitanje i integritet REM-a kao institucije, jer je za člana Upravnog odbora RTS-a izabrao Branka Klanšćeka koji ne ispunjava uslov iz Zakona o elektronskim medijima (član 17, stav 4), a prema kojem za člana Upravnog odbora RTS-a mora biti izabran ugledni stručnjak. Uvidom u radnu biografiju Branka Klanšćeka, jasno se vidi da on ima završeno srednjoškolsko obrazovanje, odnosno da nema fakultetsko obrazovanje koje je obavezno da bi se neko ko se bavi određenim zanimanjem smatrao stručnjakom.

U standardnoj nacionalnoj klasifikaciji zanimanja se kaže: „Stručnjaci i umetnici primenjuju naučne i umetničke koncepte i teorije, podučavaju o novim dostignućima na sistematičan način ili su angažovani u bilo kojoj kombinaciji ovih aktivnosti. Poslovi i zadaci obično obuhvataju: obavljanje analiza i istraživanje i razvoj koncepata, teorija i operativnih metoda i davanje saveta ili primenu postojećeg znanja vezanog za fizičke nauke uključujući matematiku, inženjerstvo i tehnologiju, za biološke nauke kao što su medicinske i zdravstvene usluge, kao i za društvene nauke; predavanje teorije i prakse jedne ili više disciplina na različitim obrazovnim nivoima; predavanja i edukaciju osoba sa invaliditetom; pružanje raznih poslovnih, pravnih i socijalnih usluga; stvaranje i izvođenje umetničkih dela; pripremu naučnih radova i izveštaja. Može biti obuhvaćeno i nadgledanje drugih radnika. Za obavljanje zanimanja iz ove grupe najčešće se zahteva četvrti kvalifikacioni nivo prema ISCO-08. Znanja i veštine neophodne za obavljanje zanimanja u okviru ove grupe, u skladu sa NOKS, stiču se završetkom odgovarajućih programa u visokom obrazovanju: Osnovne akademske studije, Osnovne strukovne studije, Specijalističke strukovne studije; Integrisane akademske studije, Master akademske studije, Master strukovne studije, Specijalističke akademske studije i Doktorske studije, kao i ekvivalentni nivoi po NOKS. Karakteristični delovi naziva zanimanja u ovoj grupi su, pored termina „stručnjak“ i „savetnik“ još i „analitičar“, „dizajner“, „inženjer“, „istraživač“, „konstruktor“, „nastavnik“, „projektant“, „saradnik“, „specijalista“ i „tehnolog“.

Biro za društvena istraživanja podneo je REM-u zahtev mu se dostave podaci iz monitoringa PMU u mašinski čitljivom formatu. Predsednica Savet REM-a je odbila da to učini, iako je Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti doneo odluku da REM mora Birou za društvena istraživanja dostaviti tražene podatke. Argument REM-a je bio da bi se

time narušila prava firme koja je autor programa, mada je Biro za društvena istraživanja tražio podatke koji bi kao podaci trebalo da budu u vlasništvu REM-a. Biro za društvena istraživanja je ukazao i na problematično koncipiranje i sprovođenje javnih nabavki od strane REM-a za potrebe programa za praćenje i analizu MPU, kako u svojoj studiji, tako i od strane izvršnog direktora Zorana Gavrilovića u emisiji na TV N1 u kojoj je bio gost sa predsednicom Saveta REM-a Oliverom Zekić. Svoj institucionalni integritet REM je doveo u pitanje time što je saopštenje kojim je Biro za društvena istraživanja tražio od REM-a da se utvrdi tačnost navoda narodnog poslanika Nebojše Bakareca, izgovorenih u Skupštini Srbije, da kablovske televizije N1 i Nova S „vode hibridni rat protiv Srbije“ pretvorio u prijavu Biroa za društvena istraživanja protiv N1 i Nova S, o kojoj se odlučivalo na 452 vanrednoj sednici Saveta REM-a.

REM je diskreciono donosio odluke da sprovede analizu serijala „Decenija vlasti“, koja je emitovana na kablovskom kanalu N1, i dostavio je nadležnom regulatornom telu u Luksemburgu. S druge strane, nije uradio analizu filma „Progon“ koji je emitovan na TV Pink. U ovom filmu kao jedan od učesnika se pojavljuje Ivan Radovanović, povezano lice sa Oliverom Zekić prema članu 2. Zakona o sprečavanju korupcije. Biro za društvena istraživanja je sproveo analizu REM-ove analize serijala „Decenija vlasti“ i dostavio je REM-u.

Republička radiodifuzna agencija (RRA) je do 2014. godine, shodno zakonskoj obavezi, sprovodila monitoring izveštavanja PMU-ova tokom izbornih kampanja. Od 2016. godine REM prekida sa tom praksom, uz obrazloženje da to nije zakonska obaveza REM-a. Nakon međupartijskog dijaloga, REM za potrebe Privremenog nadzornog tela (PNT) sprovodi monitoring izveštavanja MPU tokom kampanje, ali na manjem i selektivno izabranom uzorku u odnosu na period do 2014. godine. Sama činjenica da je deo PNT bio sastavljen od članova REM-a, uključujući i Savet REM-a, stvorila je prostor za sukob interesa.

BIRODI je sproveo metodološku analizu izveštaja REM-a o monitoringu izveštavanja pružalaca medijskih usluga tokom izborne kampanje 2022. godine i zaključio:

- REM je citiranjem članova 22. i 24. Zakona o elektronskim medijima potvrdio da je imao obavezu da sprovodi monitoring pružalaca medijskih usluga;
- REM nije naveo na osnovu kojeg normativnog akta je definisao uzorački okvir, odnosno koje će pružaoce medijskih usluga monitorisati;
- REM nije primenio metodološka pravila OEBS-a, a na koje se pozivao kao izvor za svoju metodologiju, u delu uzorkovanja pružalaca medijskih usluga, definisanja tonaliteta na nivou aktera, monitoringa izveštavanja o javnim funkcionerima gde nije meren tonalitet;
- REM je u svom monitoringu mešao teme priloga i tonalitet izveštavanja Tako se među temama javlja negativno ili pozitivno konotiranje aktera kao što su vlast, opozicija, predsednički kandidati iz opozicije, predsednici opozicionih stranaka i kandidati za gradonačelnika Beograda, kao i EU.

Ako se gledaju nalazi izveštavanja pružalaca medijskih usluga iz vizure tonaliteta izveštavanja u medijima dobija se jedna slika, a kada se pogledaju teme, posebno one koje su u sebi sadržavale tonalitet, dobija se drugačija slika. Na ovaj način se sa dva indikatora meri jedna te ista pojava, tonalitet izveštavanja, što stvara veoma nisku konzistentnost rezultata istraživanja i posledično tome njihovo tumačenje zavisi od onoga ko ih interpretira.

Usvajanjem ovakvog izveštaja, članovi Saveta REM-a nisu ostvarili svoje nadležnosti definisane u članu 5. i 22, stavovima 21. i 22. Zakona o elektronskim medijima, odnosno prekršili su Kodeks članova Saveta REM-a u članu 1. (integritet članova Saveta REM-a) i članu 5. (kompetentnost i profesionalno ponašanje).

Biro za društvena istraživanja se obratio, 9. avgusta 2022, sa zahtevom za slobodan pristup informacijama, kako bi dobio podatak o tome kako je formiran uzorak PMU-a. Do danas nismo dobili odgovor.

Po završetku izborne kampanje, Biro za društvena istraživanja je predložio formiranje anketnog odbora koji bi sagledao rad REM-a. Odgovora nije bilo. Nalazi sa kojima je u javnost izašao ODIHR, Privremeno posmatračko telo i ostali posmatrači izbora govore da su nalazi do kojih je Biro za društvena istraživanja došao bili tačni i precizni.

Ovakvo postupanje REM-a je dovelo do pada integriteta izveštavanja MPU 2020. godine u odnosu na 2012. godinu. Ni 2012. godine posmatrani dnevnicima televizija sa nacionalnom frekvencijom nisu u potpunosti ispunjavali uslove kvalitetnog izbornog izveštavanja, ali je u dnevnicima, ipak, postojao kompetitivni ambijent. Činjenica je da su dve izborne liste oko Demokratske stranke i Srpske napredne stranke bile povlašćeno predstavljene u odnosu na ostale liste, ali su bile jednako pozitivno predstavljene. Osam godina kasnije, naš monitoring na istom uzorku dnevnika TV sa nacionalnom pokrivenošću pokazao je da smo imali izbornu kampanju u kojoj imamo jednog javnog funkcionera (predsednik Srbije i predsednik političke partije) koji je dominantan akter neanalitičkog i nekritičkog izveštavanja u dnevnicima. Političke stranke, čak i vladajuća Srpska napredna stranka, skrajnute se, iako će sa njihovih izbornih lista građani koji izađu na izbore birati narodne poslanike.

Biro za društvena istraživanja je autor pojma "funkcionerska kampanja", koji je postao nezaobilazan deo izbornog pojmovnika ne samo u Srbiji ("da se precizno definiše tzv. funkcionerska kampanja i da se jasno razgraniči od informisanja javnosti o redovnim aktivnostima državnih funkcionera tokom izborne kampanje"). Pored "funkcionerske kampanje", definisali smo i pojam "partijske kamere" ("da se pripremljeni stranački video materijali, koje nije proizveo PMU, ne prikazuju kao redovna novinarska aktivnost, već da se ovi sadržaji objavljuju kao izborne oglasne poruke").

Oba ova pojma, odnosno potreba da se oni regulišu, nalaze se u preporukama REM-ovog izveštaja nakon izborne kampanje 2022. godine. Međutim, među sedam REM-ovih preporuka nalazi se i ona u kojoj se kaže "da se dodatno osnaži nezavisnost regulatornog tela od

uticaja organa vlasti, političkih i finansijskih centara moći, kao i od uticaja organizacija nevladinog, odnosno, civilnog sektora, jasnim definisanjem njegove uloge u izbornim procesima". Ovako formulisana preporuka je u suprotnosti sa članom 27. Zakona o elektronskim medijima, stav 2: "Regulator saraduje sa organima i organizacijama nadležnim za oblast javnog informisanja, elektronskih komunikacija, zaštite konkurencije, zaštite potrošača, zaštite podataka o ličnosti, zaštite ravnopravnosti i drugim organima i organizacijama po pitanjima značajnim za oblast pružanja medijskih usluga". U kontekstu navedenog odnosa REM-a prema okruženju, valja naglasiti javne nastupe predsednice Saveta REM-a koja je organizacije civilnog društva, među kojima je i Biro za društvena istraživanja, nazivala "paramilitarnim REM-ovima", na šta je reagovala grupa nevladinih organizacija, ali do danas nije dobila odgovor.

Neefikasno postupanje REM-a po prijavama Biroa za društvena istraživanja

Biro za društvena istraživanja je u okviru monitoringa postupanja REM-a uočio kršenja pravilnika REM-a, pre svega onog koji reguliše zaštitu ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga, i to članova:

- od 4. do 8. (Istinито, objektivno, potpuno i blagovremeno informisanje, odnosno poštovanje pravila "druga strana"),
- 16. (Informisanje javnosti posredstvom objavljivanja rezultata istraživanja javnog mnjenja),
- 24. (Zabrana zloupotrebe lakovernosti u vezi sa programskim sadržajima koji se odnose na paranormalne pojave),
- 27. (Zabrana govora mržnje) i
- 29. (Pretpostavka nevinosti)

Prilikom slanja prijava na sajtu (<http://www.rem.rs/sr/prijave/podnesite-prijavu>) smo se susreli sa činjenicom da ne postoji mogućnost identifikacije/verifikacije poslate prijave, što znači da ne postoji dokaz u vidu dobijanja imejl potvrde o dostavljenoj prijavi i/ili zavodnom broju.

Na poslate prijave, Biro za društvena istraživanja nije dobio sve odgovore. Putem telefonskog razgovora sa službenicima REM-a, dobili smo odgovor da su u radu.

Nesankcionisanje govora mržnje od strane Saveta REM-a prema Birou za društvena istraživanja

Biro za društvena istraživanja se obraćao Savetu REM-a ukazujući na kršenje Kodeksa članova Saveta REM-a, pošto je članica Saveta REM-a organizacije civilnog društva koje posmatraju izbore nazivala „paramilitarni REM“. Savet REM-a o tome nije do danas odlučivao.

Za razliku od ove prijave, o kojoj Savet REM-a nije još uvek postupao, u slučaju prijave za iznošenje spekulacija da su učesnici protesta protiv kopanja litijuma u Srbiji donirani sa 100.000.000 evra iz inostranstva, Savet REM-a je doneo odluku da to nije kršenje Kodeksa članova Saveta REM-a, jer ta tema nije u nadležnosti REM-a. U emisiji koja je emitovana na TV Prva, Olivera Zekić je predstavljena kao članica Saveta REM-a.

Istu odluku Savet REM-a je doneo prilikom prijave Olivera Zekić za kršenje Kodeksa članova Saveta REM-a, kada je u izjavi za dnevni list Danas - komentarišući inicijativu Biroa za društvena istraživanja da se donese „Antibot zakon“ sa namerom da se spreče fabrike botova, govor mržnje i lažne vesti - Olivera Zekić izjavila da za Zorana Gavrilovića treba doneti poseban zakon, čime je izvršila čin banalizacije.

Zoran Gavrilović, kao građanin, podneo je predstavku Savetu REM-a za kršenje navedenog Kodeksa od strane Olivera Zekić, koja mu je u intervjuu Informeru dala „dijagnozu deluzije“. Savet REM-a je odlučio da ovakvim ponašanjem Olivera Zekić, predsednica Saveta REM-a, nije prekršila Kodeks ovog tela.

Olivera Zekić je nastavila sa „deljenjem dijagnoza“ putem formalnih odgovora kao predsednica Saveta REM-a. Tako je Zoran Gavrilović dobio novu dijagnozu, „kognitivna disonanca“, napisanu na memorandumu REM-a i potpisanu od strane predsednice Saveta REM-a Olivera Zekić. Ovo je bio odgovor na saopštenje u kojem se predlaže inicijativa da REM pokrene monitoring PMU-ova u Srbiji zbog predsedničkih izbora u Crnoj Gori, a u skladu sa Evropskom konvencijom o prekograničnoj televiziji koja je deo domaćeg zakonskog okvira.

Nesankcionisano pozitivno izveštavanje PMU-ova sa nacionalnim pokrivanjem o Aleksandru Vučiću

U ovom delu izveštaja predstavimo tonalitetsku analizu izveštavanja PMU-ova. Tonalitetska analiza obuhvata merenje tonalitetskog vremena predstavljanja aktera u analiziranim priložima, koje može biti pozitivno, negativno i neutralno.

Pozitivno vreme - vreme tokom kojeg je neki akter od strane samog sebe ili nekog drugog aktera predstavljen kroz iznošenje pozitivnih ocena, činjenica, argumenata, rezultata, postignuća i prideva, izraženo u sekundama.

Negativno vreme - vreme tokom kojeg je neki akter od strane samog sebe ili nekog drugog aktera predstavljen kroz iznošenje negativnih ocena, činjenica, argumenata, rezultata i postignuća, prideva, govora mržnje, neistina i spinovanje izraženo u sekundama.

Neutralno vreme - vreme tokom kojeg je neki akter od strane samog sebe ili nekog drugog aktera predstavljen kroz iznošenje činjenica koje su neutralno konotirane, odnosno izneti podaci su izneti u formi analiza, istraživanja, propitivanja iznetih stavova, ocena, argumenata, rezultata i postignuća kroz prisutnost najmanje dve strane, izraženo u sekundama.

Tonalitetsko izveštavanje je indikator za kršenje članova od 4. do 8. Pravilnika o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga, ako imamo nalaz da je ono pozitivno preko 60% u nekom vremenskom periodu. Isto tako, tonalitetsko izveštavanje je indikator za kršenje člana 27. istog Pravilnika, ako je izveštavanje negativno preko 60% u nekom vremenskom periodu.

Monitoring izveštavanja o predsedniku Srbije Aleksandru Vučiću na televizijama sa nacionalnim pokrivanjem i kablovskom kanalu N1, u izbornom i vanizbornom periodu, nedvosmisleno pokazuje njegovu vremensku dominaciju u odnosu na ostale aktere, kao i visokoprocenatno pozitivno intoniranje. U tome se posebno isticala TV Pink, bez obzira da li je reč o obimu ili tonu predstavljanja.

Poslednji nalaz o nesankcionisanom izveštavanju televizija sa nacionalnim pokrivanjem se odnosi na period od 1.12.2022. do 30.3.2023. u dnevnicima naznačenih televizija.

Tabela 80. Predstavljanje Aleksandra Vučića u centralnim informativnim emisijama period od 1.12.2022. do 30.3.2023.

	Negativno		Neutralno		Pozitivno		Ukupno	
	Sum	%	Sum	%	Sum	%	Sum	%
RTS	0	0	3.791	22,1	13.371	77,9	17.162	8%
Pink	86	0,1	12.001	11,7	90.463	88,2	102.550	48%
Happy	0	0	5.253	43,2	6.916	56,8	12.169	6%
Prva	448	1,8	6.888	28,1	17.192	70,1	24.528	11%
B92	12	0	7.371	18,1	33.404	81,9	40.787	19%
N1	5174	30,9	10.264	61,4	1.292	7,7	16.730	8%
						Ukupno	213.926	100%

Biro za društvena istraživanja je 2019. godine ukazao na ovakvo prepozitivno izveštavanje na RTS-u i TV Pink o predsedniku Srbije, na šta je REM odgovorio da Zakon o elektronskim medijima ne poznaje pojam prepozitivno izveštavanje. Tačno je da navedeni Zakon ne sadrži pojam prepozitivno izveštavanje, ali je ovo bio dovoljan razlog da REM postupi po Pravilniku o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga i napravi izveštaj kakav je uradio u slučaju serijala „Decenija vlasti“.

(Ne)pokriveno narušavanje medijskog pluralizma

Sada ćemo predstaviti dva nalaza koja govore o potencijalnom, odnosno pokrivenom narušavanju medijskog pluralizma, koji je garantovan članom 103. Zakona o elektronskim medijima. Prvi je nalaz iz 2021/2022. godine, a prema kojem su sve posmatrane televizije u istom vremenskom periodu (mesečima) istim tonalitetom u centralnim informativnim emisijama izveštavale o Aleksandru Vučiću kao predsedniku Srbije.

Tabela broj 82. Procenat pozitivnog izveštavanja o predsedniku Srbije u dnevnicima na TV sa nacionalnim pokrivanjem od 1.12.2021. do 30.11.2022. godine

	Dec.	Jan.	Feb.	Mart	April	Maj	Jun	Sept.	Okt.	Nov.
RTS	88,1	93	84,5	91,7	96	14,8	3,9	86,7	80,3	71,2
Pink	97,8	97,7	98,2	98,1	99,6	49,7	14,3	94,6	98,5	98,9
Happy	88,8	91	91,8	95,7	94	45,1	1,8	89	90,4	90,6
Prva	87,5	93,4	97	93,7	93,2	29,3	26,4	91,7	93,7	89,1
B92	95	86,7	95,4	96,9	96,4	21,6	8,6	77,3	90,1	94,2

Drugi nalaz se odnosi na tematski okvir centralnih informativnih emisija u periodu od 1.12.2020. do 30.11.2021. Grafikon 2 pokazuje da one teme o kojima govori Aleksandar Vučić kao predsednik Srbije bivaju najzastupljenije u posmatranim dnevnicima.

Tabela broj 83. Tematski okvir dnevnika u periodu od 1.12.2020. do 30.11.2021.

	Total		Vučić		RTS		Pink		Happy		Prva		N1	
	Sum	%	Sum	%	Sum	%	Sum	%	Sum	%	Sum	%	Sum	%
Unutrašnja politika	41:44:33	13,9	17:18:55	13,4	1:46:29	5,9	17:27:39	18,2	5:56:53	10,6	4:39:58	13,3	8:53:22	18,8
Korona virus	41:38:19	13,9	15:23:59	11,9	5:56:42	19,8	10:38:35	11,1	8:49:31	15,7	4:38:29	13,3	6:35:53	14,0
Ekonomija, strane investicije	41:30:42	13,8	18:29:01	14,3	4:36:19	15,3	12:53:17	13,4	9:17:13	16,5	6:27:47	18,5	3:14:29	6,9
Pitanje Kosova	28:35:05	9,5	13:01:40	10,1	2:34:33	8,6	11:22:53	11,8	4:37:55	8,2	4:12:31	12,0	2:35:59	5,5
Spoljna politika	23:33:40	7,8	14:22:59	11,1	3:54:33	13,0	7:08:10	7,4	4:07:12	7,3	3:03:06	8,7	1:09:49	2,5
Infrastruktura, komunalni problemi	21:30:05	7,2	10:50:30	8,4	1:49:20	6,1	7:43:13	8,0	5:40:48	10,1	1:31:03	4,3	1:55:33	4,1
Kriminal, korupcija	16:21:16	5,4	6:01:18	4,7	0:33:54	1,9	6:19:20	6,6	0:40:47	1,2	1:43:32	4,9	5:38:17	11,9
Ljudska prava, vladavina prava, pravosuđe	14:23:53	4,8	4:41:42	3,6	1:51:42	6,2	3:29:12	3,6	3:11:49	5,7	1:09:34	3,3	3:27:53	7,3
Vojska, policija	12:34:48	4,2	5:08:12	4,0	1:04:15	3,6	2:42:35	2,8	2:29:46	4,4	1:53:02	5,4	1:50:56	3,9
Nacionalni interes	11:58:57	4,0	6:14:36	4,8	0:44:46	2,5	4:09:13	4,3	2:45:51	4,9	1:30:44	4,3	0:31:12	1,1
Regionalna pitanja	11:08:43	3,7	8:20:29	6,5	1:05:33	3,6	5:25:08	5,6	1:17:38	2,3	1:14:56	3,6	0:43:24	1,5
Mediji, društvene mreže	6:35:29	2,2	1:44:41	1,4	0:12:46	0,7	2:37:20	2,7	0:18:32	0,5	0:24:14	1,2	2:33:56	5,4
Evrointegracije	5:53:33	2,0	1:39:26	1,3	1:25:24	4,7	0:54:30	0,9	0:42:41	1,3	0:25:52	1,2	1:43:51	3,7
Ekologija	4:45:44	1,6	0:59:35	0,8	0:42:06	2,3	0:18:39	0,3	1:13:10	2,2	0:31:41	1,5	1:18:29	2,8
Istorija, kultura sećanja	3:54:30	1,3	0:44:39	0,6	0:28:47	1,6	0:26:14	0,5	1:18:58	2,3	0:33:25	1,6	0:34:20	1,2
Kritika Vlade, kritika vlasti	3:06:06	1,0	0:46:15	0,6	0:01:09	0,1	0:07:32	0,1	0:00:21	0,0	0:00:28	0,0	2:56:04	6,2
Zdravstvo	2:54:27	1,0	0:50:46	0,7	0:26:33	1,5	0:33:48	0,6	0:57:34	1,7	0:22:20	1,1	0:12:00	0,4
Sport	2:43:28	0,9	1:42:18	1,3	0:14:17	0,8	1:07:38	1,2	0:31:11	0,9	0:10:51	0,5	0:22:47	0,8
Obrazovanje	2:33:02	0,8	0:05:05	0,1	0:10:09	0,6	0:09:52	0,2	1:15:17	2,2	0:13:01	0,6	0:27:36	1,0
Državna uprava, javni sektor	1:28:06	0,5	0:10:53	0,1	0:10:38	0,6	0:10:41	0,2	0:35:05	1,0	0:04:19	0,2	0:18:58	0,7
Kultura	1:26:31	0,5	0:32:48	0,4	0:14:42	0,8	0:20:46	0,4	0:28:21	0,8	0:06:12	0,3	0:06:03	0,2
Total	300:21	100	129:09	100	30:04:43	100	96:06:22	100	56:16:42	100	34:57:12	100	47:10:55	100

Nakon objave informacije da je REM izvršio analizu serijala "Decenija vlasti", Biro za društvena istraživanja je preko svog zakonskog zastupnika Zorana Gavrilovića, učesnika serijala, uputio zahtev za slobodan pristup informacijama REM-u, a u kojem su zatražena dva dokumenta. Prvi je bio opis metodologije na osnovu koje je izvršena analiza serijala, a drugi je sama analiza. U odgovoru REM-a, koji je potpisala Olivera Zekić u svojstvu predsednice Saveća REM-a, BIRODI je obavešten da dokument u kojem je opisana metodologija ne postoji, dok je analiza serijala dostavljena.

Za opštu publiku bitno je naglasiti da bilo koja vrsta istraživanja mora da sadrži pojmovni okvir, odnosno koncept analize. Time korisnik/čitalac analize kroz sistematično izlaganje činjenica može da upoređi prikupljene istraživačke činjenice/materijal, i iz njega izvedene zaključke, sa prethodno navedenim definicijama, ali i, kao u ovom slučaju, sa definicijama pojmova koji su deo normativnih akata za čije kršenje postoje sankcije[1]. Krenimo od prve definicije, a to je sam predmet analize. U analizi Službe za nadzor i analizu (u daljem tekstu Služba), predmet analize se definiše kao informativno-dokumentarni program, prikaz političkog delovanja Aleksandra Vučića. U drugom pasusu na istoj strani, Služba konstatuje da je tema serijala "diskvalifikacija Aleksandra Vučića". Ovo je primer posledice nedostatka metodologije koja je trebalo da sadrži definicije pojmovnog aparata. Diskvalifikacija nekog ne može biti tema, već rezultat analize. Znači, Služba je u prilici da svojom analizom dođe do zaključka da je neko diskvalifikovan, nakon što se serijal bavio, kako to sama Služba kaže, političkim delovanjem Aleksandra Vučića. Tako dolazimo do teme serijala, a to je političko delovanje Aleksandra Vučića kao političara (funkcionera Srpske radikalne stranke i Srpske napredne stranke) i državnog funkcionera[2] (narodni poslanik, prvi potpredsednik Vlade Srbije, premijer i predsednik Republike). Da li će Aleksandar Vučić biti državnik ostaje da ocene stručnjaci iz oblasti istorije, političkih nauka ili sociologije politike. To nije predmet ove analize, ali nije trebalo da bude ni deo pojmovnog aparata Službinog izveštaja. Državnik je teorijski pojam koji koriste, pre svega, politikolozi i istoričari, nije deo pojmovnog aparata normativnih akata koji regulišu postupanje pružalaca medijskih usluga o čijem se poštovanju staraju REM i Služba. Pored teme, Služba pri iznošenju uopštenih stavova o prirodi serijala donosi zaključak da je serijal namenjen da publiku ubedi u negativan karakter perioda vlasti Aleksandra Vučića. Za potrebe toga u izveštaju se citira deo sadržaja iz prve serije.

U prilog tezi o diskvalifikaciji Aleksandra Vučića, Služba navodi izrečeno o njegovoj vlasti, o njegovom autoritarnom tipu vladanja. Tu dolazimo do jednog od ključnih pitanja koje ovaj izveštaj otvara - gde je početak i kraj nečijeg prava, u ovom slučaju REM-a/Službe, da ocenjuje da li i kada iznošenje teorijskog stava, a koji u osnovi ima empirijske činjenice, predstavlja diskvalifikaciju? Najzad, da li je to u skladu sa članom 46. Ustava Srbije koji reguliše slobodu govora i mišljenja: *"Jemči se sloboda mišljenja i izražavanja, kao i sloboda da se govorom, pisanjem, slikom ili na drugi način traže, primaju i šire obaveštenja i ideje. Sloboda izražavanja može se zakonom ograničiti, ako je to neophodno radi zaštite prava i ugleda drugih, čuvanja autoriteta i nepristrasnosti suda i zaštite javnog zdravlja, morala demokratskog društva i nacionalne bezbednosti Republike Srbije"*.

Služba u analizi konstatuje da se navodi iz serijala oslanjaju na informacije potekle iz različitih izvora s kojima je upoznata javnost, i da su obezbeđeni i dokumentarni sadržaji s ciljem da se potkrepe iznete ocene, a što je sve u skladu sa Zakonom o javnom informisanju (član 8) i Pravilnikom o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga. I tu bi Služba s analizom trebalo da stane. Umesto toga, Služba bez dokumenta kojim se definiše metodologija analize - a u kome bi bili definisani pojmovi i indikatori kršenja zakona i pravilnika, a na osnovu čega bi Služba sakupila podatke i dala Savetu na odlučivanje - zaključuje da je autor imao "jednostran pristup", što je uticalo na verodostojnost i potpunost objavljenih ideja i mišljenja, čime se krši Pravilnik o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga. Pritom, nije definisala pojmove koji će se nadalje u analizi koristiti, npr. diskvalifikacija, politička diskvalifikacija, moralna diskvalifikacija, najteža kvalifikacija, govor mržnje, dugotrajne kampanje. Na četiri strane analize, koja je prožeta uopštenim stavovima Službe i citiranjem članova Pravilnika, nalaze se četiri citata kao argumentacija za kršenje Pravilnika, a od kojih su neki stavovi stručnjaka, primerice profesora Pravnog fakulteta. Dovoditi u pitanje istinitost, potpunost, objektivnost stavova stručnjaka, a koji su po svojoj epistemološkoj prirodi izraz objektivnosti, potpunosti, proverivosti i preciznosti, predstavlja metodološki propust analize.

Valja napomenuti da je REM, po nalazu iste Službe, doneo odluku prema kojoj Olivera Zekić nije prekršila Kodeks članova Saveta REM-a time što je iznela neproverene informacije u svojstvu predsednice Saveta REM-a o finansiranju ekoloških protesta, iako je sama navela da je to spekulativna informacija. Tu nema moralne/političke diskvalifikacije, teške kvalifikacije ili govora mržnje. Ista Služba nije primetila da je Olivera Zekić najmanje dva puta BIRODI nazvala "paramilitarnim REM-om", kao i da predsednik Srbije iznosi ordinarne neistine da BIRODI snabdeva Tviter informacijama o izveštavanju medija, na osnovu čega je Tviter označio neke medija kao provladine.

Kako bi jedna analiza Službe trebalo da izgleda možda može da posluži primer analize koju je BIRODI uradio u slučaju intervjua koji je za TANJUG dao predsednik Republike[3].

Prilozi za kontraargumentaciju:

Teza o prirodi vlasti

<https://www.birodi.rs/wp-content/uploads/2020/08/Industry-of-Populism-Zoran-Gavrilovic.pdf>

<https://www.birodi.rs/4531-2/>

Opozicija se predstavlja kao teroristička organizacija

<https://www.birodi.rs/wp-content/uploads/2020/08/Industry-of-Populism-Zoran-Gavrilovic.pdf>

<https://www.birodi.rs/4531-2/>

O pandemiji

<https://www.birodi.rs/studija-covidcezarizam/>

[1] Ovo nije prvi put da REM daje informaciju da nemaju metodologiju monitoringa. BIRODI je dobio isti odgovor kada je pitao da li postoji metodologija monitoringa kršenja člana 47. Zakona o elektronskim medijima, a za šta je povod bio prepozitivno izveštavanje RTS-a i TV Pink o predsedniku Aleksandru Vučiću. Značaj metodologije monitoringa se ogleda u činjenici što bi takav dokument definisao pojmovni okvir koji se koristi u analizi, indikatore kršenja ili poštovanja zakona i pravilnika, a sve to u funkciji da sama Služba i njeni članovi imaju jasne procedure sprovođenja monitoringa, što je metodološka pretpostavka kvalitetnog rada.

[2] Pojam državni funkcioner je preuzet iz člana 2. Zakona o sprečavanju korupcije.

[3] <https://www.birodi.rs/6519/>

Suspendovanje demokratske javnosti - slučaj BIRODI²³

Posmatračka misija Kancelarije za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR), u svom izveštaju o parlamentarnim izborima koji su održani 17. decembra 2023. navela je preporuku broj 22. (tiče se izbornog dana) koja glasi: "Vlasti treba da garantuju adekvatne uslove kako građanima tako i međunarodnim posmatračima da obavljaju svoje aktivnosti uz nesmetan pristup svim informacijama u vezi sa izborima, na vreme i na način i u okruženju bez pritisaka i zastrašivanja, u skladu sa međunarodnim obavezama koje je Srbija preuzela".

Status posmatračkih organizacija nije se promenio nakon ove preporuke ODIHR-a. Naпротив, belodano je da su organizacije civilnog društva, koje se intenzivno i posvećeno bave integritetom izbornog procesa, bile predmet neistinitog medijskog izveštavanja i kampanja etiketiranja.

Činjenica da je ODIHR primetio potrebu da preporukom otvori i temu položaja domaćih i međunarodnih posmatrača, kao i činjenica da je REM kasnio sa objavom nalaza svog monitoringa o izveštavanju komercijalnih emitera sa nacionalnim pokrivanjem, a koji su po nalazima BIRODI-a i ODIHR-a bili značajno naklonjeni vlasti, opredelilo je istraživače BIRODI-a da 18. februara 2024. sprovedu monitoring intervjua predsednika Srbije na TV Prva u okviru jutarnjeg programa, čiji je autor bila novinarka Marija Savić Stamenić.

Nakon preliminarnog uvida u sadržaj intervjua, BIRODI se, putem saopštenja za medije, obratio REM-u sa zahtevom da ovo vrhovno regulatorno telo u oblasti elektronskih medija utvrdi da li je došlo do kršenja članova 4. (potpuno, istinito i pravovremeno informisanje), 8. (pravilo druge strane) i 27. (govor mržnje) Pravilnika o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga²⁴.

Uporedo sa slanjem zahteva REM-u, BIRODI je sproveo monitoring gostovanja predsednika Srbije po međunarodno uporedivoj metodologiji MEMO 98, a koja je usklađena sa principima Venecijanske komisije, Kancelarije za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) i Direktoratom za ljudska prava pri Evropskoj komisiji.

Rezultati monitoringa intervjua predsednika Srbije na TV Prva pokazali su da je od ukupno 2.377 sekundi pozitivno predstavljen 82,9%, neutralno 17,1% i 0% negativno!

23 Koautori analize su Dr Dražen Pavlica i Zoran Gavrilović

24 <https://www.rem.rs/uploads/files/Podzakonska%20regulativa/Pravilnik%20o%20zastiti%20ljudskih%20prava%20u%20oblasti%20pruzanja%20medijskih%20usluga.pdf>

Tabela 84. Vreme i tonalitet predavljanja aktera u intervjuu predsednika Srbije na TV Prva 18.2.2024.

	Ukupno vreme	Izrazito negativno	Negativno	Neutralno	Pozitivno	Izrazito pozitivno
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	2.377	0,0	0,0	18,0	71,7	10,2
EU	282	19,9	78,4	0,0	1,8	0,0
Dragan Đilas, Stranka slobode i pravde	191	67,0	23,6	9,4	0,0	0,0
Zoran Lutovac, Demokratska stranka	30	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
Srbija (ako ne može da se kategorizuje kao Vlada)	171	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0
Pavle Grbović, Pokret slobodnih građana	22	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
Nebojša Zelenović, Zajedno	70	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
Strani političari	58	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Aljbin Kurti	51	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
Francuska	15	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0
Zdravko Ponoš, SRCE	53	62,3	0,0	37,7	0,0	0,0
Miroslav Aleksić, Narodni pokret Srbije	7	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
Proevropska opozicija (Srbija protiv nasilja, ZLF, DS, SSP, PSG, NPS, Ekološki ustanak, Zajedno)	215	0,0	80,0	20,0	0,0	0,0
Milan Radoičić	34	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
Kolektivni Zapad, međunarodna zajednica	86	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
Šolak/tajkunski mediji/N1/Nova S	78	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
Koalicija Srbija protiv nasilja	55	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
Oni, neki, drugi, žuti, izdajnici.... (kad ne može jasno da se odredi na koju opozicionu grupaciju se misli)	556	62,2	10,3	27,5	0,0	0,0
ProGlas	396	0,0	79,8	20,2	0,0	0,0
Mi - Glas iz naroda	134	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
Novinar	401	0,0	0,0	86,5	13,5	0,0
Željko Obradović	36	0,0	38,9	61,1	0,0	0,0
KK Partizan	262	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
KK Crvena zvezda	240	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0

Ovi nalazi su nam dali za pravo da se obratimo REM-u, pošto sadrže indicije da su prekršeni članovi 4.²⁵ i 8.²⁶ Pravilnika o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga. Rezultati monitoringa intervjua predsednika Srbije na TV Prva dostavljeni su na imejl adrese REM-a, Predsedništva Srbije, RTS-a i novinark Marije Savić Stamenić. Do danas nismo dobili potvrdu prijema, zavodne brojeve. Ovo se prvenstveno odnosi na Predsedništvo Srbije i REM.

- 25 Pružalac medijske usluge dužan je da obezbedi slobodno, istinito, objektivno, potpuno i blagovremeno informisanje, a naročito da vesti i programi aktuelnosti istinito i objektivno predstavljaju činjenice i događaje i da podstiču slobodno formiranje mišljenja.
- 26 Ako se u programu objavljuje informacija u vezi sa kojom određeno lice ima opravdan interes da se izjasni, a naročito ako se iznose navodi o nestručnosti, nemoralnom ili nezakonitom postupanju ili je reč o raspravi koja uključuje sukob mišljenja ili stavova, pružalac medijske usluge je dužan da pruži mogućnost tom licu da odgovori na objavljenu informaciju, odnosno da učestvuje u raspravi na ravnopravan način.

Postupanje onlajn medija

Nakon objave prvog saopštenja BIRODI-a, u kojem je REM pozvan da postupi u skladu sa članom 35. Zakona o elektronskim medijima, pojavila se reakcija u formi članka na više onlajn medija, a koji je po svom sadržaju bio veoma sličan. Naime, pomenuti medijski sadržaj je nalikovao na saopštenje razaslato od strane jednog aktera.

Objavu navedenog medijskog sadržaja karakteriše identičan naslov, koji u fokus stavlja “operaciju zabrane Vučića” i “kažnjavanje TV Prva zbog intervjua sa Vučićem”. Ovako dizajniran medijski sadržaj objavljen je na onlajn izdanjima TV Pink²⁷, TV B92²⁸, dnevnih novina Alo²⁹, Informer³⁰ i Večernje novosti³¹, portala Srbija danas³², Srpski portal³³, Postinfo³⁴, NS Uživo³⁵ i Republika³⁶.

Nakon analize ovog medijskog sadržaja, BIRODI se saopštenjem za javnost obratio nadležnom Ministarstvu za informisanje i telekomunikacije sa zahtevom da, shodno članu 55. Zakona o javnom informisanju i medijima, utvrdi da li je došlo do urušavanja medijskog pluralizma na nivou dnevnih novina³⁷.

Nalazi monitoringa intervjua predsednika Srbije na TV Prva dali su nam za pravo da se obratimo³⁸ autoru intervjua na RTS-u, Zoranu Stanojeviću, i da mu priložimo naše rezultate monitoringa medija i našu analizu integriteta izbornog procesa. Računali smo da mu to može biti od pomoći da se smanji prepozitivno i reklamno izveštavanje, a koje nije u skladu sa REM-ovim pravilnikom, niti je primereno demokratskim društvima.

27 <https://pink.rs/politika/573194/sraman-nastavak-operacije-zabraniti-vucica-tajkunski-mediji-traze-kazne-zbog-intervjua-sa-pred-sednikom-srbije>

28 https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2024&mm=02&dd=18&nav_category=11&nav_id=2483943

29 <https://www.alo.rs/vesti/politika/871796/traze-kazne-zbog-intervjua-sa-predsednikom-srbije/vest>

30 <https://informer.rs/vesti/politika/876852/birodi-aleksandar-vucic-tv-prva-intervju>

31 <https://www.novosti.rs/vesti/politika/1334722/nastavlja-operacija-zabraniti-vucica-pogledajte-novi-bizarni-zahtev-nemoc-nog-aparata-opozicije-foto>

32 <https://www.sd.rs/vesti/info/tajkunski-mediji-bi-da-vrate-zuti-medijski-mrak-u-srbiju-traze-da-se-kazni-tv-prva-zbog-intervjua-2024-02-18>

33 <https://srpskiportal.rs/politika/nastavlja-se-operacija-uklanjanja-vucica-sa-cela-drzave/240734/>

34 <https://www.postinfo.rs/djilas-i-njegovi-saradnici-pokusavaju-da-zabrane-vucica/>

35 <https://nsuzivo.rs/srbija/tajkunski-mediji-bi-da-vrate-zuti-medijski-mrak-u-srbiju-traze-da-se-kazni-tv-prva-zbog-intervjua>

36 <https://www.republika.rs/vesti/politika/516253/tajkunski-mediji-zele-mrak-u-srbiji>

37 <https://www.birodi.rs/birodi-trazimo-od-ministarstva-za-informisanje-i-telekomunikacije-da-pokrene-postupak-utvdjivanja-krsenja-medijskog-pluralizma-u-oblasti-dnevne-stampe/>

38 <https://www.birodi.rs/pismo-rts-dostavljamo-analize-koje-treba-da-pomognu-potpunom-istinitom-i-pravovremenom-infomisanju-gradjana/>

Postupanje televizija

Posle ovog postupka BIRODI-a, sledi nova reakcija koja je ovog puta plasirana sa televizija sa nacionalnim pokrivanjem (Pink, Happy i B92) i kablovske televizije Informer. U navedenim emisijama izgovoreno je skoro 70 neistina i etiketa od strane više od deset sagovornika, a da nijednom nije saopšteno šta su tačni nalazi BIRODI-a i šta su stvarno sadržavala njegova saopštenja za javnost.

Koalicija za integritet (čiji je BIRODI osnivač), a bez učešća samog BIRODI-a, izdaje saopštenje³⁹ u kojem „poziva nadležne institucije da reaguju i preduzmu mere iz svoje nadležnosti povodom besomučne kampanje protiv Biroa za društvena istraživanja (BIRODI)“.

Reakcija na ovo saopštenje je govor premijerke u tehničkom mandatu i predsednice GO SNS u Beogradu Ane Brnabić na konferenciji za medije Srpske napredne stranke. Na njene tom prilikom iznesene neistine i uvrede, reagovala⁴⁰ je Koalicija za integritet.

Nakon konferencije za medije, na kojoj su objavljeni podaci iz BIRODI monitoringa za period od 18.12.2023. do 17.2.2024. godine, 5. marta skoro isti članak preneli su onlajn portali dnevnih novina Alo⁴¹, Informer⁴² i Dnevnik⁴³, ali i internet portali Vojvodina uživo⁴⁴, 24 sedam⁴⁵, 025.rs⁴⁶, Srpski portal⁴⁷, 024 info⁴⁸, Gradske info⁴⁹, Novosadska TV⁵⁰, TV Pančevo⁵¹ i RTV Vranje⁵². U njemu su na nepotpun način, uz etiketiranje BIRODI-a, preneti nalazi monitoringa vezani za izveštavanje dnevnika TV N1.

U tri onlajn izdanja dnevnih novina objavljeni su samo rezultati BIRODI monitoringa vezani za izveštavanje dnevnika TV N1, i to na nivou procenata negativnog i pozitivnog predstavljanja Aleksandra Vučića kao predsednika Srbije, dok su izostali podaci o neutralnom predstavljanju. Umesto da objave tačan podatak o procentu negativnog vremena (59,9%), u tri navedena medija ovaj procenat je zaokružen na 60%, a to se tumači u negativnom kontekstu i u samom naslovu i u tekstu. Inače, predstavljeni nalaz pokazuje da je predsednik Srbije u dnevniku TV N1 predstavljen na gornjoj granici prihvatljivosti negativnog izveštavanja, a u čijoj osnovi je kritički/preispitujući pristup TV N1. Istovremeno, primetno je izostala (samo) promocija Vučića, s obzirom da je samo u 0,5% vremena predstavljen pozitivno.

39 <https://mc.rs/koalicija-za-integritet-nadlezni-da-reaguju-zbog-medijskog-linca-birodi-ja/za-medije/detaljno/7186>

40 <https://4integrity.org/ana-brnabic-izgovorila-neistine-o-koaliciji-za-integritet-i-pokazala-kakav-je-njen-integritet/>

41 <https://www.alo.rs/vesti/politika/878514/birodi-potvrdio-medijski-teror-n1-vucicu-05-odsto-pozitivnih-priloga-a-dilasovcima-nula-negativnih/vest>

42 <https://informer.rs/vesti/politika/881935/birodi-teror-n1-vucic>

43 <https://www.dnevnik.rs/politika/24sedam-birodi-potvrdio-na-n1-vucicu-05-odsto-pozitivnih-priloga-dilasovcima-nula>

44 <https://vojvodinauzivo.rs/birodi-potvrdio-medijski-teror-n1-vucicu-05-odsto-pozitivnih-priloga-dilasovcima-nula-negativnih/>

45 <https://24sedam.rs/ostavi-komentar/politika/vesti/285804/birodi-konstatovao-nezapamcenu-pristrasnost-n1/vest>

46 <https://www.025.rs/tag/birodi/>

47 <https://srpskiportal.rs/politika/izbori-2023/medijska-manipulacija-i-ogromna-mrznja-tajkunskih-medija-svaka-sekunda-o-vucicu-na-n1-i-nova-s-negativna/197832/>

48 <https://024info.rs/vesti/birodi-potvrdio-medijski-teror-n1-vucicu-05-odsto-pozitivnih-priloga-djilasovcima-nula-negativnih/>

49 <https://gradskeinfo.rs/birodi-potvrdio-medijski-teror-n1-vucicu-05-odsto-pozitivnih-priloga-djilasovcima-nula-negativnih-05-03-2024/>

50 <https://novosadska.tv/2024/03/05/birodi-potvrdio-medijski-teror-n1-vucicu-05-odsto-pozitivnih-priloga-djilasovcima-nula-negativnih/>

51 <https://rtvpancevo.rs/2024/03/05/birodi-potvrdio-medijski-teror-n1-vucicu-05-odsto-pozitivnih-priloga-djilasovcima-nula-negativnih/>

52 <https://rtv-vranje.rs/birodi-potvrdio-medijski-teror-n1-vucicu-05-odsto-pozitivnih-priloga-djilasovcima-nula-negativnih/>

Visok procenat negativnog tona izveštavanja o predsedniku Srbije kao javnom funkcioneru u skladu je sa Deklaracijom o slobodama u političkoj debati. "Ovaj dokument nedvosmisleno stavlja do znanja da nosioci javnih funkcija ili pretendenti na njih nisu u procesu javnog komuniciranja više zaštićeni od ostalih građana, već, naprotiv, zbog sopstvenog opredeljenja da apliciraju za javne funkcije koje donose statute, privilegije i veći uticaj, oni su više izloženi pogledima, kritici, satiri, što je potpuno legitimno" (citat iz „Mali bukvar demokratije“, Rade Veljanovski, dnevni list Danas uz podršku Misije OSCE-a u Srbiji).

Iz ove vizure, predstavljanje predsednika Srbije sa samo, kako se to u tekstu navodi, mizernih 0,5% pozitivnog vremena donja je granica prihvatljivog pozitivnog izveštavanja. Naime, TV N1 dominantno kritičkim/neutralnim izveštavanjem u svom dnevniku pravi balans u odnosu na izveštavanje televizija sa nacionalnim pokrivanjem, gde predsednik Srbije biva predstavljen sa preko 90% pozitivnog vremena. Time se, makar delimično, doprinosi medijskom diverzitetu na nivou posmatranih dnevnika.

U tri priloga sa tri onlajn izdanja dnevnih novina izostavljen je podatak da je predsednik Vučić u dnevnicima TV N1 predstavljen sa 39,6% neutralnog vremena. Za integritet izveštavanja TV N1 jako je bitno imati na umu ovaj podatak, stoga što on govori da je sam predsednik Vučić, ili oni koji su o njemu govorili, koristili neutralne i na činjenicama zasnovane podatke.

Izveštavanje TV N1 o opoziciji predstavlja primer izrazito pozitivnog izveštavanja. Iz ugla Deklaracije o slobodama u političkoj debati, ali i domaćeg zakonodavstva, postoji potreba da TV N1 smanji ovako visok procenat pozitivnog izveštavanja o strankama opozicije. Tako nešto bi bilo moguće povećanjem diverziteta gostiju, uvođenjem novih izvora i postupanjem novinara, na način da budu dodatno analitični i kritički nastrojeni prema strankama opozicije. Promeni tonaliteta izveštavanja o opoziciji na TV N1, nesumnjivo, od koristi bi bilo da čelnici SNS-a prekinu praksu kršenja člana 51. Ustava Srbije i omoguće gostovanje i neselektivno davanje intervjua novinarima TV N1. Time bi sigurno porastao procenat neutralnog i, nadasve, negativnog izveštavanja o strankama opozicije.

Istovetna preporuka se odnosi na televizije sa nacionalnim pokrivanjem, a u čijim dnevnicima je opozicija predstavljena sa preko 90% negativnog vremena. To je delom posledica činjenice da deo stranaka opozicije odbija da bude gost na televizijama na kojima su u prošlosti bili predmet izrazito negativnog izveštavanja.

Medijski proizvod u kojem su objavljeni i protumačeni nalazi BIRODI monitoringa pojavljuje se u tri medija, i to skoro istovetnog sadržaja u naslovu, podnaslovu i tekstu. To dovodi u pitanje medijski pluralizam ovih medija i zahteva reakciju Ministarstva za informisanje i telekomunikacije, shodno članu 55.

I ovog puta su isti mediji etiketirali BIRODI, a da mu, pritom, nisu pružili mogućnosti da to demantuje, da ponudi svoje tumačenje predstavljenih nalaza monitoringa, a koji su u skladu sa onim Posmatračke misije ODIHR, kao i sa nalazima REM-a u onom delu koji se odnosi na TV N1 u periodu kampanje iz 2023. godine.

Medijsko ozloglašavanje Biroa za društvena istraživanja

Ovo je kratka studija slučaja medijskog ozloglašavanja BIRODI-a. Najpre ćemo da vidimo ko biva medijski ozloglašen, a ko su ozloglašivači. Središnji deo se usredsređuje na strateške topose ozloglašavanja. Važno je istaći, intencija ove mini-analize nije novi krug ozloglašavanja (ozloglašavanje ozloglašivača), već ukazivanje na ustaljenu praksu koja je štetna po demokratska načela i medijsku kulturu.

Ozloglašeni i ozloglašivači

Naizmenično se ozloglašavaju BIRODI i njegov izvršni direktor Zoran Gavrilović. Imajući u vidu da će u narednom delu izlaganja naglasak biti na BIRODI-u, ovde predočavamo narativne formule koje se striktno vezuju za Zorana Gavrilovića. Ismeva se Gavrilović i rimovanom sintagmom specijalac-metalac, ali mu se istovremeno pripisuje i da je sudija (medijima/novinarima). Ispada da kadija Gavrilović ne preže ni od toga da sastavlja pitanja, da bi ih potom dostavio novinarima. Najzad, kako već i priliči sudiji, on navodi članove pripadajućih zakona i presuđuje u medijskoj areni. Ako je već sve tako, ima li išta logičnije od toga da se izvršnom direktoru Biroa pripiše arogancija.

U dramaturgiji ozloglašavanja, Zoran Gavrilović se uparuje sa predsednikom Stranke slobode i pravde. Ne samo da Gavrilović ide pretpostavljenom Đilasovom stranputicom, već su njih dvojica suštinski komplementarni u nekim svojim nastojanjima. Naspram Đilasovih populističkih marifetluka, izvršni direktor BIRODI-a, svojevrsni lažni Prometej, služi se istraživačkim simulacijama. To što je Gavrilović, kako se tvrdi, nestručan, ne predstavlja smetnju da ima status "svete krave". Persifliranju dramaturgije ozloglašavanja doprinosi i to što se Zoran Gavrilović naziva i gospodin BIRODI. No, nije on bilo kakav gospodin BIRODI, već je on neka vrsta hibridnog ratnika.

Ozloglašavanje BIRODI-a odvijalo se na tri televizije sa nacionalnom pokrivenošću: B92, Happy i Pink⁵³. Pritom, Pink je višestruko, brojem i prirodom, prednjačio u odnosu na ostale dve televizije. Kada je reč o TV Pink, jutarnji program je okvir unutar kojeg se ozloglašavanje odvijalo. Voditelj jutarnjeg programa TV Pink odigrao je ključnu ulogu u dramaturgiji ozloglašavanja BIRODI-a. Njegovi gosti su se, manje ili više drastično, pridružili jednoj takvoj dramaturgiji. Među gostima podjednako je bilo novinara i političkih analitičara. Na TV B92 ozloglašivačke crtice imali smo u emisiji Fokus, dok je na TV Happy to bilo u jutarnjem programu.

53 Ozloglašavanje je svoje mesto, kao što smo već i pomenuli, pronašlo i na kablovskom kanalu Informer.

Toposi ozloglašavanja

I (Ne)skrivena uređivačka ruka ili o medijskoj omnipotentnosti BIRODI-a

BIRODI uređuje/nadzire medije, tako glasi središnja izmišljotina ozloglašivača. Pritom, nije jasno da li BIRODI samo nastoji da uređuje/nadzire medije ili je BIRODI toliko moćan da su oni već pod njegovim (skrivenim) uredništvom/nadzorom? U tom smislu se pominju i izvesni BIRODI priručnici na temelju kojih se novinarska pitanja koncipiraju. Ne zadržavaju se ozloglašivači samo na tome, naime, tvrde da BIRODI pokreće hajke protiv medija i novinara, kao i da se, naposljetku, zalaže za cenzuru. U svojim cenzorskim stremljenjima, BIRODI se nije zadržao samo na medijskom polju. Optužuje se da nastoji da uskrati pravo [sic] predsedniku Srbije Aleksandru Vučiću da se bavi politikom.

II Antinarodni element ili o lažnom elitizmu

Presuda je robusna i neopoziva - BIRODI ponižava narod. Pretpostavljeno ponižavanje naroda je zakonomerna posledica (samo)mržnje koju BIRODI gaji prema narodu. I BIRODI se uvrštava među one koji oličavaju lažni elitizam, a naličje takvog elitizma je, razume se, antinarodni stav. Sem što je protivnarodan, BIRODI je, još dve antitetičke oznake su ozloglašivači stavili u opticaj, antidemokratski i antidržavno nastrojen. Kada je već takav, onda ne iznenađuje ni insinucija da je BIRODI uvezan sa obaveštajnom službom SAD.

III Deficit istraživačkog etosa

Sa istraživačke tačke gledišta, u najmanju ruku, sumnjivi su monitorinzi BIRODI-a. Od metodologije, preko uzorka, pa do mogućnosti da se istraživački nalazi provere, utvrđuje se da su manjkavi. Pritom, njihova je namena vanistraživačka, i kao takvi se zloupotrebljavaju ili bivaju podložni zloupotrebi. Jednom rečju, BIRODI ne poseduje iziskivanu stručnost, što je samo jedan od razloga da mu se, najzad, odrekne i integritet.

IV Za koga i/ili/ za šta, u stvari, BIRODI radi?

Mimo nestručnosti, integritet BIRODI-a narušava i to što njegovi monitorinzi imaju dve kardinalne vanistraživačke svrhe. Kao prvo, BIRODI ima (dnevno)političku funkciju, on je u dosluhu sa opozicijom. Nisu ozloglašivači ostavili sumnju sa kojim opozicionarom BIRODI šuruje, očekivano se tu pominje ime predsednika Stranke slobode i pravde. Kao drugo, BIRODI monitorinzi su tako podešeni da bi opravdali/dobili podršku donatora. Kritike BIRODI-a na račun (ne)rada REM-a obrazlažu se u tom koristoljubivom okviru.

V Predstavljanje sebe kao žrtve

Ozloglašivači uspostavljaju kauzalnu vezu između dobijanja donatorske podrške i automartiologije. Ispada da BIRODI izigrava žrtvu, a sve u cilju pribavljanja novih donatorskih sredstava. Kako ne bi mogao i dalje da se služi takvom jednom strategijom, najbolje je da se BIRODI-u ne posvećuje prevelika medijska pažnja.

ZAKLJUČAK

Naspram prikazane medijske slike o Birou za društvena istraživanja, stoji svet nespornih činjenica. Prvo, njegove monitoringe medija tokom izbora uvek su citirali politički akteri koji su bili u statusu opozicije, kako pre tako i posle majskih izbora 2012. godine. Drugo, BIRODI je, i pre i posle 2012, bio predmet raznih pritisaka. Oni iz perioda pre majskih izbora 2012. neuporedivo su manji po obimu i intenzitetu nego oni od 2019. naovamo. Treće, nalazi BIRODI monitoringa medija tokom izbora poklapaju se sa nalazima monitoringa medija Posmatračke misije ODIHR⁵⁴. Preporuke BIRODI-a postajale su deo preporuka ODIHR-a, a nalazi tako urađenih monitoringa predstavljeni su na ODIHR konferencijama.

Kao neko ko se više od jedne decenije bavi analizom medija, BIRODI je postao predmet medijskog ozloglašavanja. I to samo zato što je zatražio da nadležni državni organ REM utvrdi da li se krši podzakonski akt, Pravilnik o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga, a koji se oslanja na Zakon o javnom informisanju i medijima, Zakon o javnim medijskim servisima i Zakon o elektronskim medijima, a koji su konkretizacija člana 51. Ustava Srbije koji garantuje potpuno, istinito i pravovremeno informisanje.

Svojevrsnu odmazdu prema BIRODI-u izvele su one medijske strukture koje su *perpetuum mobile* za proizvodnju legitimiteta moći i lične vlasti predsednika Srbije Aleksandra Vučića. Jedan od njihovih ključnih zadataka jeste da se spreči sankcionisanje permanentnog kršenja medijskih zakona od strane samog Aleksandra Vučića. Sankcionisanje takvog činja prvenstveno je u nadležnosti REM-a i Agencije za sprečavanje korupcije. Za one koji na sve to argumentovano ukažu neizostavno sleduje medijska odmazda.

I slučaj Biroa za društvena istraživanja nedvosmisleno je pokazao, naša medijska (i politička) kultura daleko je od uzorne. Ukorenile su se u našim medijima (i javnom polju) neistinite optužbe, netačne informacije, vulgarizacija, *ad hominem* omalovažavanja, stigmatizacije. Pritom, akter koji je podvrgnut takvom maltretmanu nije ni u prilici da odgovori na medijima koji generišu jednu takvu medijsku/javnu sliku.

54 <https://www.osce.org/odihr/elections/serbia>

Predložak za medijsku deliberaciju

Prethodno navedeno nije (samo) stvar naučne i stručne istine, već bi ono prvenstveno trebalo da bude osnova za dijalog o rešenjima koja će omogućiti građanima Srbije da ostvare svoje pravo na istinito, potpuno i blagovremeno informisanje (garantovano članom 51. Ustava Srbije), ali će omogućiti i slobodu govora i (naučnog, stručnog, umetničkog i svakog drugog) izražavanja (upisano u članu 46. Ustava Srbije). Uz ova dva člana valja podsetiti i na član 55. koji garantuje slobodu udruživanja. Navođenjem ova tri člana Ustava predočava se ustavni okvir koji garantuje postojanje javnosti u društvu Srbije, a želimo da otvorimo raspravu o stanju javnosti u Srbiji, bez koje je moderna država teško zamisliva.

Sada već decenijski BIRODI monitoring medija, kao i istraživanja i analize postupanja regulatora, iznedrio je teorijski okvir koji nam je pomagao da prikupljene činjenice stavimo u epistemološke okvire objektivnosti, opštosti, preciznosti i proverivosti.

Podsetićemo, za potrebe svog monitoringa BIRODI je izradio Analitičku matricu integriteta demokratskog i autoritarnog društva, kao teorijsko polazište u čijem središtu je premissa da integritet na nivou društva ima dve opozitne, ideal-tipske, varijable - demokratiju i lični oblik vlasti. Daljom operacionalizacijom dobijamo sadržaj Analitičke matrice integriteta.

Tabela 85 . Analitička matrica integriteta demokratskog i autoritarnog društva

	Integritet demokratskog društva	Integritet autoritarnog društva
Tip društvenog organizovanja	Asocijacija, participacija	Zajednica lojalnosti i vođstva
Tip solidarnosti	Interesi	Emocije, tradicija
Regulator	Norma	Moć
Regulatorni okvir	Institucije	Volja
Donošenje odluka	Deliberacija na nivou javnosti	Oktroisanje od strane lidera ili moćne manjine
Vrsta izbora	Birajući izbori	Aklamativni izbori
Ko bira	Građanin	Podržavalac
Koga biraju	Institucionalne reprezentante interesa	Lidere i/ili milenarističke pokrete
Komunikacija	Slobodni mediji	Industrija populizma

Pored opšteg teorijskog okvira, tokom monitoringa nastao je, uslovno rečeno, teorijski okvir srednjeg obima, a koji je plod konjunktura i konteksta društva Srbije u drugoj i trećoj deceniji XXI veka. Reč je o industriji populizma, analitičkom pojmu koji sadrži splet svrhe, strategija i rezultata sa jasno merljivim pokazateljima uspeha u legitimizaciji lične vlasti.

Svrha	Menadžment proizvodnje, distribucije i pristupačnosti informacijama, odnosno kreiranje stavova u javnosti o akterima i događajima	Pokazatelji
Strategije	<ul style="list-style-type: none"> • Dezideologizacija • Deinstitutionalizacija • Personalizacija • Proizvodnja neprijatelja 	<ul style="list-style-type: none"> • Stvaranje stava da građani ne treba da se bave politikom, politički aktivizam se jednači sa partijskim, a partijski aktivizam je negativan • Partijska birokratija preuzima javne institucije • Stvara se kult ličnosti vladara • Stvara se medijska i društvena legitimizacija progona neistomišljenika
Sredstva	<p>„Mediji“ koji vrše:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cenzuru • Promociju • Propagandu • Etiketiranje/medijski progon 	<ul style="list-style-type: none"> • Medijska i društvena nevidljivost nepoželjnih aktera • Unapređeno informisanje o poželjnim akterima • Medijsko oboženje vladara kao simbola vlasti • Medijska smrt nepoželjnih aktera
Rezultati	<p>Podela javnosti na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktivnu javnost • Pasivnu javnost • Hibridnu javnost 	<ul style="list-style-type: none"> • Marginalizacija “džepova” aktivne javnosti • Jačanje trenda političke i izborne apstinencije, odnosno (auto)cenzure slobode govora kod građana i medija • Pojačane aktivnosti fabrika botova kao instrumenta za urušavanje javnosti

Imajući u vidu da je pojam industrija populizma obrazložen u ranijim publikacijama, usredsredićemo se na prikaz rezultata sve tri dimenzije monitoringa (društvena, medijska i regulatorna).

Analiza društvenog ambijenta nesporno ukazuje da su u Srbiji slabi država blagostanja i vladavina prava, vidan je manjak integriteta institucija i društvene solidarnosti, a uz to građani uočavaju rast klasno-slojnih razlika. Iz sociološke vizure to je slika anomičnog društva, a na to ukazuju rezultati istraživanja o percepciji anomije, odnosno anomične situacije u društvu. U takvom ambijentu, kako uviđa Robert Merton, nastaju reakcije na anomični ambijent. S jedne strane, imamo povlačenje i autoizolacionizam, delimično i rast podrške tradicionalizaciji, odnosno konzervaciji društva. Druga reakcija na društvenu anomiju je pobuna, koja se ovog puta vidi u identifikovanom militarizmu, posebno onom koji smo naslovili kao ofanzivni, a koji je plod nedavnog ratnog nasleđa. Istovremeno, pod pobune se mogu svrstati izlasci građana na ulice nakon majskog masakra u Beogradu i protivljenje realizaciji projekta Jadar.

Treća vrsta reakcije na identifikovanu anomiju su migracije iz Srbije, a četvrta vrsta reakcije je pasivizacija na društvenoj i političkoj margini.

Većina reakcija "radi" i posledica su industrije populizma, jer su način da industrija populizma preživi i da se legitimiše lična vlast u sistemu urušenih institucija i obezvređene javnosti.

Istraživanje publike pokazuje da je industrija populizma napravila rovove u javno-medijskom prostoru, a koji su determinisani materijalnim položajem, starošću, obrazovanjem i izbornim preferencijama. Uz rovove, istraživanje publike pokazuje značajne tendencije u odnosu publike prema prirodi medija, gde se oni, prvenstveno, gledaju kao sredstvo prenošenja informacija (bilteni), edukacije i zabave, a ponajmanje kao sredstvo deliberacije i sredstvo koje građanima pomaže da vlast drže odgovornom. Tako da na nivou poimanja funkcije medija i izvora informisanja imamo dva jasna rova. Jedan čine niže obrazovani, stariji i lošijeg materijalnog statusa, a koji sa velikom verovatnoćom podržavaju vlast na izborima. U ovom rovu slobodni mediji i kritička javnost nisu vrednosti, već medije vide, pre svega, kao sredstvo informisanja i promocije onoga što vlasti rade. Oni svoje informacije dobijaju, pre svega, preko RTS-a, TV Pink i TV Happy. Nasuprot njima je rov onih koji su (malo) boljeg materijalnog položaja, u proseku su nešto mlađi i višeg formalnog obrazovanja. Oni na izborima, u najmanju ruku, ne podržavaju stranke vlasti, a neki verovatno glasaju za opoziciju, i njima je deliberativna uloga medija prioritet višeg nivoa, te kao izvor, po pravilu, koriste TV N1 ili se samoinformišu preko socijalnih mreža.

Paradoksalno, dok Srbija vodi bitku za teritorijalni integritet, vlast ne primećuje da njena medijska politika deli Srbiju na dva dela. Pravi se dvočlana medijska konfederacija, koja zbog nefunkcionalnosti javnog servisa i regulatora ima sve manje zajedničkih tačaka, sa potencijalom za konflikt.

Jednopolgodišnji monitoring medija samo je potvrdio trendove koje konstatujemo od 2017. godine, a prema kojima je industrija populizma od televizija sa nacionalnim pokrivanjem, a time i od njihovih centralnih informativnih emisija, napravila sredstvo promocije, propagande i medijske odmazde. Dominacija TV Pink kao medijskog perjanika nesmanjeno se nastavlja, bilo da je u pitanju obim predstavljanja Vučića, bilo da je reč o reklamno pozitivnom izveštavanju ili legitimizaciji neustavnog ponašanja predsednika Srbije, koji u medijskom pogledu preuzima nadležnosti Vlade koje su definisane članom 123. Ustava Srbije.

Pored legitimizacije antiustavnog postupanja predsednika Vučića, analiza izveštavanja u dnevnicima govori o nesrazmeri u zastupljenosti izvršne vlasti/vladajućih stranaka u odnosu na stranke opozicije. Razmere disproporcije u izveštavanju, koji iznosi i po nekoliko desetina puta, dovodi u pitanje pravo građana na istinito, potpuno i pravovremeno informisanje o opozicionim strankama. Ova se nesrazmera smanjuje zahvaljujući TV N1, koja opozicionim strankama daje nešto više (pozitivnog) vremena, što ne bi bilo tako da na ovu televiziju dolaze predstavnici stranaka na vlasti, jer bi se tada čulo više kritičkih tonova o opoziciji. Isto vredi i

kada su u pitanju televizije sa nacionalnim pokrivanjem, na kojima se ne pojavljuju predstavnici opozicionih stranaka.

Prema rezultatima monitoringa, glavna tema je Kosovo. Izveštavanje u centralnim informativnim emisijama o Kosovu, izuzev TV N1, ne doprinosi procesu normalizacije odnosa. Predstavljanje aktera sa Kosova, nadasve kosovskih institucija i Aljbina Kurtija, izrazito je negativno, neretko bez druge strane. Istovetan način izveštavanja analizirane televizije imale su prema Srbima koji učestvuju u Vladi Kosova.

Analizom sadržaja izveštavanja u centralnim informativnim emisijama utvrđeno je pozitivno izveštavanje o nedemokratskim državama i njenim liderima, čime domicilna vlast pokušava da nađe "međunarodnog" zaštitnika, prvenstveno u Kini, ali i u Rusiji.

U prilog tezi o disfunkcionalnosti centralnih informativnih emisija govori i podatak o tematskoj strukturi, iz koje je vidljivo da se izveštava o temama koje su daleko od svakodnevnice, odnosno da se izveštava na uopšten i nespecificovan način. Srodnost tematske strukture i pristupa dovodi u pitanje autonomiju uređivačke politike televizija sa nacionalnim pokrivanjem, tako da se teško može govoriti o postojanju medijskog pluralizma na nivou uređivačkih redakcija.

Regulatorna analiza je ukazala da postupanje REM za posledicu ima:

- Postojanje ekonomski neodrživih PMU, a koji su u funkciji interesa političkih aktera i vlasnika medijskog kapitala, a ne javnog interesa.
- Uskraćivanje ustavnih prava građana na istinito, potpuno, objektivno i blagovremeno informisanje.
- Legitimizaciju lične vlasti kojom se podriva ustavni poredak.
- Uspostavljanje medijskog ambijenta kojim dominiraju promocija, propaganda i etiketiranje kao forme medijskog ponašanja u oblasti politike. Takođe, prevlast imaju zabavni sadržaji u odnosu na naučno-obrazovne, dokumentarne, dečije, a za kojima kod građana kao konzumenata postoji interes i potreba.
- Legalizaciju i legitimizaciju govora mržnje i nasilja usred izostanka sankcionisanja od strane REM-a kao regulatora, ali i promocije govora mržnje iz redova članova Saveta REM-a.

Sa sociološkog stanovišta rasuđujući, u društvu visoke anomije i dezorganizacije ne-sankcionisanje, odnosno omogućavanje emitovanja medijskih sadržaja koji su suprotni zakonu ili su na nezakonit način emitovani, predstavlja čin koji doprinosi legalizaciji i legitimizaciji nasilja kao društveno prihvatljivog ponašanja. Izostanak vladavine prava i efektivne regulacije u oblasti medija, uz želju/volju vladajuće nomenklature da uruši javnost, stvorilo je strukture koje imaju zadatak da anesteziraju javnost, da destimulišu kritičko sagledavanje stanja u društvu.

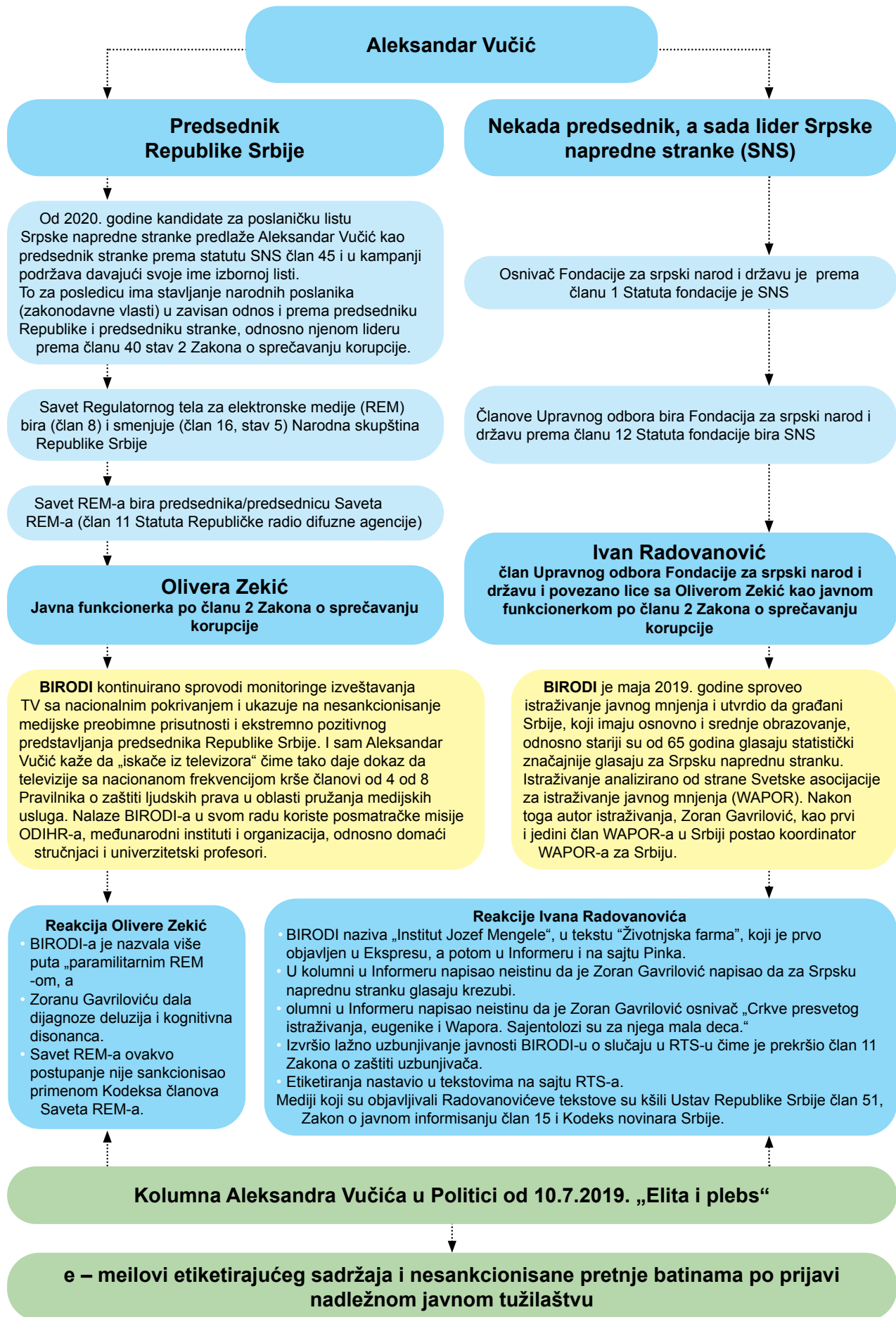

Prva pojavna forma struktura koje imaju za cilj da uruše javnost su stranački botovi, pojedinci koji su angažovani od strane vladajuće stranke da svojim delovanjem na internetu, u okviru internet izdanja medija i na socijalnim mrežama, promovišu vlast i ono što ona radi, ali i da istovremeno kritikuju i etiketiraju one koji su kritičari onoga što vlast radi.

O postojanju botova vladajuće stranke govore nalazi iz studije Univerziteta Stanford, ali i podaci koji su javnosti dostavljeni od strane uzbunjivača. BIRODI je formulisao i u saradnji sa NVO "Građanski preokret" počeo da promoviše skicu "Antibot zakona", a koji bi trebalo da spreči postojanje botovskih struktura kao vida hibridne javnosti čiji je cilj da se uruši demokratska javnost. Ovu inicijativu su u svojim izveštajima naveli Posmatračka misija ODIHR-a, tokom parlamentarnih izbora 2023. godine, i Stejt department u svom godišnjem izveštaju o ljudskim pravima u Srbiji za 2023.

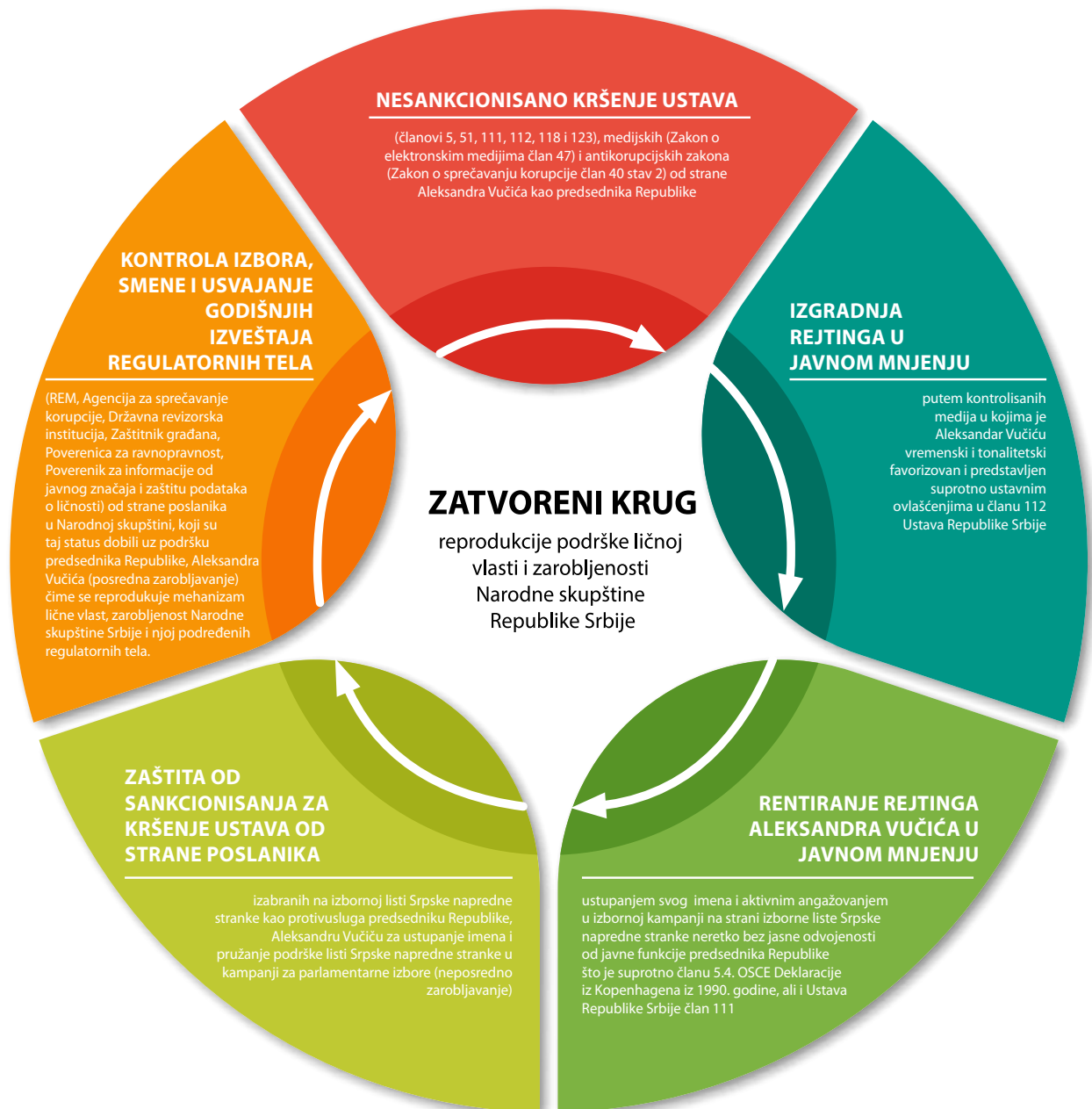
Druga forma struktura za urušavanje demokratske javnosti su mediji u kojima su akteri iz vlasti, na čelu sa predsednikom Srbije Vučićem, predstavljeni na reklamno pozitivnom nivou (preko 90%), a predstavnici alternative iznimno negativno (preko 90%). Neretko se u ovakvim medijima vode kampanje protiv onih aktera koji insistiraju na poštovanju zakonitosti u radu medija i regulatora. Jedan od primera je slučaj koji je u publikaciji opisan, a tiče se inicijative BIRODI-a da REM ispita poštovanje odgovarajućeg pravilnika od strane TV Pink prilikom intervjua predsednika Srbije Vučića na TV Prva. "Odgovor" na BIRODI inicijativu je stigao od strane TV Pink u jutarnjem programu 20. februara, a u kojem je BIRODI od strane dvoje voditelja i gostiju (novinara i analitičara) pomenut 33 puta negativno, iznošenjem neistina i etiketa. Poređenja radi, najveći "neprijatelji" režima su u jednom danu, u periodu od 1. januara do 31. avgusta 2024, u jutarnjem programu TV Pink pomenuti duplo manje od BIRODI-a - Dragan Đilas 14 puta (20. februar) i Dragan Šolak 8 puta (30. maj).

Među onima koji su deo struktura za urušavanje javnosti je i sam REM, koji je svojim (ne)postupanjem doveo do uskraćivanja prava građana na istinito, potpuno i pravovremeno informisanje. Naime, tek svaki peti građanin Srbije smatra da mediji pružaju informacije koje su od koristi građanima Srbije. Uskraćivanjem prava na Ustavom garantovano informisanje, REM je postao saučesnik i institucionalni zaštitnik propagande koja se emituje sa televizija za koje je nadležan. Zbog ukazivanja na ovakvo postupanje REM-a, tačnije Saveta REM-a, BIRODI je bio predmet odmazdi, kako predsednice Saveta REM-a Olivera Zekić, tako i povezanih lica sa predsednicom Saveta REM-a. Detaljan mehanizam odmazde je predstavljen u shemi.

Sumirajući ono što je do sada navedeno, a u želji da slikovito predstavimo ono što se nalazi u nukleusu industrije populizma, napravljen je *perpetuum mobile* reprodukcije legitimiteta lične vlasti Aleksandra Vučića, a koji je u srži ovdašnje industrije populizma.

Posle svega prethodno navedenog, postavlja se zdravorazumsko pitanje da li su epistemološki relevantna istraživanja javnog mnjenja u ovakvom ambijentu? Da li su istraživanja javnog mnjenja precizna ako građani, njih polovina, ima strah da saopšte svoj stav, a tek svaki peti ispitanik vidi korist od medija u smislu informacija koje dobija? Da li možemo govoriti o informisanim građanima koji su u prilici da valjano formiraju svoje stavove, ako najuticajnijim mediji izrazito pozitivno izveštaju o vlasti, dok njene oponente marginalizuju i negativno o njima izveštavaju?

U sistemu industrije populizma, istraživanja javnog mnjenja su instrument legitimizacije antidemokratskih struktura, jer se putem statističkog redukcionizma - kojim se apstrahuje društveni antidemokratski kontekst, a koji od građanina pravi podanika, a od medija sredstva propagande - nastoji održati industrija populizma i javnost učiniti disfunkcionalnom. S druge strane, istraživanja javnog mnjenja u sistemu industrije populizma u funkciji su kreiranja i monitoringa propagande, odnosno cenzurisanja javnosti, tako da ne služe bilo kakvoj deliberaciji.

Da li se uopšte može govoriti o istraživanju javnog mnjenja kao profesiji ako ne postoji efektivan institucionalno-normativni okvir na nivou profesionalne samoregulacije (strukovno udruživanje), ako postoji upitna održivost velikog broj agencija za istraživanje javnog mnjenja i ako postoji rizik od monopola na tržištu istraživačkih usluga? Kakvo je stanje u oblasti istraživanja javnog mnjenja govori podatak da kod istraživača javnog mnjenja postoji autocenzura po pitanju realizacije anketa sa temama koje su u žiži javnosti, a koje nisu predmet istraživanja javnog mnjenja. Tome doprinosi činjenica da je država, odnosno vladajuća partija, glavni naručilac istraživanja javnog mnjenja.

Sve nas ovo vodi ka zaključku da tamo gde je javnost urušena ne možemo govoriti o istraživanju javnog mnjenja. Ali možemo o monitoringu propagande koja ima za cilj da uruši javnost, a to znači da ukine deliberativnu ulogu medija, građana i istraživanja javnog mnjenja kao stubova javnosti. Predmeti ovako osmišljenih istraživanja u sistemu industrije populizma redukovani su na nivou tema i bave se, pre svega, rejtingom stranaka kako bi se rezultatima - koji se predstavljaju na nesegmentiran način i gde se izostavljaju ukrštanja pitanja o rejtingu sa sociodemografskim dimenzijama - dao legitimitet upitno demokratskoj/ličnoj/nepodeljenoj vlasti. Najzad, svodi se sociopolitički okvir u kojem nastaje izmereni rejting, kao što se ne sagledava ni medijski ambijent koji predstavlja kognitivnu komponentu stavova ispitanika o političarima i političkim strankama čiji se rejting meri.

Agenda za obnovu demokratske javnosti u Srbiji

Iz svega navedenog nameće se neodložna potreba formulisanja aktivnosti koje će dovesti do razgradnje industrije populizma. Da bi se to ostvarilo nužno je postojano i posvećeno raditi na obnovi demokratske javnosti.

Zloslutni tekst "Srbija - socijalna deponija" bio je najava onoga što će se desiti u narednih pet godina, ali i ukazivanje šta je sve dovelo do industrije populizma. Potonja istraživanja, uključujući i ona koja su u ovoj publikaciji predstavljena, samo su potvrdila nalaze iz teksta čiji je analitički i prognostički potencijal prepoznala vlast i od tada se sistemski i sistematično sprovode razne vrste odmazde prema BIRODI-u, o čemu je već bilo reči u publikaciji.

Oslanjajući se na nalaze istraživanja koja su prikazana u ovoj studiji, predlažemo sledeće mere u cilju obnove demokratske kulture i javnosti. Prva mera u okviru agende za obno-

vu demokratske javnosti je ustanovljenje tela građanske samoregulacije javnosti. Ovo telo bi imalo za zadatak da uspostavi monitoring javnosti, ali i sistem nagrada i priznanja za očuvanje i razvoj demokratske javnosti. Članovi foruma građanske samoregulacije javnosti bile bi organizacije civilnog društva koje se bave temom monitoringa medija, javnog mnjenja i integriteta, ali i svi ostali stejkholderi koji učestvuju u javnom životu. Predmet monitoringa javnosti bili bi stanje medija, stanje javnog mnjenja i činjenični podaci koji se tiču javnosti.

Druga mera za unapređenje javnosti u Srbiji je sprovođenje istraživanja koja za predmet imaju utvrđivanje postojanja javnosti o nekoj temi, kao i karaktera/strukture javnosti. Cilj ovako sprovedenih istraživanja nije da se meri zastupljenost stava u javnom mnjenju, već je fokus istraživanja na utvrđivanju da li postoji i kolika je aktivna javnost (to je pretpostavka za merenje javnog mnjenja), odnosno koje karakteristike ima aktivna javnost vezano za neku temu. Funkcija ovakvog pristupa istraživanju javnosti i javnog mnjenja jeste, na epistemološkom nivou, poštovanje objektivnosti, preciznosti i opštosti, tačnije utvrđivanje da li ono što istražujemo stvarno postoji i da li rezultati istraživanja odgovaraju realnosti koju merimo. Nakon svakog istraživanja dobijaju se određeni statistički podaci, ali je bitno da ti podaci mere pojavu koju istražujemo. Konkretno, teško je zamislivo da u sistemu koji počiva na legitimizaciji industrije populizma postoje uslovi za verodostojno istraživanje javnog mnjenja, i to u situaciji kontrolisanih medija i uplašanih građana. Na heurističkom nivou ovakav pristup stvara uslove za deliberaciju, što je ključni proces za demokratizaciju društva putem istraživanja javnog mnjenja. U okviru istraživanja javnosti anketa se deli putem socijalnih mreža, shodno statističkim, popisnim podacima, prema regionima ili gradovima. Istraživanje može biti jednokratno ili longitudinalno. U analizu ulaze upitnici koji se prvi popune do izvesnog broja popunjenih anketa, za određeni period, za određeni budžet reklamiranja ili do određenog riča reklame. Anketa sadrži grupe pitanja koja se koriste za utvrđivanje kognitivne, konativne i emotivne dimenzije teme istraživanja, za utvrđivanje nivoa prioriteta teme istraživanja, za utvrđivanje istinitosti iznetih stavova putem teorijskih varijabli i kontrolnih pitanja, za poređenja sa istraživanjima koja su prethodno realizovana na reprezentativnim uzorcima, za merenje percepcije stanja javnosti i javnog mnjenja, za predikcije, eksplanacije, rešenja, kategorizacije i potencijalne ponderacije.

Treća mera je uključivanje istraživanja javnog mnjenja i analiza medija u srednjoškolsko obrazovanje. BIRODI je pokrenuo globalnu inicijativu za uvođenje istraživanja javnog mnjenja i analize medija u srednjoškolsko obrazovanje. Ova inicijativa je podržana od strane Svetske asocijacije za istraživanje javnog mnjenja odlukom donetom u Seulu na godišnjoj konferenciji ove organizacije. Prva aktivnost u okviru ove inicijative biće realizacija globalnog istraživanja u okviru 157 država u kojima postoje nacionalni koordinatori WAPOR-a.

Kako bi se istraživanja rejtinga "iščupala" iz čeljusti industrije populizma, kao četvrtu meru predložimo da se kao indikatori koriste: integritet političara/političke stranke, stručnost za obavljanje javnih poslova/funkcija koje obavlja ili se za njih kandiduje, uticaj/moć da

se obećano sprovede i ideološka doslednost. Ovakvim istraživanjem verujemo da se obnavlja proces politizacije politike, odnosno sprečava depolitizacija kojoj teži industrija populizma.

Peta mera Agende za obnovu demokratske javnosti je izrada i zagovaranje zakona o deliberaciji, i to korišćenjem dobrih praksi, prevashodno onih koje je razvio profesor Džejms Fiškin (James Fishkin) na Univerzitetu Stanford u okviru nekadašnjeg Centra za deliberativnu demokratiju, a sada Laboratorije za deliberativnu demokratiju. Ovo se odnosi na svetski poznatu metodologiju deliberativnih istraživanja koja je sprovodio u skoro svim delovima sveta.

Šesta mera se odnosi na donošenje "Antibot zakona", kojim bi bilo sprečavano i sankcionisano osnivanje ili/i korišćenje fabrika botova sa ciljem da se neko afirmiše putem propagande ili da se, pak, neko drugi žigoše. Oba ponašanja za posledicu imaju urušavanje demokratske kulture i javnosti.

Naposletku, sedma mera jačanja demokratske javnosti je usvajanje kroz deliberativan proces liste govora mržnje, odnosno liste reči oko koje će se na nivou društva uspostaviti konsenzus o nekorišćenju, a što bi javni i medijski prostor učinilo stvaralačkim i dijaloškim kada je posredi javna komunikacija.

Napred navedenih sedam mera trebalo bi da označe početak dugog procesa obnove demokratske javnosti i kulture, a koja se sigurno ne završava sa realizacijom predloženih mera. Predložene mere vidimo tek kao nužni početak i otvoreni poziv svakome kome je stalo do vladavine prava, integriteta institucija i demokratske kulture da se bez zadržke pridruži.